

RAPORT ROCZNY 2018
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.

MARZEC 2019

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. euro**	
	2018	2017	2018	2017
Przychody z tytułu odsetek oraz o podobnym charakterze	1 303 310	1 350 155	292 616	318 080
Przychody z tytułu opłat i prowizji	603 439	609 283	141 423	143 540
Zysk brutto	842 273	700 340	197 397	164 992
Zysk netto	653 119	537 102	153 066	126 535
Całkowite dochody	745 025	742 580	174 606	174 943
Zmiana stanu środków pieniężnych	6 960 340	(158 277)	1 631 240	(37 288)
Aktywa razem	49 242 024	42 863 964	11 451 633	10 276 910
Zobowiązania wobec banków	1 402 124	1 568 261	326 075	376 001
Zobowiązania wobec klientów	38 395 885	32 172 441	8 929 276	7 713 549
Kapitał własny	7 007 052	6 874 618	1 629 547	1 648 234
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	121 544	125 306
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	53,63	52,61	12,47	12,61
Łączny współczynnik wypłacalności (w %)	16,5	17,6	16,5	17,6
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	5,00	4,11	1,17	0,97
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł/euro)	5,00	4,11	1,17	0,97
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł/euro)*	3,74	4,11	0,87	0,99

*Przedstawione wskaźniki dotyczą odpowiednio: zadeklarowanej dywidendy z podziału zysku za 2018 rok oraz wypłaconej w 2018 roku dywidendy z podziału zysku za 2017 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2018 roku – 4,3000 zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku: 4,1709 zł); pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2018 roku – 4,2669 zł (2017 roku: 4,2447 zł).

ROCZNE JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA ROK OBROTOWY KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2018 ROKU

MARZEC 2019

SPIS TREŚCI

Rachunek zysków i strat	6
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	8
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	9
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	10
Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające	11
1. Informacje ogólne o Banku	11
2. Znaczące zasady rachunkowości	11
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	35
4. Wynik z tytułu odsetek	35
5. Wynik z tytułu opłat i prowizji	36
6. Przychody z tytułu dywidend	37
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	37
8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	37
9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	37
10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	38
11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	38
12. Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	39
13. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	39
14. Podatek dochodowy	39
15. Zysk przypadający na jedną akcję	40
16. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach	40
17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	41
18. Należności od banków	41
19. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	42
20. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	43
21. Udziały w jednostkach zależnych oraz inwestycje kapitałowe i pozostałe	44
22. Należności od klientów	46
23. Rzeczowe aktywa trwałe	48
24. Wartości niematerialne	50
25. Test utraty wartości dla wartości firmy	51
26. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	51
27. Inne aktywa	54
28. Zobowiązania wobec banków	54
29. Zobowiązania wobec klientów	54

30.	Rezerwy _____	55
31.	Inne zobowiązania _____	56
32.	Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności	56
33.	Kapitały _____	57
34.	Transakcje repo oraz reverse repo _____	59
35.	Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych _____	60
36.	Rachunkowość zabezpieczeń _____	60
37.	Wartość godziwa _____	61
38.	Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu _____	64
39.	Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne _____	65
40.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie _____	67
41.	Działalność powiernicza _____	67
42.	Leasing operacyjny _____	67
43.	Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych _____	68
44.	Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym _____	68
45.	Jednostki powiązane _____	69
46.	Świadczenia na rzecz pracowników _____	71
47.	Zarządzanie ryzykiem _____	75
48.	Zdarzenia po dacie bilansowej _____	102

Rachunek zysków i strat

	Za okres	2018	2017*
w tys. zł	Nota		
Przychody z tytułu odsetek	4	1 248 565	1 275 507
Przychody o podobnym charakterze	4	54 745	74 648
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze	4	(198 231)	(271 234)
Wynik z tytułu odsetek	4	1 105 079	1 078 921
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	603 439	609 283
Koszty z tytułu opłat i prowizji	5	(76 148)	(67 760)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5	527 291	541 523
Przychody z tytułu dywidend	6	23 778	32 939
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	361 546	343 910
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^a	38	112 631	35 772
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^b		6 276	3 377
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	8	3 682	10 261
Pozostałe przychody operacyjne	9	37 990	28 642
Pozostałe koszty operacyjne	9	(29 189)	(31 389)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9	8 801	(2 747)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	10	(1 084 387)	(1 094 472)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	11	(70 678)	(72 456)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	12	(834)	437
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe ^c	13	(63 562)	(99 491)
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(87 350)	(77 634)
Zysk brutto		842 273	700 340
Podatek dochodowy	14	(189 154)	(163 238)
Zysk netto		653 119	537 102
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	15	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	15	5,00	4,11
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	15	5,00	4,11

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{a)}Odpowiada pozycji 'Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

^{b)}Odpowiada pozycji 'Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

^{c)}Odpowiada pozycji 'Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne' według MSR 39.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-102 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017*
	Nota		
Zysk netto		653 119	537 102
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Zmiana wyceny dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto) ^d	16	94 544	205 685
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	16	(2 638)	(207)
Całkowite dochody ogółem		745 025	742 580

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^d) Odpowiada pozycji 'Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)' według MSR 39.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-102 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Stan na dzień	31.12.2018	31.12.2017*
<i>w tys. zł</i>	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	7 272 193	462 126
Należności od banków	18	1 333 816	836 166
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	2 213 849	2 162 040
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^e	20	14 241 363	17 439 439
Udziały w jednostkach zależnych ^f	21	106 075	106 368
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^f	21	48 511	26 171
Należności od klientów	22	21 853 349	19 766 803
Rzeczowe aktywa trwałe	23	363 002	375 673
Wartości niematerialne	24	1 417 506	1 351 583
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	26	205 165	176 979
Inne aktywa	27	187 195	158 688
Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia		-	1 928
Aktywa razem		49 242 024	42 863 964
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 124	1 568 261
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 606 189	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	50 191
Zobowiązania wobec klientów	29	38 395 885	32 172 441
Rezerwy	30	29 984	17 871
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		66 297	52 340
Inne zobowiązania	31	734 493	777 211
Zobowiązania razem		42 234 972	35 989 346
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	33	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	33	2 944 585	2 944 585
Kapitał z aktualizacji wyceny	33	84 372	(9 376)
Pozostałe kapitały rezerwowe	33	2 877 122	2 879 669
Zyski zatrzymane		578 335	537 102
Kapitał własny razem		7 007 052	6 874 618
Zobowiązania i kapitał własny razem		49 242 024	42 863 964

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{e)} Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

^{f)} W 2017 roku prezentowane łącznie jako 'Inwestycje kapitałowe' według MSR 39.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-102 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2018 roku	522 638	2 944 585	(9 376)	2 879 669	537 102	6 874 618
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9**	-	-	(796)	-	(74 784)	(75 580)
Stan na 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	522 638	2 944 585	(10 172)	2 879 669	462 318	6 799 038
Calkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	94 544	(2 638)	653 119	745 025
zysk netto	-	-	-	-	653 119	653 119
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe calkowite dochody (netto) ^g	-	-	94 544	-	-	94 544
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(2 638)	-	(2 638)
Dywidendy	-	-	-	-	(537 011)	(537 011)
Transfer na kapitały	-	-	-	91	(91)	-
Stan na 31 grudnia 2018 roku	522 638	2 944 585	84 372	2 877 122	578 335	7 007 052

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku	522 638	2 944 585	(215 061)	2 867 565	604 199	6 723 926
Calkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	205 685	(207)	537 102	742 580
zysk netto	-	-	-	-	537 102	537 102
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	205 685	-	-	205 685
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(207)	-	(207)
Dywidendy	-	-	-	-	(591 888)	(591 888)
Transfer na kapitały	-	-	-	12 311	(12 311)	-
Stan na 31 grudnia 2017 roku*	522 638	2 944 585	(9 376)	2 879 669	537 102	6 874 618

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Wpływ zmiany zasad rachunkowości w związku z wdrożeniem MSSF 9 został zaprezentowany w nocie 2.

g)Odpowiada pozycji 'Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)' według MSR 39.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-102 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Za okres	2018	2017*
<i>w tys. zł</i>			
A. DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
I. Zysk netto		653 119	537 102
II. Korekty		5 934 744	(1 022 845)
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		189 154	163 238
Amortyzacja		70 678	72 456
Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych		73 017	100 034
Wynik z tytułu rezerw		(10 475)	3 526
Wynik z tytułu odsetek		(1 105 079)	(1 078 921)
Przychody z tytułu dywidend		(23 778)	(32 939)
Wynik ze sprzedaży aktywów trwałych		844	(501)
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(8 964)	8 155
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(6 276)	-
Inne korekty		2 895	4 242
Zmiana stanu należności od banków		(349 128)	(203 705)
Zmiana stanu należności od klientów		(2 265 272)	(1 064 950)
Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^h		3 199 537	1 743 917
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ⁱ		-	635
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(52 669)	1 590 396
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		-	12 244
Zmiana stanu innych aktywów		(28 249)	6 667
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		(130 856)	(650 236)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		6 220 405	(1 857 478)
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		255 158	45 417
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		(50 191)	10 294
Zmiana stanu innych zobowiązań		(46 007)	104 664
Odsetki otrzymane		1 438 607	1 498 028
Odsetki zapłacone		(195 101)	(273 294)
Podatek dochodowy zapłacony		(206 443)	(123 810)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		7 624 926	615 181
B. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Wpływy			
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		16	9 396
Zbycie aktywów/zobowiązań trwałych przeznaczonych do zbycia		1 068	-
Dywidendy otrzymane		23 505	32 939
Inne wpływy związane z działalnością inwestycyjną		-	50
Wydatki			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(17 323)	(91 916)
Nabycie wartości niematerialnych		(108 430)	(38 786)
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(101 164)	(88 317)
C. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA			
Wpływy			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego (Nota 28)		-	31 292
Wydatki			
Dywidendy wypłacone		(537 011)	(591 888)
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego (Nota 28)		(35 936)	(112 116)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(572 947)	(672 712)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		9 525	(12 429)
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		6 960 340	(158 277)
F. Środki pieniężne na początek okresu		514 477	672 754
G. Środki pieniężne na koniec okresu (Nota 43)		7 474 817	514 477

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{h)}Odpowiada pozycji 'Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

ⁱ⁾Odpowiada pozycji 'Zmiana stanu inwestycji kapitałowych' według MSR 39.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-102 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające

1. Informacje ogólne o Banku

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów oraz Statutu Banku.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych dla osób fizycznych i prawnych.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską („MSSF EU”), a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r, poz. 395, z późn. zm.) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego. Na dzień podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie stwierdza istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenie dla możliwości kontynuacji działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 22 marca 2019 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 22 marca 2019 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2018 oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2017.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, a także inwestycji kapitałowych (akcje i udziały mniejszościowe) oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozostałe składniki aktywów finansowych wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu.

Sporządzenie rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego stosowane były przez Bank we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2018 roku MSSF 9 „Instrumenty finansowe” oraz MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”, których wpływ został przedstawiony w dalszej części sprawozdania.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków

odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przyszłe okresy.

Standardy i interpretacje zatwierdzone, lecz jeszcze nieobowiązujące na dzień 31 grudnia 2018 roku, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Banku to:

- MSSF 16 „Leasing”, zatwierdzony przez Unię Europejską do stosowania od 1 stycznia 2019 r., zastąpi dotychczasowy MSR 17.
Nowy standard przedstawia zmienione, kompleksowe podejście do identyfikacji umów leasingu i ich ujmowania w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. MSSF 16 wprowadza model kontroli, który jest metodą identyfikacji umów leasingu w odróżnieniu od umów o świadczenie usług. Rozróżnienie to skupia się na ocenie, czy w ramach kontraktu identyfikowany jest składnik aktywów kontrolowany przez klienta.
Standard wprowadza istotne zmiany w obszarze ujęcia po stronie leasingobiorcy – przestaje istnieć podział na umowy leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego, natomiast powstaje konieczność ujmowania w aktywach prawa do użytkowania przedmiotu leasingu, a w pasywach zobowiązania leasingowego.
Dodatkowe informacje na temat efektu wdrożenia zostały przedstawione w dalszej części noty.
- Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Zmiana dotyczy uregulowania sytuacji, w której przedpłata należności kredytowej skutkuje spłatą kwot istotnie niższą niż kwoty należne; w przypadku, gdy ta różnica jest uzasadniona, nie zaburza ona testu SPPI – zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe,
- Interpretacja KIMSF 23 „Niepewność związana z ujęciem podatku dochodowego” precyzująca sposób wyceny niepewności wynikających z rozwiązań zastosowanych w ramach stosowania MSR 12 „Podatek dochodowy”, co do których nie ma pewności, że są właściwe z punktu widzenia władz podatkowych. Bank nie oczekuje, aby Interpretacja miała znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe ponieważ nie ma istotnych niepewności związanych z ujęciem podatku dochodowego,
- Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach” - w zakresie ujmowania wyceny długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach, dla których nie jest stosowana metoda praw własności, zgodnie z wymogami MSSF 9 „Instrumenty finansowe” – zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską, w tym:

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” zastępujący dotychczas obowiązujący MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i wprowadzający kompleksowe uregulowania w obszarze rachunkowego podejścia do umów ubezpieczeniowych, a w szczególności wyceny wynikających z nich zobowiązań. Standard eliminuje dotychczas dopuszczaną przez MSSF 4 różnorodność w ujęciu rachunkowym umów ubezpieczeniowych ze względu na krajowe jurysdykcje,
- Szereg cyklicznych zmian standardów 2015-2017 w tym: MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć” i MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” w zakresie wyceny udziału w przypadku objęcia kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, MSR 12 „Podatek dochodowy” w zakresie ujęcia efektu podatkowego dywidendy w wyniku, innych całkowitych dochodach lub kapitale w zależności od tego, gdzie transakcja lub zdarzenie, która była podstawą ujęcia dywidendy została ujęta, MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego” w zakresie traktowania kosztów finansowania,
- Zmiany MSR 19 „Świadczenia pracownicze” w zakresie ograniczeń, rozliczeń i zmian w programach określonych świadczeń wskazujące konieczność ustalania kosztów bieżących świadczeń oraz odsetek netto z zastosowaniem założeń przyjętych do wyceny zobowiązania lub aktywa z tytułu określonych świadczeń dla okresu po zmianie,
- Zmiany w założeniach koncepcyjnych wprowadzające kompleksowe wskazania w zakresie raportowania finansowego, m.in. regulujące obszar wyceny i jej podstawy, prezentacji i ujawnień, wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, a także aktualizację i wyjaśnienia określonych pojęć,
- Zmiany do MSSF 3 „Połączenia jednostek” – wprowadzające doprecyzowanie do definicji przedsięwzięcia pomagające w rozróżnieniu czy nabycie stanowi grupę aktywów, czy przedsięwzięcie,
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” i MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów” w zakresie uszczegółowienia definicji terminu „istotny” i dostosowania do definicji używanej w założeniach koncepcyjnych.

nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Standardy obowiązujące od 1 stycznia 2018:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- Interpretacja KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe” precyzująca zasady określania kursu walutowego w przypadku ujmowania niemonetarnych aktywów lub zobowiązań przy zaliczkowych płatnościach otrzymanych lub zapłaconych, zanim ujęty zostanie związany z nimi składnik aktywów, koszt lub przychód. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne” precyzująca warunki klasyfikacji nieruchomości inwestycyjnych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

- Szereg cyklicznych zmian standardów 2014-2016, w tym: MSSF 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” odnośnie określonych wyłączeń przy pierwszorazowym stosowaniu MSSF. Bez wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiany do MSSF 2 „Płatność w formie akcji” odnośnie klasyfikacji i wyceny transakcji płatności w formie akcji, a w szczególności płatności w formie akcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” zakładająca tymczasowe zwolnienie ze stosowania MSSF 9 dla jednostek, które głównie generują kontrakty uregulowane w MSSF 4, skutkująca ograniczeniem zmienności wyniku tych jednostek. Bez wpływu na sprawozdanie finansowe.

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

Od 1 stycznia 2018 Bank stosuje MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, przyjęty do stosowania przez Komisję Europejską w dniu 22 listopada 2016 (Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU), który zastąpił MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

MSSF 9 wprowadza w tym obszarze następujące zmiany, istotne z punktu widzenia Banku:

- Standard wprowadza trzy kategorie instrumentów finansowych:
 - aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.
- Bank dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia biorąc pod uwagę dwa kryteria:
 - **model biznesowy** w zakresie zarządzania danym składnikiem aktywów, który decyduje o tym, czy przepływy pieniężne będą pochodzić z uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, ze sprzedaży aktywów finansowych, czy z obu tych źródeł oraz
 - **charakterystykę umownych przepływów pieniężnych** dla danego składnika aktywów finansowych, którą ocenia się stosując tzw. test SPPI (*solely payment of principal and interest*), w ramach którego ustala się, czy umowne przepływy pieniężne są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Uznaje się, że test ten zdany jest jeśli ww. przepływy stanowią wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe, inne podstawowe rodzaje ryzyka związane z udzielaniem kredytów (np. ryzyko płynności), koszty (np. koszty administracyjne) związane z utrzymaniem składnika aktywów finansowych przez określony okres czasu oraz marżę zysku.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy, Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz sprzedaży, Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, lecz model biznesowy odpowiada innym celom niż wcześniej wymienione, lub gdy test SPPI nie jest spełniony (niezależnie od modelu biznesowego) Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Bank identyfikuje również modyfikacje istotne oraz nieistotne dla kontraktów, dla których stosuje się metodologię zamortyzowanego kosztu, które zostały opisane w dalszej części noty.

Model biznesowy

W odniesieniu do modelu biznesowego, na podstawie przyjętego dotąd oraz planowanego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych pod względem sposobu realizacji przepływów z grup aktywów, Bank udziela kredytów i innych form finansowania dotychczas klasyfikowanych jako kredyty i należności wg MSR 39 w celu uzyskiwania przepływów kapitałowych i odsetkowych (model przepływów kontraktowych), a sprzedaże wierzytelności mają charakter incydentalny i dotyczą ekspozycji o pogorszonej jakości kredytowej. W konsekwencji Bank nie dokonał zmiany w wycenie instrumentów w tym portfelu w porównaniu do MSR 39 i wycenia je według zamortyzowanego kosztu.

Instrumenty dłużne w portfelu przeznaczone do obrotu odpowiadają charakterystyce modelu biznesowego zakładającego częste sprzedaże i nabycia instrumentów zgodnie z krótkoterminowymi oczekiwaniami oraz wzorcami generowania zysku (model aktywów przeznaczonych do obrotu). W konsekwencji Bank wycenia te instrumenty w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, podobnie jak według MSR 39.

Instrumenty dłużne ujmowane według MSR 39 w portfelu dostępnych do sprzedaży odpowiadają modelowi biznesowemu, w ramach którego, instrumenty są zarządzane na bazie przepływów kontraktowych oraz sprzedaży (model przepływów kontraktowych i sprzedaży), zatem zgodnie z MSSF 9 instrumenty te klasyfikowane są do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Charakterystyka umownych przepływów pieniężnych

Bank dokonał szczegółowej analizy konstrukcji zapisów umownych oraz praktyk w zakresie ustalenia wynagrodzenia, celem stwierdzenia, czy przepływy pieniężne wynikające z umów stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek (test SPPI). W wyniku tej analizy oraz w wybranych przypadkach z zastosowaniem tzw. testu benchmark (np. w przypadku niedopasowania typu stopy procentowej do częstotliwości jej aktualizacji), Bank, nie zidentyfikował składników aktywów finansowych niespełniających kryteriów testu SPPI. Bank posiada w portfelu karty kredytowe, których oprocentowanie zawiera w swojej formule mnożnik. Dotyczy to w szczególności portfela kart kredytowych. Oprocentowanie karty kredytowej, oparte jest o analizę cen analogicznych produktów oraz odzwierciedla wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzielaniem kredytów, a także marżę zysku. Stosowanie mnożnika w formule oprocentowania wynika z obecnego i historycznego sposobu określania przez ustawodawcę formuły maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek. W związku z powyższym, Bank prezentuje te ekspozycje w kategorii wycenianych wg zamortyzowanego kosztu. Bank dokonał zmian dokumentacji klientowskiej mającej na celu wprowadzenie do dokumentacji wewnętrznej stawki maksymalnej, obowiązującej i stosowanej niezależnie od stawki ustawowej i ograniczającej zmienność kontraktowych przepływów pieniężnych zgodnie z MSSF 9.

W efekcie powyższych analiz, Bank nie zidentyfikował zmian w sposobie wyceny aktywów finansowych wynikających z kryterium charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Zgodnie z wymogami MSSF 9 instrumenty kapitałowe (akcje i udziały mniejszościowe) powinny być wyceniane w wartości godziwej. MSSF 9 zakłada, że po dacie pierwszego zastosowania, dalsze zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat, dopuszcza jednak możliwość nieodwołalnego wyboru ujmowania tych zmian w pozostałych całkowitych dochodach, bez możliwości późniejszego przekwalifikowania do rachunku zysku i strat. W przypadku wyboru tej opcji, dywidendy, co do zasady, ujmowane są w rachunku wyników. Bank zdecydował o ujmowaniu zmian wartości godziwej w rachunku zysków i strat.

Rachunkowość zabezpieczeń

W ramach rachunkowości zabezpieczeń MSSF 9 zwiększa zakres instrumentów, które mogą być uznane jako zabezpieczane lub zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń jest ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną, bez konieczności retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia. Jednocześnie MSSF 9 czasowo zezwala na stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń zawartych w MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Bank skorzystał z tej opcji.

Utrata wartości

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (ECL) zgodnie z MSSF 9 są wyznaczone z uwzględnieniem klasyfikacji ekspozycji do jednego z trzech Etapów (ang. Stage):

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Co do zasady, wszystkie ekspozycje udzielone nowo pozyskanym klientom (z wyłączeniem aktywów POCl) klasyfikowane są jako ekspozycje Etapu 1.

W ramach procesów analizy ryzyka i identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego dokonywana jest między innymi ocena przesłanek i dowodów wystąpienia utraty wartości, przy uwzględnieniu zaistniałych i przyszłych zdarzeń oraz mając na uwadze otoczenie makroekonomiczne.

Klienci Bankowości Instytucjonalnej

Klienci Instytucjonalni są oceniani indywidualnie pod kątem występowania przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek i dowodów utraty wartości w celu nadania właściwej klasyfikacji wewnętrznej oraz przypisania ekspozycji kredytowej do właściwego Etapu zgodnie z MSSF 9. Ocena przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek utraty wartości odbywa się na bazie ciągłej w ramach procesów wczesnego ostrzegania i procesu klasyfikacji wewnętrznej, który stanowi wieloczynnikową i całościową analizę ryzyka kredytowego oraz jest elementem wspierającym monitorowanie portfela i zarządzanie procesem naprawczym.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Co do zasady, zmiana klasyfikacji klienta jest czynnikiem determinującym migrację między Etapami. Zaklasyfikowanie

klenta do kategorii Pod obserwacją jest traktowane jako istotne pogorszenie ryzyka od momentu początkowego ujęcia.

Poziom klasyfikacji wewnętrznej	Klasyfikacja do etapu
Normalna	Etap 1
Normalna (wewnętrzna lista obserwacyjna)	Etap 1
Pod obserwacją	Etap 2
Poniżej standardu pracująca	Etap 2
Poniżej standardu niepracująca	Etap 3
Wątpliwa	Etap 3
Stracona	Etap 3

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe: w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania (np. terminy i kwoty rejestrowanych wpływów, dane z biura kredytowego, salda i wykorzystanie kredytów, dane finansowe klienta, wyniki analiz trendów w branży, w której operuje klient, wyniki inspekcji u klienta w tym np. potrzeby pożyczkowe firmy czy zmiany w sposobie zarządzania firmą),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. Rating Ryzyka Dłużnika),
- oczekiwany okres życia ekspozycji,
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

Przypisanie do etapu 1 / 2 bazuje na procesie klasyfikacji wewnętrznej, który uwzględnia poza czynnikiem ilościowy (zmiany PD / ratingu) szeroki zakres czynników jakościowych – w związku z czym nie wyznaczono progu wzrostu PD, powyżej którego następuje automatyczne zaklasyfikowanie do Etapu 2.

Dla Etapu 1 i 2 wartość oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bilansowych oraz rezerw dla kredytowych ekspozycji pozabilansowych jest określana miesięcznie dla każdego klienta, w celu naliczania, utrzymywania i raportowania informacji o utracie wartości i rezerwach MSSF 9 dla ekspozycji Klientów Instytucjonalnych. Stosowane algorytmy zależą od przypisania klienta do Etapu klasyfikacji zgodnie z MSSF 9.

Ekspozycje do Etapu 3 przypisywane są w przypadku wystąpienia jednego z poniższych obiektywnych dowodów utraty wartości:

- obniżenie wewnętrznego ratingu klienta do odpowiednika S&P CCC-,
- przeterminowane płatności o 90 dni i więcej,
- pojawienie się istotnych trudności finansowych klienta,
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej,
- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych,
- przyznania kredytobiorcy przez Bank, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił, wyrażenie przez Bank zgody na przeprowadzenie awaryjnej restrukturyzacji zobowiązań kredytowych, jeżeli może to skutkować zmniejszeniem zobowiązań finansowych poprzez umorzenie istotnej części kwoty głównej, odsetek lub, w stosownych przypadkach, opłat lub też odroczenie ich spłaty lub zapłaty
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Banku o nadanie oświadczenia Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności;
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłacenia zobowiązań przez dłużnika.

Dla Stage 3 straty z tytułu uraty wartości lub rezerwy dla ekspozycji kredytowych są rozpoznawane i wyliczane na podstawie bieżącej wartości projektowanych przepływów pieniężnych oczekiwanych w okresie kredytowania. Straty są obliczane na podstawie indywidualnych prognoz przepływów pieniężnych, wynikających m.in. ze spłaty przez kredytobiorcę lub egzekucji zabezpieczeń. Prognozowane przepływy pieniężne dotyczą spłat zarówno kapitału jak i odsetek.

Na potrzeby liczenia rezerwy Bank uwzględnia przyjęte zabezpieczenia. Do akceptowanych form zabezpieczania należą przede wszystkim hipoteki, zapasy oraz należności. W przypadku braku uwzględnienia wartości zabezpieczenia w metodyce liczenia ECL wartość odpisów wzrosłaby o 20%.

Klienci Bankowości Detalicznej

W przypadku ekspozycji detalicznych poziom odpisów wyznaczany jest na poziomie poszczególnych ekspozycji kredytowych, a następnie agregowany do poziomu portfeli produktowych. Poziom rezerwy związanej z ryzykiem

kredytowym odzwierciedla oczekiwaną kwotę strat kredytowych w horyzoncie czasowym zależnym od Etapu raportowania ekspozycji. W zakresie obejmowanym przez model utraty wartości, znajdują się:

- kredyty gotówkowe,
- kredyty hipoteczne,
- karty kredytowe wraz z produktami powiązаныmi (plany spłat ratalnych) oraz
- odnawialne linie kredytowe.

Zasady klasyfikacji ekspozycji do Etapów oparte są na istniejących w Banku procesach zarządzania ryzykiem kredytowym, w szczególności, co do zasady na cyklicznej analizie ryzyka klienta. Obejmuje on kryteria ilościowe związane z określeniem prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta (PD) w ramach posiadanych produktów kredytowych oraz kryteria jakościowe. Wartość 12-to miesięcznego PD wyznaczana jest na poziomie klienta, na podstawie zestawu modeli statystycznych. Są to modele scoringowe: demograficzny, behawioralny oraz wykorzystujący dane pochodzące z Biura Informacji Kredytowej. Modele te współpracują w oparciu o tzw. logikę integracyjną, której zadaniem jest dostarczenie najlepszej prognozy wartości 12-to miesięcznego PD dla dostępnego w przypadku danego klienta, zestawu wartości modeli cząstkowych. Tak uzyskane PD jest skalowane na potrzebę Etapu 2 do rezydualnego PD Life Time zgodnie z zakładanym rozkładem przeżycia.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, Bank uwzględni:

- czynniki ilościowe - w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, Bank dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania (aktualne rezydualne PD) dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia (oczekiwane na tamten moment rezydualne PD liczone dla aktualnego wieku kredytu). Przepisanie do Etapu 2 odbywa się jeśli wzrost rezydualnego PD dla poszczególnych produktów kredytowych w horyzoncie życia ekspozycji jest większy od mnożnik od 1,7x do 5,1x w zależności od rodzaju produktu.
- czynniki jakościowe, do których należą bieżąca długość okresu przeterminowania produktu kredytowego (ang. DPD – Days Past Due), dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

W przypadku zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu odpisu z tytułu utraty wartości, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy dla obu segmentów, tj. detalicznego i bankowości instytucjonalnej, Bank regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu wartość oczekiwanych strat kredytowych miała odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy

Wpływ wdrożenia MSSF 9

Bank podjął decyzję o skorzystaniu z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Jednocześnie Bank wprowadził zmiany w sprawozdaniu finansowym w celu dostosowania prezentacji danych finansowych do nowych kategorii wprowadzonych przez MSSF 9. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte, jako element wyniku z lat ubiegłych oraz kapitału z aktualizacji wyceny w kapitałach własnych na dzień 1 stycznia 2018 r.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych wg stanu na dzień 1 stycznia 2018 r. (dane w tys. zł).

Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa	Aktywa					
Należności od banków i klientów	Należności od banków i klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	20 602 969	(87 360)	20 515 609
Inwestycje kapitałowe	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Cena nabycia pomniejszona o odpisy aktualizujące	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat	26 171	16 064	42 235
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-	176 979	31 295	208 274
Aktywa razem				20 806 119	(40 001)	20 766 118

Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Zobowiązania	Zobowiązania					
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	22 886	35 675
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	-	-	52 340	12 693	65 033
Zobowiązania razem				65 129	35 579	100 708
Kapitały Banku				6 874 618	(75 580)	6 799 038

Zatem łączny wpływ wdrożenia MSSF 9 na kapitały Banku jest ujemny i wynosi 75 580 tys. zł.

W związku z weryfikacją poprawności klasyfikacji ekspozycji wybranych klientów korporacyjnych do odpowiednich etapów pomiaru utraty wartości, Bank dokonał zmiany oszacowania wpływu wdrożenia MSSF 9 w porównaniu do przedstawionego w Raporcie Rocznym za 2017 r. W wyniku zmiany ww. oszacowania, kapitały Grupy zostały dodatkowo pomniejszone o 13 989 tys. zł (z uwzględnieniem efektu podatkowego) względem szacunkowego wpływu jaki Bank podał w Jednostkowym Raporcie Rocznym za 2017 r.

Powyżej zaprezentowany wpływ wdrożenia MSSF 9 po raz pierwszy wynika głównie z:

- zmiany sposobu ustalania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i zobowiązań warunkowych, z modelu strat poniesionych obowiązującego przed 1 stycznia 2018 roku na model strat oczekiwanych, opisany szczegółowo wcześniej oraz,
- zmiany klasyfikacji i wyceny mniejszościowych instrumentów kapitałowych, które zgodnie z wymogami MSSF 9 zostały zaklasyfikowane do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Przed wdrożeniem MSSF 9, Bank klasyfikował udziały mniejszościowe jako Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży i wyceniał w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące.

Tak ustalony negatywny wpływ zastosowania MSSF 9, obliczony na dzień 1 stycznia 2018 roku, w odniesieniu do współczynnika kapitału Tier 1 oraz współczynnika kapitałowego (TCR), wyniósł 26 p.b.

Bank zdecydował, że dla potrzeb oceny adekwatności kapitałowej, w oparciu o Artykuł 1 paragraf 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013, nie będzie stosował okresu przejściowego i ujął jednorazowo wpływ na kapitał związany z wdrożeniem MSSF 9.

Dodatkowe ujawnienia związane z zastosowaniem MSSF 9 po raz pierwszy

Poniżej przedstawiono ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Ujawnienia na moment pierwszego zastosowania MSSF 9 kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSR 39 oraz nowych kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSSF 9 przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł		Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wartość bilansowa MSSF 9
Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018				
Aktywa finansowe					
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	462 126	462 126
Należności od banków	Należności od banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	836 166	834 930
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat (obowiązkowa)	2 162 040	2 162 040
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	17 439 439	17 439 439
Inwestycje kapitałowe	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane	Cena nabycia pomniejszona o odpisy	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat	26 171	42 235

	w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	aktualizujące			
Należności od klientów	Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	19 766 803	19 680 679
Inne aktywa (finansowe)	Inne aktywa (finansowe)	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	98 110	98 110
Zobowiązania finansowe	Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania wobec banków	Zobowiązania wobec banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	1 568 261	1 568 261
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat (obowiązkowa)	1 351 031	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające	Pochodne instrumenty zabezpieczające	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat	Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat (obowiązkowa)	50 191	50 191
Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania wobec klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	32 172 441	32 172 441
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	35 675

Poniżej zaprezentowano pozycje Rachunku zysków i strat, których dotyczą zmiany związane z wdrożeniem MSSF 9 i są to wyłącznie zmiany nazewnictwa, bez wpływu na wartości prezentowane w rachunku zysków i strat:

w tys. zł		Wartość wg MSR 39	Wartość wg MSSF 9
Pozycja jednostkowego rachunku zysków i strat za 2017	Pozycja jednostkowego rachunku zysków i strat za 2018	2017	2018
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	35 772	112 631
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	3 377	6 276
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe	(99 491)	(63 562)

Uzgodnienie pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań finansowych wycenionych zgodnie z MSR 39, a ich wartościami bilansowymi ustalonymi zgodnie z MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF 9, przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Wartość bilansowa MSR 39	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa finansowe				
Wycena według zamortyzowanego kosztu				
Należności od banków				
Bilans otwarcia	836 166			
Zmiana wyceny		-	(1 236)	
Bilans zamknięcia				834 930
Należności od klientów				
Bilans otwarcia	19 766 803			
Zmiana wyceny		-	(86 124)	
Bilans zamknięcia				19 680 679
Dostępne do sprzedaży				
Dłużne papiery wartościowe				
Bilans otwarcia	17 439 439			
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		(17 439 439)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	26 171			

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa MSR 39	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość bilansowa MSSF 9
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		(26 171)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Wycena w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody				
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		17 439 439	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				17 439 439
Wartość godziwa przez rachunek zysków i strat				
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		26 171	-	
Zmiana wyceny		-	16 064	
Bilans zamknięcia				42 235
Zobowiązania finansowe				
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe				
Bilans otwarcia	12 789			
Zmiana wyceny		-	22 886	
Bilans zamknięcia				35 675

„Zmiana wyceny” w powyższej tabeli dotyczy wzrostu wartości odpisów związanego z wdrożeniem modelu strat oczekiwanych, zgodnie z MSSF 9, dla należności od banków i klientów w łącznej kwocie 87 360 tys. zł oraz na zobowiązania warunkowe w kwocie 22 886 tys. zł.

Dodatkowo dla inwestycji kapitałowych, w pozycji dot. zmiany wyceny, Bank ujął różnicę pomiędzy wartością bilansową według MSR 39 a wartością ustaloną zgodnie z MSSF 9 z zastosowaniem wyceny w wartości godziwej.

Ponadto Bank dokonał reklasyfikacji aktywów finansowych do nowych kategorii wymaganych wg MSSF 9. Reklasyfikacje dotyczyły w szczególności wykazania portfela dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, oraz instrumentów kapitałowych klasyfikowanych uprzednio jako dostępne do sprzedaży, do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, na datę pierwszego zastosowania MSSF9, wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powinna zostać powiększona o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 433 123 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie ma wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3, a tym samym na kapitały własne na dzień przejścia na MSSF 9 tj. 1 stycznia 2018 roku.

Uzgodnienie odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSR 39 oraz rezerw utworzonych zgodnie z MSR 37 z wartościami odpisów z tytułu utraty wartości wg MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF9, przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Wartość odpisów aktualizujących wg MSR 39 oraz rezerw wg MSR 37	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość odpisów aktualizujących MSSF 9
Kategoria wyceny				
Pożyczki i należności (MSR 39)/ Wycena według zamortyzowanego kosztu (MSSF 9)				
Należności od banków	1 111		1 236	2 347
Należności od klientów	585 609	(5 178)*	86 124	666 555
	586 720	(5 178)	87 360	668 902

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (MSR 39)/ Aktywa finansowe wyceniane w wartości

godzniej przez wynik finansowy (MSSF 9)

Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godzniej przez rachunek zysków i strat	4 250	(4 250)	-	-
	4 250	(4 250)	-	-

Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone

Akredytywy	179	-	100	279
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 869	-	3 100	5 969
Linie kredytowe udzielone	9 741	-	19 686	29 427
	12 789	-	22 886	35 675

Rezerwy utworzone zgodnie z MSR 37	5 082	-	-	5 082

Razem	608 841	(9 428)	110 246	709 659

*Pozycja "Reklasyfikacja" związana jest ze zmianą definicji wartości bilansowej brutto wprowadzonej przez MSSF 9 i obejmuje różnicę pomiędzy wartością odpisu z tytułu utraty wartości jaki tworzony był na odsetki naliczone od ekspozycji ze stwierdzoną utratą wartości do momentu stwierdzenia utraty wartości wg MSR 39 a wartością odpisu na te odsetki wg MSSF 9. Po wejściu w życie MSSF 9 odsetki te stanowią element wartości bilansowej brutto, wraz ze wzrostem odpisów o analogiczną kwotę.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został przyjęty do stosowania przez Unię Europejską w dniu 29 października 2016, zastępuje MSR 18 „Przychody” i obowiązuje od 1 stycznia 2018 r.

Standard wprowadza obowiązek stosowania poniżej wskazanej sekwencji w procesie rozpoznawania przychodów z kontraktów z klientami:

1. Identyfikacja umowy z klientem - Bank identyfikuje umowę z klientem dla potrzeb MSSF 15 wówczas, gdy spełnione są wszystkie poniższe kryteria:

- strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków;
- Bank jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane;
- Bank jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane;
- umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przepływów pieniężnych jednostki); oraz
- jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie, które będzie przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi.

2. Identyfikacja zobowiązania do wykonania świadczenia wynikającego z umowy.

Bank dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:

- dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić; lub
- grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

3. Określenie ceny transakcyjnej.

Bank uwzględnia warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które według oczekiwań Banku będzie mu przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich. Wynagrodzenie ustalone w umowie z klientem może obejmować kwoty stałe, kwoty zmienne lub oba te rodzaje kwot. Bank, w ramach ustalania ceny transakcyjnej, bierze pod uwagę zmienność wynagrodzenia, wartość pieniądza w czasie w przypadku występowania istotnego komponentu finansującego w umowie, wynagrodzenie niepieniężne, kwoty płacone klientowi oraz szacunki.

4. Przyporządkowanie ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód.

Bank przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które według oczekiwań Banku, przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Przypisanie ceny, które odbywa się na podstawie indywidualnej ceny sprzedaży, następuje na podstawie ustalenia na moment zawarcia umowy indywidualnej ceny sprzedaży odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia.

Jeżeli indywidualne ceny sprzedaży nie są obserwowalne, podlegają ustaleniu szacunkowemu w ramach podejścia polegającego na dostosowanej ocenie rynku, podejścia opierającego się na oczekiwanych kosztach powiększonych o marżę i podejścia opierającego się na wartości rezydualnej.

5. Rozpoznanie przychodu.

Bank ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi. Przekazanie składnika aktywów lub usługi następuje w momencie, gdy klient uzyskuje kontrolę nad tym składnikiem aktywów lub efektem usługi.

Przyjęte podstawowe kryteria przeniesienia kontroli nad przedmiotem umowy stanowią:

- a) prawo Banku do otrzymania zapłaty za składnik aktywów lub usługę,
- b) Klient posiada tytuł prawny do składnika aktywów lub otrzymał efekt usługi,
- c) Bank fizycznie przekazał składnik aktywów lub wykonał usługę,
- d) Klient ponosi istotne ryzyko i uzyskuje istotne korzyści wynikające z własności składnika aktywów lub efektu usługi,
- e) Klient przyjął składnik aktywów lub efekt usługi.

Przychód rozpoznawany jest w czasie, jeśli spełniony jest którykolwiek z warunków:

- a) klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia,
- b) w wyniku wykonania świadczenia przez Bank powstaje lub zostaje ulepszony składnik aktywów (na przykład produkcja w toku), a kontrolę nad tym składnikiem aktywów – w miarę jego powstawania lub ulepszania – sprawuje klient,
- c) w wyniku wykonania świadczenia przez Bank nie powstaje składnik aktywów o alternatywnym zastosowaniu dla jednostki, a Bankowi przysługuje egzekwowne prawo do zapłaty za dotychczas wykonane świadczenie.

W pozostałych przypadkach przychód ujmowany jest jednorazowo.

Bank ujmuje koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełnienia) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Bank spodziewa się, że koszty te odzyska.

Koszty ujęte jako składnik aktywów rozpoznawane są w rachunku zysków i strat odpowiednio do sposobu rozpoznawania przychodów w ramach realizacji określonego świadczenia przez Bank.

Bank w procesie wdrożenia standardu nie zidentyfikował różnic w podejściu do rozpoznawania przychodu w stosunku do obowiązującego do końca 2017 r. MSR 18. Większość przychodów Banku ujmowana jest metodą efektywnej stopy procentowej, zgodnie z zapisami MSSF 9. MSSF 15 w przypadku Banku ma zastosowanie do części prowizji nie związanych z instrumentami finansowymi. Dla tych prowizji sposób ujęcia przychodów odpowiada uregulowaniom nowego standardu i w przypadku usług jednorazowych przychód ujmowany jest odpowiednio w momencie wykonania usługi, a dla usług świadczonych w czasie, amortyzowany metodą liniową w określonym okresie. Bank nie identyfikował istotnych kosztów niezbędnych w celu pozyskania kontraktów, które wymagałyby rozkładania w czasie.

Wpływ MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” jest nieistotny.

MSSF 16 „Leasing”

W dniu 1 stycznia 2019 roku Bank przyjął do stosowania Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 16 „Leasing” (dalej „MSSF 16”).

Nowy standard dotyczy wszystkich umów leasingu składników aktywów stanowiących przedmiot leasingu, z wyjątkiem określonych pozycji, wchodzących w zakres innych standardów. MSSF 16 zawiera całościowy model identyfikacji umów leasingu i ich ujęcia w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. Wprowadzono znaczące zmiany w zakresie ujęcia umów leasingowych przez leasingobiorcę, w szczególności przyjmując jednolity sposób ujęcia i rezygnując z rozróżniania leasingu operacyjnego od finansowego.

W celu identyfikacji umowy leasingu, MSSF 16 posługuje się pojęciem kontroli nad składnikiem aktywów. Standard rozróżnia umowy leasingu od umów o świadczenie usług w zależności od tego, czy występuje składnik aktywów kontrolowany przez leasingobiorcę. Zgodnie z MSSF 16 umowa stanowi leasing lub zawiera element leasingu, jeżeli na jej mocy przekazuje się prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie.

Podstawowym wymogiem MSSF 16 rozpoznanie przez leasingobiorcę na dzień rozpoczęcia leasingu zobowiązania z tytułu leasingu (zobowiązanie do dokonywania płatności leasingowych) oraz składnika aktywów w postaci prawa do użytkowania przedmiotu leasingu przez okres trwania umowy leasingowej (prawo do użytkowania składnika aktywów) w odniesieniu do wszystkich umów leasingu. Leasingobiorca może zdecydować o niestosowaniu wymogu w stosunku do:

- krótkoterminowych umów leasingowych czyli takich, których okres leasingu nie przekracza 12 miesięcy
- umów leasingowych, w których przedmiotem leasingu są aktywa nisko-cenne takie, jak wyposażenie biurowe o niskiej wartości początkowej.

W dacie rozpoczęcia leasingu Bank jako leasingobiorca wycenia zobowiązanie z tytułu leasingu w wartości bieżącej opłat leasingowych pozostających do zapłaty w tej dacie. Zobowiązanie z tytułu leasingu zawiera bieżącą wartość m.in. następujących opłat leasingowych:

- stałe opłaty leasingowe pomniejszone o wszelkie należne zachęty leasingowe,
- zmienne opłaty leasingowe, które zależą od indeksu lub stawki.

Oplaty leasingowe są dyskontowane z wykorzystaniem krańcowej stopy procentowej Banku bądź, jeżeli można ją łatwo ustalić, stopy procentowej leasingu. Krańcowe stopy procentowe zostały określone przez Bank biorąc pod uwagę stopę wolną od ryzyka oraz marżę z tytułu ryzyka kredytowego Banku uwzględniając okres leasingu oraz walutę umowy. Składniki aktywów z tytułu prawa do użytkowania są wyceniane na moment początkowego ujęcia według kosztu obejmującego:

- kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu,
- wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o wszelkie otrzymane zachęty leasingowe,
- wszelkie początkowe koszty bezpośrednie poniesione przez leasingobiorcę (tj. koszty krańcowe uzyskania leasingu), oraz
- szacunek kosztów, które mają zostać poniesione przez leasingobiorcę w związku z demontażem i usunięciem składnika aktywów, przeprowadzeniem renowacji miejsca, w którym się znajdował, jeżeli leasingobiorca zaciąga zobowiązanie w odniesieniu do tych kosztów.

Bank ujmuje umowę leasingu jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie z tytułu leasingu w dacie, gdy przedmiot leasingu jest dostępny do wykorzystania. Koszty odsetkowe od zobowiązania z tytułu leasingu ujmowane są w rachunku zysków i strat przez okres leasingu, aby uzyskać stałą okresową stopę procentową od pozostałego salda zobowiązania z tytułu leasingu. Składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową przez krótszy z dwóch okresów: okres użytkowania tego składnika aktywów lub okres leasingu.

Zgodnie z przepisami przejściowymi zawartymi w MSSF 16, Bank podjął decyzję, aby zastosować podejście uproszczone nie dokonując przekształceń danych porównawczych, nie wystąpiła korekta bilansu otwarcia zysków zatrzymanych w dniu pierwszego zastosowania (stan aktywów rozpoznany w bilansie jest równy stanowi pasywów).

Wpływ na sprawozdanie z sytuacji finansowej

Na dzień zastosowania MSSF 16 po raz pierwszy tj. 1 stycznia 2019, Bank rozpoznał nowe składniki aktywów przede wszystkim z tytułu prawa do użytkowania budynków oddziałów Banku oraz praw wieczystego użytkowania. Zastosowanie MSSF 16 po raz pierwszy spowodowało wzrost aktywów i zobowiązań Banku o 146,0 milionów złotych (tj. 0,3% sumy aktywów Banku na dzień 31 grudnia 2018).

Wpływ na rachunek zysków i strat

MSSF 16 powoduje zmiany w klasyfikacji kosztów poprzez zastąpienie płatności leasingowych amortyzacją oraz kosztami odsetkowymi oraz momencie ich rozpoznania - ujęcie kosztów związanych z leasingiem będzie szybsze ze względu na rozpoznanie kosztów odsetkowych metodą efektywnej stopy procentowej, która poprzednio nie była stosowana dla umów leasingu operacyjnego według zasad stosowanych do 31 grudnia 2018. Bank szacuje, że wpływ ten nie jest znaczny i będzie się odwracał w kolejnych latach okresu leasingu.

Wpływ na współczynniki kapitałowe

Ze względu na ujęcie w bilansie Banku umów leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku zwiększeniu uległa łączna kwota ekspozycji na ryzyko, a tym samym łączny współczynnik kapitałowy Banku zmniejszył się o 8 punktów bazowych.

Waluty obce

Wartości prezentowane w Rocznym jednostkowym sprawozdaniu finansowym prezentowane są w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku.

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia sprawozdania z sytuacji finansowej .

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
1	USD	3,7597	3,4813
1	CHF	3,8166	3,5672
1	EUR	4,3000	4,1709

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Po wdrożeniu MSSF 9 Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,

- aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

Składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria obejmuje:

1) aktywa, które nie zostały zaklasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu, ani jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz

2) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat, jeśli w ten sposób Bank eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (określaną czasami jako „niedopasowanie księgowie”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad oraz

3) akcje i udziały mniejszościowe

Składnik aktywów zalicza się do tej kategorii w szczególności, gdy jest przeznaczony do obrotu (model aktywów przeznaczonych do obrotu), tzn jeżeli: został nabyty głównie w celu sprzedaży w bliskim terminie; w momencie początkowego ujęcia stanowi część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub jest instrumentem pochodnym.

Do kategorii przeznaczone do obrotu Bank zalicza instrumenty pochodne nie będące instrumentami zabezpieczającymi, oraz wybrane dłużne papiery wartościowe. Instrumenty te przedstawione są w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu”.

Akcje i udziały mniejszościowe przedstawione są w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (pożyczki i należności)

Składnik aktywów finansowych wycenia się w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełnione są łącznie obydwa warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym i transakcje reverse repo.

Bank, zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, wykazał wartość bilansową brutto dla należności w Etapie 3 w kwocie powiększonej o naliczone odsetki kontraktowe w nocy 22. O tą samą kwotę powiększana jest wartość rezerw kredytowych.

W jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa te przedstawione są jako „Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu” oraz „Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu”.

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości (tzw. POCI – purchased or originated credit impaired)

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia mogą powstać w sytuacji, gdyby Bank udzielił lub nabył ekspozycje ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia lub dla ekspozycji ze zidentyfikowaną utratą wartości, dla której wystąpiło kryterium wyłączenia z bilansu (istotna modyfikacja). Aktywa POCI Bank ujmuje w wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia, a następnie wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem stopy efektywnej skorygowanej o oczekiwane straty kredytowe, natomiast oczekiwane straty kredytowe ujmowane są w wysokości life-time w całym okresie życia tych instrumentów.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych; oraz
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach

przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej Bank klasyfikuje wybrane dłużne papiery wartościowe i wykazuje je w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.”

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, które nie są ujmowane jako instrumenty zabezpieczające oraz zobowiązania z tytułu tzw. „krótkiej sprzedaży” prezentowane jako „Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu”.

Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria „Pozostałe zobowiązania finansowe” obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania handlowe oraz zobowiązania do odkupu określonych papierów wartościowych w ramach transakcji repo jako „Zobowiązania wobec banków” oraz „Zobowiązania wobec klientów”.

Środki pieniężne

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach, opisane szczegółowo w nocie 43 „Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów środków pieniężnych”.

Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ujmują się w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Bank odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się z jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone z jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Bank stosuje następujące kryteria, które traktowane są jako istotne modyfikacje i których wystąpienie skutkuje wyłączeniem składnika aktywów z bilansu i koniecznością jego ponownego ujęcia zgodnie z właściwą klasyfikacją:

- zmiana kontraktowa, która powoduje zmianę oceny testu SPPI,
- zmiana dłużnika,
- przewalutowanie,
- podwyższenie zaangażowania o co najmniej 10% niespłaconego kapitału.

Na moment wyłączenia składnika aktywów z bilansu, niezamortyzowana część prowizji ujmowana jest w całości w przychodzie odsetkowym. Nowo pobrana prowizja rozliczana jest w czasie metodą efektywnej stopy procentowej.

Jeśli następuje zmiana przepływów pieniężnych dla aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie i posiadających harmonogram spłaty (nieistotna modyfikacja), wynikająca z aneksu do umowy, Bank dokonuje ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w rachunku zysków i strat. Wartość bilansową brutto takiego składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegotjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe). Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączone są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości

godziwej, nie dokonując pomniejszenia o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, z wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe, niezaklasyfikowane do zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wyceny składnika aktywów finansowych zaliczonego do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmuje się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat,

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania, istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można ustalić w wiarygodny sposób.

Instrumenty pochodne

Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Instrumenty pochodne, które nie zostały desygnowane jako instrumenty zabezpieczające zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako aktywa lub zobowiązania przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej.

Wbudowane instrumenty pochodne w umowach zasadniczych stanowiących zobowiązania finansowe traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (fair value hedge) i skorzystał z opcji MSSF 9 pozwalającej na kontynuowanie stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39, zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9.

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed wpływem zmian wartości godziwej ujętego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane jest w następujący sposób: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w rachunku zysków i strat. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Bank nie kompensuje aktywów i zobowiązań finansowych.

Konsolidacja sald rachunków

Bank oferuje swoim klientom usługi zarządzania środkami finansowymi polegające na konsolidacji sald rachunków bankowych w ramach struktury rachunków powiązanych (tzw. cash-pooling). Operacje tego typu polegają na konsolidacji (netowaniu) sald dodatnich i ujemnych rachunków bieżących uczestników produktu na wyznaczonym rachunku podmiotu zarządzającego rozliczeniami. Operacja konsolidacji przeprowadzana jest na koniec dnia roboczego, natomiast następnego dnia roboczego dokonywane są przelewy zwrotne przywracające stan rachunków do sytuacji sprzed konsolidacji. Transakcje konsolidacyjne prezentowane są w ujęciu netto, tylko jeśli spełniają warunki MSSF 9 dotyczące wyłączenia składników aktywów i zobowiązań finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Sald należności transakcji prezentowanych w ujęciu brutto wykazywane są w sprawozdaniu finansowym w pozycji

„Należności od klientów”, zaś salda zobowiązań jako „Zobowiązania wobec klientów”.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży

Bank dokonuje transakcji sprzedaży/zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu sell-buy-back i buy-sell-back oraz repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Jednocześnie ujmowane są zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży/zakupu a ceną odkupu/odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. W przypadku sprzedaży papierów wartościowych zakupionych uprzednio w transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży, Bank wykazuje zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych. Zobowiązania te są wyceniane w wartości godziwej.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Bank dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy).

Dla każdej z wyżej wymienionych kategorii aktywów Bank dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące zdarzeń, które wymienione są w dalszej części raportu w nocy 47 Zarządzanie ryzykiem.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

Forbearance

Ekspozycje restrukturyzowane to ekspozycje, wobec których zostały zastosowane udogodnienia (ang. concession) ze względów ekonomicznych lub umownych (w zakresie warunków finansowych) wynikające z trudności finansowych kredytobiorcy, których w innym przypadku Bank by nie udzielił.

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

Restrukturyzacja klienta i jego ekspozycji nie zawsze oznacza utratę wartości (np. w przypadku uzyskania odpowiednich rekompensat). Za ekspozycje z utratą wartości uznaje się ekspozycje restrukturyzowane z restrukturyzacją wymuszoną.

W przypadku przyznania przez Bank kredytobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Bank ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopą procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

W celu określenia Etapu raportowania oczekiwanych strat kredytowych, należy ocenić czy dla danej ekspozycji kredytowej nastąpiła utrata wartości (Etap 3) czy też nie (Etap 1 i 2). Wybór pomiędzy Etapem 1 i 2 jest uzależniony od wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs.

grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (uwzględnianych w scenariuszach makroekonomicznych przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę) oraz liczby dni zaległości.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywaną do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrosnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Dla aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, wzrost lub spadek oczekiwanych strat kredytowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

W celu wyliczenia kwoty odpisu na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, Bank wykorzystuje wewnętrzną metodykę, definiującą parametry prawdopodobieństwa wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD), wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD) oraz wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (parametr EAD).

Utrata wartości aktywów innych niż aktywa finansowe

Wartości bilansowe aktywów Banku innych niż aktywa z tytułu podatku odroczonego są przeglądane na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Wartość odzyskiwalna w przypadku aktywów innych niż aktywa finansowe jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku, co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości innych aktywów może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Udziały w jednostkach zależnych

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Bank. Bank sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy

posiada władzę nad tą jednostką, jest narażony lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką.

Akcje i udziały w jednostkach zależnych ujmowane są w sprawozdaniu jednostkowym Banku w oparciu o metodę ceny nabycia zgodnie z MSR 27.

Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Akcje i udziały w innych jednostkach niż jednostki zależne (brak jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć) zaliczane są do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Wartość firmy

W jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku, wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Banku w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”, została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejęcia jednostki, a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejęcia.

Rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne (z wyłączeniem wartości firmy)

Rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2018 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5%-4,5%
Środki transportu	14,0%-20,0%
Komputery	34,0%
Wyposażenie biurowe	20,0%
Inne środki trwałe	7,0%-20,0%
Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowych systemów operacyjnych, do których stosuje się stawkę 10% i 20%)	34,0%
Pozostałe wartości niematerialne	20,0%
Inwestycje w obcych środkach trwałych – zgodnie z okresem trwania umowy najmu	

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z niezakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego lub wartości niematerialnej jest obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeśli wartość bilansowa przewyższa wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia

Do aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia klasyfikuje się składniki aktywów lub grupy aktywów wraz z bezpośrednio powiązanymi z nimi zobowiązaniami, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do zbycia klasyfikowane są jedynie składniki aktywów lub grupy dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia

planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów (lub grupa) jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej, i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów (lub grupy) do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia ujmują się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów.

Aktywa te nie podlegają amortyzacji.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Banku zawierają wynagrodzenia, nagrody, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenie społeczne.

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszczerowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki.

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze są ujmowane jako koszty w okresie, którego dotyczą.

Płatności w formie akcji

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybrani pracownicy otrzymują nagrody w formie „akcji odroczonej” Citigroup (program akumulacji kapitału – CAP), oraz nagrody w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie SA. W 2018 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody w ramach Programu CAP.

Zgodnie z MSSF 2 „Płatności w formie akcji własnych”, wszystkie programy funkcjonujące w Banku traktowane są jako programy rozliczane w środkach pieniężnych. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Koszty programu określone są na podstawie ceny akcji Banku lub ceny akcji Citigroup. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa jest początkowo ustalana na dzień przyznania nagrody, a następnie na każdy dzień sprawozdawczy, aż do całkowitego rozliczenia. Łączną wartość kosztów ujętych na dany dzień sprawozdawczy stanowi iloczyn wartości godziwej akcji odroczonej na dzień sprawozdawczy i części uprawnienia uznanego za nabyte w tym okresie.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Bank gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne i rentowe, stanowiące programy określonych świadczeń. Ich wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w Banku, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do wypłaty świadczenia. Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych i rentowych tworzona jest rezerwa, która jest wykazana w zobowiązaniach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat w części wynikającej z kosztów bieżącego zatrudnienia i upływu czasu. Część rezerwy wynikająca ze zmiany założeń aktuarialnych (ekonomicznych i demograficznych) przyjętych do wyceny ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach.

Elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego Zarządowi Banku oraz osobom, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku, jest także odroczone nagroda pieniężna opisana szczegółowo w nocie 46 „Świadczenia na rzecz pracowników”.

Programy określonych składek

Bank stwarza możliwość uczestnictwa pracowników w programie emerytalnym, opisanym szczegółowo w nocie 46. Za pracowników uczestniczących w programie Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia Bank nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności, zatem zgodnie z MSR 19 „Świadczenia pracownicze” jest to program określonych składek. Składki ujmują się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Rezerwy

Rezerwy są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeżeli na Banku ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, a także jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Bank dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Banku. Rozliczenia międzyokresowe kosztów są prezentowane jako podpozycja „Innych zobowiązań” w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Kapitały

Kapitały wykazywane są według wartości nominalnej, z wyjątkiem kapitału z aktualizacji wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, który wykazywany jest z uwzględnieniem wpływu odroczonego podatku dochodowego.

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Ustalanie wyniku finansowego

Wynik finansowy ustala się z zachowaniem zasady memoriału i współmierności przychodów i kosztów. Do wyniku finansowego zaliczane są wszystkie osiągnięte przychody i koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego okresu sprawozdawczego, niezależnie od terminu ich zapłaty.

Przychody i koszty z tytułu odsetek oraz przychody o podobnym charakterze

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płatone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

Efektywną stopę procentową stosuje się do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, z wyjątkiem: zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz istniejących składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychód odsetkowy w odniesieniu do zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe ustalany jest efektywną stopą procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe.

Pozycja „Przychody odsetkowe” obejmuje odsetki od aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozycja „Przychody o podobnym charakterze” będąca częścią wyniku odsetkowego netto zawiera odsetki od aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Odsetki od zobowiązań finansowych prezentowane są w linii „Koszty odsetkowe”.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych, desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń, prezentowane są w wyniku odsetkowym.

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Dla pozostałych prowizji Bank dokonuje:

- identyfikacji umowy z klientem,
- określenia zobowiązania w zakresie świadczeń wynikających z umowy,
- ustalenia ceny transakcyjnej,
- przyporządkowania ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód,
- rozpoznania przychodu w chwili, kiedy Bank zrealizuje zobowiązanie w zakresie świadczenia (lub w toku realizacji świadczenia), czyli w momencie lub okresie, kiedy klient uzyskuje zasadniczo wszystkie korzyści ze świadczenia.

Jeśli Bank przenosi kontrolę nad usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia i klient jednocześnie czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia, wówczas prowizje są ujmowane w miarę upływu czasu proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi w przychodach z tytułu prowizji. W pozostałych sytuacjach prowizje ujmowane są jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Bank zgodnie z MSSF 15. Nie występują sytuacje wstrzymywania realizacji usług, które wpływałyby na opisany powyżej tryb ujęcia przychodu w związku ze spełnianiem zobowiązania do wykonania świadczenia. Charakter usług świadczonych przez Bank opisany jest w statucie, w tym także sytuacje, w których Bank występuje jako pośrednik. W obszarze przychodów prowizyjnych otrzymane wynagrodzenie jest co do zasady bezzwrotne.

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Bank uwzględni warunki umowy. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia (stała, zmienna lub obie), które będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Bank ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełnienia) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Bank spodziewa się, że koszty te odzyska.

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych

Bank pośredniczy w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych. Przychody z tytułu wynagrodzenia za dystrybucję produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi ujmowane są w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy, z wyjątkiem części wynagrodzenia dotyczącego usług świadczonych po dokonaniu sprzedaży, które jest ujmowane w przychodach prowizyjnych liniowo, przez okres życia produktu.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym, gdzie wynagrodzenie otrzymywane jest z góry za okres dłuższy niż miesięczny, w celu ustalenia sposobu ujmowania wynagrodzenia z tytułu dystrybucji tego ubezpieczenia stosowany jest model względnej wartości godziwej. Na podstawie proporcji wartości godziwej usługi dystrybucji produktu ubezpieczeniowego oraz wartości godziwej pożyczki w stosunku do sumy tych wartości ustalana jest alokacja łącznego wynagrodzenia. Wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego dzielone jest na następujące komponenty:

- część stanowiąca wynagrodzenie za usługę pośrednictwa, ujmowana w wyniku z tytułu prowizji, oraz
- część stanowiąca element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego rozliczanego z użyciem efektywnej stopy procentowej będąca elementem wyniku odsetkowego.

Wynagrodzenie opisane powyżej ujmowane jest z uwzględnieniem szacowanych przyszłych zwrotów z tytułu odstąpienia klientów od ubezpieczenia w określonych przypadkach.

Z części odpowiadających wynagrodzeniu za usługę pośrednictwa wydzielana jest część wynagrodzenia dotyczącego świadczenia dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego i ta część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych liniowo przez okres życia produktu. Pozostała część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Bank zgodnie z MSSF 15.

Koszty bezpośrednio powiązane z akwizycją pożyczki gotówkowej Bank rozlicza w czasie jako element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego stanowiącego część wyniku odsetkowego.

Jeśli Bank ponosi koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego, koszty takie rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Koszty niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych ujmowane są w rachunku wyników jednorazowo, w momencie ich poniesienia.

Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

W pozycji tej prezentowana jest wycena transakcji zabezpieczanych i zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody niezwiązane bezpośrednio

z działalnością bankową. Jest to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat z wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach.

Rezerwa i aktywo na podatek odroczone są kalkulowane przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po dokonaniu kompensaty, wtedy gdy istnieje tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz rezerwa i aktywo dotyczą tego samego podatnika.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmuje się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich, zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Bank do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Bank różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS: Uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego;
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS: Na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego, Bank stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Bank szacuje wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla wszystkich aktywów finansowych w powiązaniu z klasyfikacją tych aktywów do jednego z trzech etapów determinujących wartość szacunków, w zależności od przyjętych do kalkulacji parametrów.

Na bazie wykonanych kalkulacji Bank dokonuje regularnych odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, których to poziom jest regularnie monitorowany.

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ponadto ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Ekspozycja kredytowa jest dotknięta utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tej ekspozycji kredytowej.

Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową, a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej

Niezaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej klienta jako ekspozycji o utraconej wartości kredytowej, pomimo wystąpienia określonych przesłanek wymaga uzasadnienia i udokumentowania, dlatego nie zidentyfikowano utraty wartości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywiście poniesionych strat z szacunkami w zakresie oczekiwanych strat kredytowych, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Bank corocznie przeprowadza obowiązkowe testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej środków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Banku, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

Aktywa i zobowiązania finansowe – zasady klasyfikacji i wyceny wg MSR 39 zastosowane w sprawozdaniu za rok 2017 w obszarach, które zostały zmienione od 1 stycznia 2018 wraz z wdrożeniem MSSF 9

Klasyfikacja

Bank klasyfikował instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

Bank dokonywał klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia.

- (a) Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmowała (i) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu oraz (ii) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów lub zobowiązań finansowych zaliczał się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży lub odkupienia w krótkim terminie, był częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządzano łącznie i dla których istniało potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków lub, w przypadku aktywów finansowych, jeżeli został zaliczony do tej kategorii na podstawie decyzji kierownictwa jednostki, pod warunkiem spełnienia kryteriów MSR 39. Do kategorii „Przeznaczone do obrotu” Bank zaliczał instrumenty pochodne niebędące instrumentami zabezpieczającymi oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

- (b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności stanowiły niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Powstawały wówczas, gdy Bank udzielał klientowi finansowania w celu innym niż wygenerowanie krótkoterminowych zysków z tytułu obrotu tymi pożyczkami lub należnościami. Do kategorii tej zaliczane były w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym. Skupione wierzytelności obejmowały nabywane przez Bank krótkoterminowe wierzytelności handlowe pochodzące z obrotu krajowego lub zagranicznego udokumentowane fakturami lub weksłami.

- (c) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategorię „Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży” stanowiły niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa

finansowe, które (i) zostały zaklasyfikowane przez Bank do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia lub (ii) nie zostały zakwalifikowane do żadnej z pozostałych kategorii aktywów. Do kategorii tej Bank klasyfikował wybrane dłużne i kapitałowe papiery wartościowe.

(d) Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria „Pozostałe zobowiązania finansowe” obejmowała zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane były przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania handlowe.

Ujmowanie i wyłączenie z ksiąg

Zasady ujmowania i wyłączenia z ksiąg aktywów i zobowiązań finansowych nie zmieniły się wraz z przejściem z MSR 39 na MSSF 9 z wyjątkiem zasad wskazujących sytuacje tzw. istotnej oraz nieistotnej modyfikacji opisanych w zasadach stosowanych w 2018 r.

Wycena

Zasady początkowego ujęcia oraz metoda wyceny wg zamortyzowanego kosztu oraz wg wartości godziwej nie zmieniły się w związku z przejściem z MSR 39 na MSSF 9.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Bank dokonywał podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy). Na każdy dzień bilansowy Bank oceniał, czy istniały obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istniały obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę miały wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie było możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zaliczane były uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymania warunków umowy, np. niespłacenia albo zalegania ze spłacaniem odsetek lub należności głównej;
- przyznania pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy, udogodnienia, którego w innym wypadku pożyczkodawca by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;
- zaniku aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe; lub
- obserwacji danych wskazujących na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze było ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:
 - negatywnych zmian dotyczących statusu płatności pożyczkobiorców w grupie, lub
 - krajowej lub lokalnej sytuacji gospodarczej, która miała związek z niespłacaniem aktywów w grupie.

Nie ujmowane były straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewał się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) były na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane były w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne”.

Forbearance

W przypadku przyznania przez Bank pożyczkobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmieniało ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczyło udogodnienie, Bank ujmował w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopą procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmieniało istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe było wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe było ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy z tytułu utraty wartości na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe

Bank tworzył odpisy z tytułu utraty wartości na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe (IBNR ang. incurred but not reported). Procesem wyliczania odpisu z tytułu utraty wartości IBNR objęte były wszystkie należności, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości lub mimo stwierdzenia przesłanek, indywidualna ocena pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego. Odpisy z tytułu utraty wartości IBNR odzwierciedlały poziom strat kredytowych poniesionych lecz niezareportowanych, które zostałyby zidentyfikowane na poziomie ekspozycji w przyjętym przez Bank okresie rozpoznania straty. Odpisy z tytułu utraty wartości IBNR liczone były w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank korygował wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na poniesione niezidentyfikowane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany był jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywanych do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane były do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrosła na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości był odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany był na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygowały wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane były w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których wystąpiły obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości, skumulowane straty ujęte w kapitale własnym w wysokości różnicy między ceną nabycia skorygowaną o późniejsze spłaty i amortyzację a wartością godziwą, uwzględniając poprzednie odpisy z tytułu utraty wartości, przenoszone były do rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży nie podlegały odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży podlegały odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat, jeśli w późniejszych okresach wartość godziwa instrumentu dłużnego wzrosła i wzrost ten mógł być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

Na kategorię aktywów finansowych wycenianych według kosztu w sprawozdaniu finansowym Banku składały się akcje i udziały w jednostkach innych niż zależne, sklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży, dla których nie można było wiarygodnie określić wartości godziwej (np. ze względu na brak notowań na aktywnym rynku). Jeśli występowały obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości takich inwestycji kapitałowych, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustalano jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Strat z tytułu utraty wartości akcji i udziałów sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których nie można było wiarygodnie określić wartości godziwej, nie poddawano odwróceniu przez rachunek zysków i strat.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Informacja dotycząca segmentów działalności przedstawiona jest w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018 roku, które zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w tym samym dniu co Roczne Jednostkowe Sprawozdanie Finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018 roku tj. dnia 21 marca 2019 roku.

4. Wynik z tytułu odsetek

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017*
Przychody z tytułu odsetek		1 248 565	1 275 507
z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		977 792	953 484
operacji z Bankiem Centralnym		6 559	16 885

w tys. zł	Za okres	2018	2017*
należności od banków		22 940	22 085
należności od klientów, z tego:		948 293	914 514
podmiotów sektora finansowego		54 450	48 840
podmiotów sektora niefinansowego, w tym:		893 843	865 674
od kart kredytowych		286 435	282 408
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		270 773	322 023
inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**		270 773	322 023
Przychody o podobnym charakterze		54 745	74 648
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		54 745	74 648
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		44 802	26 417
zobowiązań z ujemną stopą procentową		9 943	7 161
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		-	41 070
		1 303 310	1 350 155
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze			
z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(192 361)	(205 173)
zobowiązań wobec banków		(43 021)	(37 943)
zobowiązania wobec klientów		(149 094)	(166 730)
zobowiązań wobec podmiotów sektora finansowego		(60 928)	(55 023)
zobowiązań wobec podmiotów sektora niefinansowego		(88 166)	(111 707)
kredytów i pożyczek otrzymanych		(246)	(500)
z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(5 870)	(66 061)
aktywów z ujemną stopą procentową		(2 161)	(1 240)
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		(3 709)	(64 821)
		(198 231)	(271 234)
Wynik z tytułu odsetek		1 105 079	1 078 921

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

5. Wynik z tytułu opłat i prowizji

w tys. zł	Za okres	2018	2017*
Przychody z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych*		89 219	106 016
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		159 205	158 443
z tytułu realizacji zleceń płatniczych		106 995	105 913
z tytułu usług powierniczych*		85 086	89 443
z tytułu świadczenia usług zarządzania środkami na rachunkach klientów		25 610	25 099
z tytułu udzielonych gwarancji		19 194	19 289
z tytułu udzielonych zobowiązań o charakterze finansowym		7 933	6 406
inne, w tym:		110 197	98 674
z tytułu produktów ratalnych w karcie kredytowej		27 483	26 142
		603 439	609 283
Koszty z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		(36 685)	(28 571)
z tytułu opłat KDPW		(18 928)	(19 782)
z tytułu opłat brokerskich		(4 516)	(4 412)
inne		(16 019)	(14 995)
		(76 148)	(67 760)
Wynik z tytułu opłat i prowizji		527 291	541 523

*Od I kwartału 2018 roku wynagrodzenie Banku z tytułu dystrybucji obligacji strukturyzowanych dla klientów Sektora Bankowości Detalicznej, prezentowane dotąd w przychodach z tytułu opłat i prowizji z tytułu usług powierniczych w kwocie 25 963 tys. zł, zostało przeniesione do linii przychodów z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych. Dane porównywalne zostały odpowiednio przekształcone (2017: 33 362 tys. zł).

Wynik z tytułu opłat i prowizji za 2018 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 194 200 tys. zł (za 2017 rok: 164 040 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 40 911 tys. zł (za 2017 rok: 28 571 tys. zł).

6. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend za 2018 rok w kwocie 23 778 tys. zł (za 2017 rok: 32 939 tys. zł) obejmują dywidendy otrzymane i należne od jednostek zależnych w kwocie 14 672 tys. zł (w 2017 roku: 24 145 tys. zł). Pozostała kwota dywidend dotyczy otrzymanych wypłat od jednostek z niekontrolującym udziałem kapitałowym Banku.

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy			
z instrumentów dłużnych		28 236	15 248
z instrumentów pochodnych, w tym:		(352)	14 293
na stopę procentową		(313)	14 161
		27 884	29 541
Wynik z pozycji wymiany			
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych		498 691	(215 674)
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)		(165 029)	530 043
		333 662	314 369
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji		361 546	343 910

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji za 2018 rok zawiera zmianę netto wartości korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej ryzyko kredytowe kontrahenta oraz korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej własne ryzyko kredytowe w wysokości (11 051) tys. zł (za 2017 rok: 396 tys. zł).

Wynik z instrumentów dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego przeznaczonymi do obrotu.

Wynik z instrumentów pochodnych zawiera wynik netto z tytułu transakcji swap na stopy procentowe, opcji, transakcji futures i innych instrumentów pochodnych.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z wyceny aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, CIRS i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych			
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczanej		14 526	29 469
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczającej		(10 844)	(19 208)
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń		3 682	10 261

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 36.

9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Pozostałe przychody operacyjne			
Przychody z tytułu świadczonych usług na rzecz jednostek powiązanych		9 277	11 060
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych		8 398	9 812
Inne		20 315	7 770
		37 990	28 642

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Pozostałe koszty operacyjne			
Koszty postępowania ugodowego i windykacji		(9 043)	(10 532)
Koszty dotyczące utrzymania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		(87)	(100)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne (netto)		(165)	(4 503)
Inne		(19 894)	(16 254)
		(29 189)	(31 389)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych		8 801	(2 747)

10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Koszty pracownicze			
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:		(372 756)	(377 497)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi		(27 676)	(33 015)
Premie i nagrody, w tym:		(79 767)	(78 321)
pracownicze świadczenia kapitałowe		(8 818)	(7 364)
nagrody za wieloletnią pracę		(38)	(37)
Koszty ubezpieczeń społecznych		(61 699)	(60 545)
		(514 222)	(516 363)
Koszty ogólnoadministracyjne			
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego		(182 095)	(182 848)
Koszty usług obcych, w tym doradczych, audytorskich i konsultacyjnych		(54 592)	(52 745)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości		(64 043)	(69 248)
Reklama i marketing		(47 179)	(42 643)
Koszty usług zarządzania gotówką, koszty usług KIR i inne koszty transakcyjne		(37 634)	(39 076)
Koszty usług zewnętrznych dotyczących dystrybucji produktów bankowych		(40 402)	(33 486)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii		(7 440)	(9 292)
Koszty szkoleń i edukacji		(1 355)	(1 728)
Koszty nadzoru bankowego i kapitałowego		(3 987)	(3 110)
Koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego		(61 720)	(71 226)
Pozostałe koszty		(69 718)	(72 707)
		(570 165)	(578 109)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu razem		(1 084 387)	(1 094 472)

Koszty pracownicze zawierają koszty następujących świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku:

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze		13 158	12 553
Długoterminowe świadczenia pracownicze		2 784	1 841
Nagrody kapitałowe		4 550	4 712
		20 492	19 106

11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych		(28 479)	(29 508)
Amortyzacja wartości niematerialnych		(42 199)	(42 948)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych razem		(70 678)	(72 456)

12. Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Zyski			
z tytułu zbycia rzeczowych aktywów trwałych		26	437
		26	437
Straty			
z tytułu zbycia aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		(860)	-
		(860)	-
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów		(834)	437

13. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Wynik z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych			
utworzenie odpisów		(51)	-
odwrócenie odpisów		-	3 872
		(51)	3 872
Wynik z tytułu utraty wartości należności od banków			
utworzenie odpisów		(5 664)	(1 471)
odwrócenie odpisów		4 355	512
		(1 309)	(959)
Wynik z tytułu utraty wartości należności od klientów			
Wynik z tytułu utworzenia i odwrócenia odpisów		(75 099)	(105 048)
utworzenie odpisów		(214 504)	(211 430)
utworzenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi		(215)	(155)
odwrócenie odpisów		140 482	99 634
odwrócenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi		208	1 545
inne		(1 070)	5 358
Odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych		2 373	8 219
		(72 726)	(96 829)
Wynik z tytułu utraty wartości inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody			
odwrócenie odpisów		1 069	-
		1 069	-
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych		(73 017)	(93 916)
utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		(33 810)	(17 773)
rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		43 265	12 198
Wynik z tytułu rezerw na zobowiązania warunkowe		9 455	(5 575)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe		(63 562)	(99 491)

**Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.*

14. Podatek dochodowy**Ujęty w rachunku zysków i strat**

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Bieżący podatek			
Bieżący rok		(206 586)	(188 264)
Korekty z lat ubiegłych		(1 120)	(797)
		(207 706)	(189 061)
Podatek odroczony			

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych		18 552	25 823
		18 552	25 823
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat		(189 154)	(163 238)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2018	2017
Zysk brutto		842 273	700 340
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)		(160 032)	(133 065)
Odписы z tytułu utraty wartości niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(2 322)	(4 693)
Przychody podlegające opodatkowaniu nieujęte w wyniku finansowym		(1 314)	(1 128)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu		4 469	6 219
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(16 597)	(14 751)
BFG		(11 727)	(13 533)
Pozostałe różnice trwale, w tym pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(1 631)	(2 287)
Ogółem obciążenie wyniku		(189 154)	(163 238)
Efektywna stawka podatkowa		22,46%	23,31%

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2018 roku związany z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz z wyceną programu określonych świadczeń wynosił (18 294) tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 3 367 tys. zł).

15. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2018 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 5,00 zł (31 grudnia 2017 roku: 4,11 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2018 roku oparte zostało na zysku przypadającym na akcjonariuszy w kwocie 653 119 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 537 102 tys. zł) oraz średniej ważonej liczbie akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2017 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozwadniających, potencjalnych akcji zwykłych ani innych instrumentów rozwadniających.

16. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach

Odroczony podatek dochodowy i reklasyfikacje ujęte w pozostałych całkowitych dochodach dotyczą wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej odnoszonej na kapitał z aktualizacji wyceny oraz wyceny programu określonych świadczeń odnoszonej na pozostałe kapitały rezerwowe.

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	(17 720)	3 367	(14 353)
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	229 455	(43 680)	185 775
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat***	(112 631)	21 400	(91 231)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	99 104	(18 913)	80 191
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(3 257)	619	(2 638)
Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku	95 847	(18 294)	77 553

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2017 roku	(271 396)	51 565	(219 831)
Zmiana wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	289 704	(55 044)	234 660
Wycena sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży przeniesiona do rachunku zysków i strat	(35 772)	6 797	(28 975)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi dostępnymi do sprzedaży	(17 464)	3 318	(14 146)

Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(256)	49	(207)
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku*	(17 720)	3 367	(14 353)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Zmiana wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

***Odpowiada pozycji 'Wycena sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży przeniesiona do rachunku zysków i strat według MSR 39.

17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Środki pieniężne w kasie	422 064	431 574
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	3 850 088	29 031
Lokaty w Banku Centralnym	3 000 041	1 521
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym razem	7 272 193	462 126

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, która może być wykorzystywana przez Bank pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

Deklarowana wysokość rezerwy obowiązkowej na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 1 271 148 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 1 270 278 tys. zł).

18. Należności od banków

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017*
Rachunki bieżące	203 150	54 182
Lokaty	386 058	-
Kredyty i pożyczki	28	1 092
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	630 126	276 477
Lokaty stanowiące zabezpieczenie operacji instrumentami pochodnymi i transakcji giełdowych	118 364	505 526
Łączna wartość brutto	1 337 726	837 277
Odpisy z tytułu utraty wartości	(3 910)	(1 111)
Należności od banków netto razem	1 333 816	836 166

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od banków				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(1 111)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(1 236)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(2 223)	(124)	-	(2 347)
Transfer do Etapu 1	(124)	124	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(1 309)	-	-	(1 309)
Różnice kursowe i inne zmiany	(254)	-	-	(254)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku	(3 910)	-	-	(3 910)

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

w tys. zł	31.12.2017*
Stan na dzień 1 stycznia	(177)
Zwiększenia (z tytułu):	
utworzenie odpisów	(1 471)
Zmniejszenia (z tytułu):	
rozwiązanie odpisów	512
inne	25
Stan na dzień 31 grudnia	(1 111)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od banków, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu utraty wartości przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	831 568	5 709	-	837 277
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Należności pociągnięte/splacone	485 635	(5 700)	-	479 935
Inne zmiany	20 520	(6)	-	20 514
Wartość brutto należności od banków na dzień 31 grudnia 2018 roku	1 337 723	3	-	1 337 726

19. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki*	1	1
Inne podmioty finansowe	12 943	48 412
Skarb Państwa	918 228	1 095 495
	931 172	1 143 908
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	931 172	1 143 908
Instrumenty pochodne	1 282 677	1 018 132
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu razem	2 213 849	2 162 040

*Na dzień 31 grudnia 2018 roku część papierów wartościowych (obligacji) emitowanych przez banki w kwocie 1 tys. zł jest objęta gwarancją Skarbu Państwa (31 grudnia 2017 roku: 1 tys. zł).

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	348 130	-
Instrumenty pochodne	1 258 059	1 351 031
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu razem	1 606 189	1 351 031

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	45 235 963	51 859 256	105 616 028	27 776 966	230 488 213	1 024 561	1 116 297
FRA	35 100 000	25 500 000	250 000	-	60 850 000	6 357	1 592
swapy odsetkowe (IRS)	9 265 197	21 472 777	91 351 168	19 067 799	141 156 941	695 772	816 827
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	842 568	4 886 479	12 135 010	8 662 803	26 526 860	315 904	292 151
opcje na stopę procentową	-	-	1 879 850	46 364	1 926 214	5 806	5 727
kontrakty futures*	28 198	-	-	-	28 198	722	-
Instrumenty walutowe	32 212 333	6 332 761	3 488 981	96 238	42 130 313	251 047	134 236
FX forward	2 457 934	1 492 583	500 882	96 238	4 547 637	31 399	17 818
FX swap	28 261 956	3 934 789	2 885 819	-	35 082 564	210 549	107 304
opcje walutowe	1 492 443	905 389	102 280	-	2 500 112	9 099	9 114
Transakcje na papierach wartościowych	310 752	-	-	-	310 752	1 101	1 475
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	310 752	-	-	-	310 752	1 101	1 475
Transakcje związane z towarami	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
swap	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
Instrumenty pochodne ogółem	77 788 221	58 299 550	109 177 104	27 873 204	273 138 079	1 282 677	1 258 059

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2017 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	24 295 666	17 869 973	85 623 135	24 725 360	152 514 134	789 232	927 088
FRA	20 000 000	2 100 000	-	-	22 100 000	625	953
swapy odsetkowe (IRS)	3 396 815	12 408 395	75 015 277	17 054 089	107 874 576	335 185	468 544
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	871 017	3 361 578	8 867 208	7 622 195	20 721 998	450 492	454 484
opcje na stopę procentową	-	-	1 740 650	49 076	1 789 726	2 742	3 042
kontrakty futures*	27 834	-	-	-	27 834	188	65
Instrumenty walutowe	17 515 391	5 186 042	3 886 044	126 517	26 713 994	215 185	410 018
FX forward	2 158 225	1 443 017	225 134	126 517	3 952 893	96 626	27 094
FX swap	13 876 902	1 554 055	3 127 637	-	18 558 594	92 936	357 344
opcje walutowe	1 480 264	2 188 970	533 273	-	4 202 507	25 623	25 580
Transakcje na papierach wartościowych	460 071	-	-	-	460 071	2 120	2 310
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	460 071	-	-	-	460 071	2 120	2 310
Transakcje związane z towarami	53 345	124 505	28 219	-	206 069	11 595	11 615
swap	49 261	107 896	28 219	-	185 376	10 802	10 819
opcje	4 084	16 609	-	-	20 693	793	796
Instrumenty pochodne ogółem	42 324 473	23 180 520	89 537 398	24 851 877	179 894 268	1 018 132	1 351 031

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

20. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017*
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	-	1 399 713

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017*
Pozostałe banki, w tym:	-	32 576
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	-	32 576
Inne podmioty finansowe	224 074	82 192
Rządy centralne, w tym:	14 017 289	15 924 958
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	-	2 492 215
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody razem**	14 241 363	17 439 439
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	14 241 363	16 039 726
nienotowane na aktywnym rynku	-	1 399 713

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji ‘Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży’ według MSR 39.

Dla inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody skumulowana wartość utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 4 524 tys. PLN.

Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2018	2017
Stan na dzień 1 stycznia	17 439 439	19 072 371
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	44 485 571	47 305 910
aktualizacji wyceny	100 274	257 684
różnic kursowych	65 153	-
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	262 038	411 359
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaży	(47 960 505)	(49 060 934)
aktualizacji wyceny	-	-
różnic kursowych	-	(352 893)
rozliczenia premii	(150 607)	(194 058)
Stan na dzień 31 grudnia	14 241 363	17 439 439

21. Udziały w jednostkach zależnych oraz inwestycje kapitałowe i pozostałe

Udziały w jednostkach zależnych wykazywane są w cenie nabycia, zaś inwestycje kapitałowe i pozostałe w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Udziały w jednostkach zależnych	115 812	116 054
Utrata wartości	(9 737)	(13 936)
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat*	48 511	30 421
Inwestycje kapitałowe razem	154 586	132 539
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	770	987
nienotowane na aktywnym rynku	153 816	131 552

*Odpowiada pozycji ‘Akcje i udziały dostępne do sprzedaży’ według MSR 39.

Zmiana stanu, udziałów w jednostkach zależnych, inwestycji kapitałowych i pozostałych przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	106 368	26 171	132 539
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	-	16 064	16 064
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	106 368	42 235	148 603
Zwiększenia (z tytułu):	-	6 276	6 276
aktualizacji wyceny	-	6 276	6 276

<i>w tys. zł</i>	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Zmniejszenia (z tytułu):	(293)	-	(293)
aktualizacji wyceny	(51)	-	(51)
rozliczenia z tytułu dopłat	(242)	-	(242)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	106 075	48 511	154 586

<i>w tys. zł</i>	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2017	102 545	22 562	125 107
Zwiększenia (z tytułu):			
aktualizacji wyceny	3 873	4 245	8 118
Zmniejszenia (z tytułu):			
sprzedaż	-	(636)	(636)
rozliczenie z tytułu dopłat	(50)	-	(50)
Stan na dzień 31 grudnia 2017	106 368	26 171	132 539

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2018

<i>w tys. zł</i>										
Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	15 720	22 154	248	21 906	294	(524)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100	70 950	364 086	265 309	98 777	49 021	1 250
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100	13 502	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	5 231	18 393	306	18 087	257	(304)
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{1/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	672	10 856	43	10 813	129	(22)
106 075										

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	22 154	248	21 906	294	(524)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 28 lutego 2019 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2017

<i>w tys. zł</i>										
Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	15 720	23 134	704	22 430	865	(678)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100	70 950	433 070	320 816	112 254	73 538	14 669

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100	13 502	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	5 282	18 298	429	17 869	432	61
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. 1/	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	914	11 118	41	11 077	446	242
106 368										

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	23 134	1 228	21 906	865	(678)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze zbadanego sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 28 lutego 2018 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

22. Należności od klientów

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017*
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	401 223	444 777
Nienotowane dłużne aktywa finansowe**	1 156 233	1 200 636
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	182 613	-
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	312 695	286 432
Łączna wartość brutto	2 052 764	1 931 845
Odpisy z tytułu utraty wartości	(1 391)	(17 473)
Łączna wartość netto	2 051 373	1 914 372
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	18 047 445	16 722 365
Nienotowane dłużne aktywa finansowe**	568 024	496 125
Skupione wierzytelności	1 830 937	1 193 041
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	481	1 038
Inne należności	18 084	7 998
Łączna wartość brutto	20 464 971	18 420 567
Odpisy z tytułu utraty wartości	(662 995)	(568 136)
Łączna wartość netto	19 801 976	17 852 431
Należności od klientów netto razem	21 853 349	19 766 803

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Nienotowane dłużne papiery wartościowe' według MSR 39.

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony poniżej.

W należnościach od klientów w pozycji Nienotowane dłużne aktywa finansowe zaprezentowane zostały m.in. aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Bank. Podejmując decyzję o inwestowaniu w papiery sekurytyzacyjne Bank opiera się na rachunku ekonomicznym, mierząc opłacalność inwestycji wobec potencjalnych ryzyk. W ramach każdej transakcji sekurytyzacji bank będący właścicielem portfela (Inicjator) tworzy spółkę specjalnego przeznaczenia (SPV) w celu wyemitowania papierów dłużnych, które są spłacane wyłącznie z przepływów pieniężnych generowanych przez

sekurytyzowany portfel wierzytelności, które SPV kupiło od Inicjatora. Dotychczas Bank występował jako Inwestor w dwóch takich transakcjach obejmując transze senioralne w kwocie łącznej 1 199 611 tys. PLN. Aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Bank nie są przedmiotem obrotu na rynku. Zamiarem Banku jest utrzymanie inwestycji do daty zapadalności. Głównym ryzykiem, na jakie narażone są transakcje sekurytyzacyjne będące w posiadaniu Banku jest ryzyko kredytowe. Maksymalna ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe z tytułu udziału w tych jednostkach jest równa ich wartości bilansowej brutto, zatem na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosi 1 156 233 tys. PLN (31 grudnia 2017 r.: 1 200 636 tys. PLN). Wartość bilansowa netto aktywów dotyczących udziału Banku w jednostkach strukturyzowanych, które nie podlegają konsolidacji na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosi 1 155 554 tys. PLN (31 grudnia 2017 r.: 1 200 576 tys. PLN).

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powiększa się o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 411 529 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie miała wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3.

w tys. zł	31.12.2018
Łączna wartość brutto z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	22 929 264
Odpisy z tytułu utraty wartości z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	(1 075 915)
Łączna wartość netto	21 853 349

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(585 609)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(86 124)
Reklasyfikacja	-	-	-	5 178
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(54 767)	(76 847)	(534 941)	(666 555)
Transfer do Etapu 1	(1 460)	1 460	-	-
Transfer do Etapu 2	1 040	(1 040)	-	-
Transfer do Etapu 3	-	270	(270)	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(697)	1 569	(75 971)	(75 099)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	57 158	57 158
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze sprzedażą wierzytelności	-	-	21 292	21 292
Różnice kursowe i inne zmiany	(226)	(188)	(768)	(1 182)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku	(56 110)	(74 776)	(533 500)	(664 386)

*Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

w tys. zł	2017*		
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem
Stan na dzień 1 stycznia	(274 435)	(284 782)	(559 217)
Zwiększenia (z tytułu):			
utworzenie odpisów	(90 419)	(121 011)	(211 430)
Zmniejszenia (z tytułu):			
spisane należności w ciężar odpisów	24 358	13 470	37 828
odwrócenie odpisów (netto) na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	1 390	-	1 390
rozwiązanie odpisów	45 749	53 885	99 634
sprzedaż wierzytelności	-	42 458	42 458
inne	3 287	441	3 728
Stan na dzień 31 grudnia	(290 070)	(295 539)	(585 609)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od klientów, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu utraty wartości przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od klientów wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	17 896 120	1 715 751	740 541	20 352 412
Transfer do Etapu 1	361 300	(358 736)	(2 564)	-
Transfer do Etapu 2	(495 485)	497 527	(2 042)	-
Transfer do Etapu 3	(76 263)	(69 223)	145 486	-
Należności pociągnięte/splacone	2 365 053	(149 595)	(51 815)	2 163 643
Należności spisane	-	-	(57 158)	(57 158)
Należności zbyte	-	-	(42 375)	(42 375)
Inne zmiany	100 585	6 386	(5 758)	101 213
Wartość brutto należności od klientów na dzień 31 grudnia 2018 roku	20 151 310	1 642 110	724 315	22 517 735

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony powyżej.

Dla należności od klientów, które zmieniały Etapy w trakcie roku, przesunięcia zostały zaprezentowane jako transfery pomiędzy Etapem na dzień 1 stycznia 2018 r. lub na moment ujęcia a Etapem na dzień 31 grudnia 2018 r.

Należności z tytułu leasingu finansowego

W IV kwartale 2016 roku podjęta została decyzja o zakupie przez Bank - od Handlowy Leasing Sp. z o.o. – pozostałego, pracującego portfela leasingowego. Wykonanie transakcji nastąpiło ze skutkiem na koniec I kwartału 2017 roku.

Pozycja aktywów „Należności od klientów” zawiera następujące pozycje dotyczące należności od podmiotów sektora niefinansowego z tytułu leasingu finansowego:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	-	1 808
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(2)
Niezrealizowane przychody finansowe	-	-
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego razem	-	1 806

Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego w rozbiciu na okresy zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Poniżej 1 roku	-	1 808
	-	1 808

Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego w rozbiciu na okresy zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Poniżej 1 roku	-	1 808
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(2)
	-	1 806

Przychody z tytułu umów leasingu finansowego prezentowane są w pozycji przychodów z tytułu odsetek.

23. Rzeczowe aktywa trwałe

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2018 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2018	572 135	10 645	255 950	70 640	909 370
Zwiększenia:					

<i>w tys. zł</i>	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Zakupy	-	13 334	877	3 112	17 323
Inne zwiększenia	-	-	254	-	254
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(1 805)	-	(1 805)
Likwidacje	(7 037)	-	(21 572)	-	(28 609)
Inne zmniejszenia	(3)	-	(50)	(696)	(749)
Transfery	21 589	-	1 140	(22 729)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	586 684	23 979	234 794	50 327	895 784
Umorzenie					
Stan na dzień 1 stycznia 2018	302 132	634	230 931	-	533 697
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	16 207	1 981	10 291	-	28 479
Inne zwiększenia	-	-	253	-	253
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(1 805)	-	(1 805)
Likwidacje	(6 343)	-	(21 445)	-	(27 788)
Inne zmniejszenia	-	-	(54)	-	(54)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	311 996	2 615	218 171	-	532 782
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2018	270 003	10 011	25 019	70 640	375 673
Na dzień 31 grudnia 2018	274 688	21 364	16 623	50 327	363 002

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2017 roku

<i>w tys. zł</i>	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2017	583 295	121	276 693	19 465	879 574
Zwiększenia:					
Zakupy	53	10 524	4 435	76 904	91 916
Inne zwiększenia	-	-	466	-	466
Zmniejszenia:					
Zbycia	(20 895)	-	(13 446)	-	(34 341)
Likwidacje	(623)	-	(17 702)	-	(18 325)
Inne zmniejszenia	(22)	-	(4)	-	(26)
Transfery	10 327	-	5 508	(25 729)	(9 894)
Stan na dzień 31 grudnia 2017	572 135	10 645	255 950	70 640	909 370
Umorzenie					
Stan na dzień 1 stycznia 2017	298 363	121	248 754	-	547 238
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	16 545	513	12 450	-	29 508
Inne zwiększenia	-	-	462	-	462
Zmniejszenia:					
Zbycia	(12 153)	-	(13 293)	-	(25 446)
Likwidacje	(623)	-	(17 439)	-	(18 062)
Inne zmniejszenia	-	-	(3)	-	(3)
Stan na dzień 31 grudnia 2017	302 132	634	230 931	-	533 697
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2017	284 932	-	27 939	19 465	332 336
Na dzień 31 grudnia 2017	270 003	10 011	25 019	70 640	375 673

24. Wartości niematerialne**Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2018 roku**

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	735	440 055	18 242	19 826	1 724 834
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	1 175	-	107 256	108 431
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Inne zmniejszenia	-	-	-	-	(309)	(309)
Spisania	-	(735)	-	(18 242)	-	(18 977)
Transfery	-	-	62 410	-	(62 410)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	-	467 836	-	64 363	1 778 175
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	-	735	354 274	18 242	-	373 251
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	42 199	-	-	42 199
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Spisania	-	(735)	-	(18 242)	-	(18 977)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	-	-	360 669	-	-	360 669
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	-	85 781	-	19 826	1 351 583
Na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	-	107 167	-	64 363	1 417 506

W 2018 roku Bank przeanalizował wartości niematerialne pod kątem ich wykorzystywania i w związku z faktem, że nie spodziewa się wpływu pożytków ekonomicznych w przyszłości, dokonał spisania innych wartości niematerialnych oraz koncesji, patentów, licencji i podobnych wartości.

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2017 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2017	1 245 976	735	409 904	18 242	12 690	1 687 547
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	217	-	38 569	38 786
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(7 434)	-	-	(7 434)
Transfery	-	-	37 368	-	(31 433)	5 935
Stan na dzień 31 grudnia 2017	1 245 976	735	440 055	18 242	19 826	1 724 834
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2017	-	735	318 760	18 242	-	337 737
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	42 948	-	-	42 948
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(7 434)	-	-	(7 434)
Stan na dzień 31 grudnia 2017	-	735	354 274	18 242	-	373 251

w tys. zł	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2017	1 245 976	-	91 144	-	12 690	1 349 810
Na dzień 31 grudnia 2017	1 245 976	-	85 781	-	19 826	1 351 583

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

25. Test utraty wartości dla wartości firmy

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Instytucjonalnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. Przyporządkowanie zostało dokonane na podstawie modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych na bazie strategii sprzed połączenia. Po fuzji realokacja wartości firmy została przeprowadzona w oparciu o wartości względne aktywów przeniesionych do innego ośrodka w porównaniu z aktywami zatrzymanymi w danym ośrodku. Dla obu ośrodków wartość użytkowa przewyższa wartość bilansową, dlatego też nie rozpoznano utraty wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Sektor Bankowości Instytucjonalnej	851 944	851 944
Sektor Bankowości Detalicznej	394 032	394 032
	1 245 976	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu o plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Banku odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku. Plan podlega okresowej aktualizacji i zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą Banku. Zarząd przyjmuje okres 3 letni w procesie planowania finansowego.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową oszacowaną na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii za ryzyko oraz stopy wolnej od ryzyka. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2018 roku wyniosła 8,80% (na koniec 2017 roku: 9,00%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi 2,5 p.p.

Zarząd Banku uważa, że uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

26. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	539 359	370 308
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	334 194	193 329
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	205 165	176 979

Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po skompensowaniu.

Dodatnie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywa i rezerwy z tytułu podatku dochodowego

Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Odsetki naliczone i inne koszty	10 244	9 483

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Odписы aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	81 383	48 321
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	81 285	58 436
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	285 916	164 972
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	280	688
Przychody pobrane z góry	30 700	29 480
Wycena udziałów	(4 735)	779
Prowizje	5 877	6 137
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	(927)	2 199
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	45 325	45 136
Pozostałe	4 011	4 677
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	539 359	370 308

*Odpowiada pozycji 'Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Odsetki naliczone (przychód)	40 001	37 733
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	246 146	115 419
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	2 312	7 097
Przychody do otrzymania	2 748	3 243
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	722	568
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	25 490	10 833
Ulga inwestycyjna	10 453	11 401
Pozostałe	6 322	7 035
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	334 194	193 329
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	205 165	176 979

*Odpowiada pozycji 'Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2018 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

w tys. zł	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone i inne koszty	9 483	-	9 483	761	-	10 244
Odписы aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	48 321	33 037	81 358	25	-	81 383
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	58 436	-	58 436	22 849	-	81 285
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	164 972	-	164 972	120 944	-	285 916
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	688	-	688	(408)	-	280
Przychody pobrane z góry	29 480	-	29 480	1 220	-	30 700
Wycena udziałów	779	(3 052)	(2 273)	(2 462)	-	(4 735)
Prowizje	6 137	-	6 137	(260)	-	5 877
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2 199	-	2 199	859	(3 985)	(927)
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	45 136	-	45 136	(430)	619	45 325
Pozostałe	4 677	-	4 677	(666)	-	4 011
	370 308	29 985	400 293	142 432	(3 366)	539 359

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone (przychód)	37 733	(1 310)	36 423	3 578	-	40 001
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	115 419	-	115 419	130 727	-	246 146
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	7 097	-	7 097	(4 785)	-	2 312
Przychody do otrzymania	3 243	-	3 243	(495)	-	2 748
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	568	-	568	154	-	722
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	10 833	-	10 833	(3 348)	18 005	25 490
Ulga inwestycyjna	11 401	-	11 401	(948)	-	10 453
Pozostałe	7 035	-	7 035	(1 003)	290	6 322
	193 329	(1 310)	192 019	123 880	18 295	334 194
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	176 979	31 295	208 274	18 552	(21 661)	205 165

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2017 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2017	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2017
Odsetki naliczone i inne koszty	10 763	(1 280)	-	9 483
Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	39 680	8 641	-	48 321
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	46 370	12 066	-	58 436
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	158 447	6 525	-	164 972
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	2 938	(2 250)	-	688
Przychody pobrane z góry	26 455	3 025	-	29 480
Wycena udziałów	2 039	(1 260)	-	779
Prowizje	8 181	(2 044)	-	6 137
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	50 446	-	(48 247)	2 199
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacen	57 155	(12 068)	49	45 136
Pozostałe	2 998	1 679	-	4 677
	405 472	13 034	(48 198)	370 308

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2017	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2017
Odsetki naliczone (przychód)	39 035	(1 302)	-	37 733
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	127 598	(12 179)	-	115 419
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	7 372	(275)	-	7 097
Przychody do otrzymania	4 842	(1 599)	-	3 243
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	(69)	637	-	568
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	9 313	1 520	-	10 833
Ulga inwestycyjna	12 334	(933)	-	11 401
Pozostałe	5 693	1 342	-	7 035
	206 118	(12 789)	-	193 329
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	199 354	25 823	(48 198)	176 979

27. Inne aktywa

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Rozrachunki międzybankowe	2 981	3 495
Przychody do otrzymania	53 284	53 256
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	17 350	16 912
Dłużnicy różni	106 026	77 703
Rozliczenia międzyokresowe	7 554	7 322
Inne aktywa razem	187 195	158 688
w tym aktywa finansowe*	126 357	98 110

*Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów” z wyjątkiem pozycji „Przychody do otrzymania” oraz „Rozliczenia międzyokresowe”.

28. Zobowiązania wobec banków

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Rachunki bieżące	912 992	1 108 686
Depozyty terminowe	162 631	248 261
Kredyty i pożyczki otrzymane	1 326	36 467
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	115 208	9 085
Inne zobowiązania, w tym:	209 967	165 762
depozyty zabezpieczające	208 901	163 769
Zobowiązania wobec banków razem	1 402 124	1 568 261

Zmiany stanu zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	2018	2017
Stan na dzień 1 stycznia	36 467	121 026
Zwiększenia (z tytułu):		
kredyty i pożyczki otrzymane	-	31 292
odsetki od kredytów i pożyczek otrzymanych	246	500
różnice kursowe	549	-
Zmniejszenia (z tytułu):		
spłata kredytów i pożyczek	(35 866)	(111 713)
spłata odsetek	(70)	(403)
różnice kursowe	-	(4 235)
Stan na dzień 31 grudnia	1 326	36 467

29. Zobowiązania wobec klientów

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Depozyty podmiotów sektora finansowego		
Rachunki bieżące	768 907	571 248
Depozyty terminowe	6 444 881	4 406 480
	7 213 788	4 977 728
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego		
Rachunki bieżące, z tego:	24 858 172	22 027 628
klientów instytucjonalnych	11 913 676	10 758 084
klientów indywidualnych	9 267 737	8 442 804
jednostek budżetowych	3 676 759	2 826 740
Depozyty terminowe, z tego:	6 087 028	4 975 540
klientów instytucjonalnych	3 498 273	3 073 215
klientów indywidualnych	2 519 049	1 805 359
jednostek budżetowych	69 706	96 966
	30 945 200	27 003 168

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Depozyty razem	38 158 988	31 980 896
Pozostałe zobowiązania		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu		
Inne zobowiązania, w tym:	236 897	191 545
zobowiązania z tytułu kaucji	121 416	112 611
depozyty zabezpieczające	66 583	40 671
Pozostałe zobowiązania razem	236 897	191 545
Zobowiązania wobec klientów razem	38 395 885	32 172 441

30. Rezerwy

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Na sprawy sporne	3 221	3 154
Na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	26 481	12 789
Na restrukturyzację sieci placówek	282	1 928
Rezerwy razem	29 984	17 871

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

w tys. zł	2018	2017
Stan na dzień 1 stycznia	17 871	22 068
Z czego dotyczy:		
Rezerw na sprawy sporne	3 154	3 823
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	12 789	7 215
Na restrukturyzację zatrudnienia	-	3 383
Na restrukturyzację sieci placówek	1 928	7 647
Wpływ wdrożenia MSSF 9	22 886	n/d
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	22 886	n/d
Zwiększenia:		
Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego:	34 430	23 347
na sprawy sporne	359	5 574
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	34 071	17 773
Zmniejszenia:		
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(44 644)	(13 612)
na sprawy sporne	(194)	(1 071)
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(43 265)	(12 198)
na restrukturyzację sieci placówek	(1 185)	(343)
Wykorzystanie rezerw w okresie, z tego:	(559)	(13 864)
na sprawy sporne	(98)	(5 104)
na restrukturyzację zatrudnienia	-	(3 383)
na restrukturyzację sieci placówek	(461)	(5 377)
Inne zmniejszenia rezerw, z tego:	-	(68)
na sprawy sporne	-	(68)
Stan na dzień 31 grudnia	29 984	17 871
w tym:		
na sprawy sporne	3 221	3 154
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	26 481	12 789
na restrukturyzację sieci placówek	282	1 928

*Dodatkowe informacje dotyczące rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne znajdują się w nocie 39.

31. Inne zobowiązania

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Fundusz Świadczeń Socjalnych	35 459	37 590
Rozrachunki międzybankowe	120 783	293 405
Rozrachunki międzysystemowe	1 197	4 728
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	284	-
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	24 239	20 020
Wierzyciele różni	295 373	172 067
Rozliczenia międzyokresowe kosztów:	237 597	231 089
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	81 284	81 652
rezerwa na odprawy emerytalne	55 849	49 832
koszty usług IT i wsparcia operacji bankowych	36 145	29 449
koszty usług doradczych i wsparcia biznesu	5 774	9 273
inne koszty do zapłacenia	58 545	60 883
Przychody przyszłych okresów	19 561	18 312
Inne zobowiązania razem	734 493	777 211
w tym zobowiązania finansowe*	690 693	738 879

* Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS” oraz „Przychody przyszłych okresów”.

Typowym warunkiem płatności w ramach realizacji zobowiązań Banku skutkujących powstaniem zobowiązania bilansowego jest otrzymanie z góry wynagrodzenia za zobowiązanie do świadczenia usługi w określonym okresie czasu. W związku z tym saldo zobowiązań z tego tytułu pomniejszane jest proporcjonalnie do upływu czasu i rozpoznawany jest przychód. Ten tryb w najlepszy sposób odzwierciedla wykonanie przez Bank zobowiązania do wykonania usług świadczonych w czasie.

Nie występuje wynagrodzenie, które nie byłoby wliczone w cenę transakcyjną.

W zakresie zobowiązań do wykonania świadczenia spełnianych w czasie, Bank stosuje metodę ujęcia przychodu proporcjonalnie do upływającego czasu w okresie świadczenia usługi. Wg Banku ta metoda rzetelnie odzwierciedla tryb świadczenia usługi, gdyż w sposób równomierny w czasie zaangażowane są zasoby Banku w okresie świadczenia usługi.

W przypadku zobowiązań wypełnianych w danym momencie nie występują subiektywne oceny w zakresie ustalenia momentu uzyskania przez klienta kontroli nad efektem wykonanej usługi.

W obszarze metod, danych wejściowych i założeń przyjętych do szacowania wynagrodzenia zmiennego Bank stosuje podejście najbardziej prawdopodobnych wartości w odniesieniu do wynagrodzenia uzyskiwanego za osiągnięcie określonych celów, natomiast w zakresie zwrotów wynagrodzenie w obszarze pośrednictwa ubezpieczeniowego stosowanego są metody statystyczne. Bank uwzględni wszelkie kwestie ustalając poziom przychodu uzależnionego od zidentyfikowanych zmiennych (wynagrodzenia przy spełnieniu określonych celów, oczekiwane zwroty, wszelkie upusty).

Dla wynagrodzenia za pośrednictwo w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w szczególności dla ubezpieczenia powiązanego z produktem kredytowym Bank stosuje model względnej wartości godziwej, na podstawie którego, stosując wartość godziwą produktu kredytowego oraz usługi sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, dokonuje podziału na wynagrodzenie stanowiące komponent przychodów odsetkowych oraz wynagrodzenie za wykonane usługi związane ze sprzedażą i obsługą tych produktów.

32. Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	18	1 337 726	812 485	-	296 245	228 996	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	931 172	32 546	-	17 948	648 758	231 920
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	20	14 241 363	121 044	-	-	11 499 980	2 620 339
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	22	2 052 764	498 115	-	1 454 649	100 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	22	20 464 971	7 702 096	1 492 378	2 510 333	6 886 074	1 874 090
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 124	1 384 456	2 668	15 000	-	-
Zobowiązania wobec klientów							

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	29	7 277 289	7 274 771	446	2 072	-	-
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	29	31 118 596	29 587 137	1 075 410	434 847	21 202	-

* Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	18	837 277	568 693	1 044	-	267 540	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	1 143 908	3 037	-	30 104	624 158	486 609
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży							
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	20	17 439 439	1 399 713	-	-	11 589 050	4 450 676
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	22	1 931 845	431 845	-	-	1 500 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	22	18 420 567	6 535 495	1 586 969	1 402 874	6 833 854	2 061 375
Zobowiązania wobec banków	28	1 568 261	1 512 791	6 624	42 594	6 252	-
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	29	5 015 317	4 835 998	174 350	4 957	12	-
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	29	27 157 124	26 016 689	750 293	358 935	31 207	-

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

33. Kapitały

Kapitał zakładowy

Serial/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w tys. zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03r.	01.01.97r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku Citibank (Poland) S.A. na Bank	28.02.01r.	01.01.00r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2017 roku nie uległ zmianie.

Bank nie emitował akcji uprzywilejowanych.

Zarówno w 2018 roku, jak również w 2017 roku, nie miało miejsca podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0

522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2018 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za III kwartał 2018 roku do dnia przekazania niniejszego rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego za 2018 rok struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zapasowy wynosił 2 944 585 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 2 944 585 tys. zł). Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Różnice z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	84 372	(9 376)

*Odpowiada pozycji "Różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży" według MSR 39.

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia ze sprawozdania z sytuacji finansowej całości lub części składnika aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w pozostałych dochodach całkowitych i zakumulowane w kapitale z aktualizacji wyceny ujmują się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał rezerwowy	2 344 537	2 344 446
Fundusz ogólnego ryzyka	540 200	540 200
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(7 615)	(4 977)
Pozostałe kapitały rezerwowe razem	2 877 122	2 879 669

W dniu 8 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2017 rok, w tym postanowiło przeznaczyć kwotę 91 tys. zł. na kapitał rezerwowy.

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy wypłacone za 2017 rok

W dniu 8 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako WZ) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2017 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 537 010 956,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 4 złote 11 grosze. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Jednocześnie WZ postanowiło określić termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 18 czerwca 2018 roku (dzień dywidendy) oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 25 czerwca 2018 roku (termin wypłaty dywidendy) i w tym dniu dywidenda została wypłacona.

Dywidendy zadeklarowane

W dniu 13 marca 2019 roku Zarząd Banku podjął uchwałę w sprawie proponowanego podziału zysku za 2018 rok.

Zarząd Banku zaproponował przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 488 666 904,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Powyższa propozycja oznacza, że dywidenda przypadająca na jedną akcję wynosi 3 złote 74 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk. Zarząd Banku zaproponował termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 13 czerwca 2019 roku oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 24 czerwca 2019 roku. Powyższa propozycja Zarządu Banku zostanie przedłożona Radzie Nadzorczej do zaopiniowania, a następnie Walnemu Zgromadzeniu do zatwierdzenia.

34. Transakcje repo oraz reverse repo

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (repo)

Bank pozyskuje płynne środki poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	113 972	115 208	Do tygodnia	115 224

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2017 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	9 079	9 085	do tygodnia	9 086

* z uwzględnieniem odsetek

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Banku.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo nie mogły być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2018 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 8 592 tys. zł (w 2017 roku: 12 981 zł).

Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse repo)

Bank nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse repo). Sprzedawca zobowiązuje się do odkupienia tych samych lub podobnych instrumentów w uzgodnionym przyszłym terminie. Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania finansowania dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków:	115 203	114 155	do tygodnia	115 214
	284 064	338 962	do roku	286 245
	227 282	238 833	do 3 lat	228 996
należności od innych podmiotów sektora finansowego	182 613	183 090	do tygodnia	182 627
	809 162	875 040		813 082

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2017 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków	9 085	8 974	do tygodnia	9 086
	266 522	342 810	do 2 lat	267 540

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku Bank miał możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2018 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 9 908 tys. zł (w 2017 roku:

12 488 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank miał zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych zakupionych w transakcjach reverse repo w kwocie 348 130 tys. (na dzień 31 grudnia 2017 roku: 0 tys. zł).

35. Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych

Zgodnie z informacją w notcie 2, Bank nie kompensuje aktywów i zobowiązań finansowych. W związku z tym, zgodnie z wymogami MSSF 7, poniższe informacje dotyczą tylko aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z transakcji terminowych i pochodnych, rozliczanych przez kontrahenta centralnego (CCP) - KDPW_CCP S.A. lub zawieranych na podstawie umów ramowych typu ISDA Master Agreement, Umowy Ramowej rekomendowanej przez Związek Banków Polskich oraz innych umów ramowych przewidujących w sytuacji wystąpienia określonego przypadku naruszenia, możliwość rozwiązania transakcji i rozliczenia z kontrahentem na podstawie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań, gdzie takie kompensowanie zostało uznane za prawnie skuteczne.

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczonego do obrotu, jak i desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń) oraz egzekwowalnych zabezpieczeń pieniężnych dla transakcji terminowych i pochodnych objętych umowami ramowymi umożliwiającymi prawnie skuteczne kompensowanie w określonych okolicznościach.

w tys. zł	31.12.2018		31.12.2017	
	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Wycena instrumentów pochodnych	1 299 582	1 254 047	1 064 803	1 365 131
Wartość przyjętych/złożonych zabezpieczeń	(181 981)	(224 316)	(166 550)	(528 493)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacji zgodnie z umową ramową	1 117 601	1 029 731	898 253	836 638
Maksymalna kwota ewentualnej kompensaty	(1 007 304)	(1 007 304)	(778 682)	(778 682)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacji zgodnie z umową ramową przy uwzględnieniu maksymalnej kwoty ewentualnej kompensaty	110 297	22 427	119 571	57 956

36. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Instrumentami zabezpieczającymi są transakcje Interest Rate Swap, denominowane w tej samej walucie co instrumenty zabezpieczane, w których Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.

Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach. Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zmiana wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w wyniku na rachunkowości zabezpieczającej wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Na dzień 31 grudnia 2018 r., Bank nie posiadał aktywnych relacji zabezpieczających. Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej pozostających w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dla wszystkich pozycji zabezpieczanych, w przypadku których zaprzestano dokonywania korekt o zyski i straty z tytułu zabezpieczania wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 39 399 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów objętych rachunkowością zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych

w tys. zł	31.12.2017	
	Wartość nominalna	Wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczane		
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		
Obligacje skarbowe	2 290 000	2 492 215
Obligacje emitowane przez banki	30 000	32 576
Instrumenty zabezpieczające		
Pochodne instrumenty		

w tys. zł	31.12.2017	
	Wartość nominalna	Wartość godziwa
Swapy odsetkowe (IRS) – wycena dodatnia	-	-
Swapy odsetkowe (IRS) – wycena ujemna	2 320 000	50 191

37. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to cena, którą otrzymanoby za sprzedaż składnika aktywów lub zapłaconoby za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa finansowe							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	7 272 193	-	-	7 272 193	7 272 193
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	18	-	1 333 816	-	-	1 333 816	1 333 735
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane w wartości godziwej	19	2 213 849	-	-	-	2 213 849	2 213 849
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	20	-	-	14 241 363	-	14 241 363	14 241 363
Udziały w jednostkach zależnych**		-	-	-	106 075	106 075	149 815
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat**	21	-	-	-	48 511	48 511	48 511
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	22		21 853 349	-	-	21 853 349	21 801 583
		2 213 849	30 459 358	14 241 363	154 586	47 069 156	47 061 049
Zobowiązania finansowe							
Zobowiązania wobec banków	28	-	-	-	1 402 124	1 402 124	1 402 217
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 606 189	-	-	-	1 606 189	1 606 189
Zobowiązania wobec klientów	29	-	-	-	38 395 885	38 395 885	38 394 319
		1 606 189	-	-	39 798 009	41 404 198	41 402 725

*Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

**W 2017 roku prezentowane łącznie jako 'Inwestycje kapitałowe' według MSR 39.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa finansowe							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	462 126	-	-	462 126	462 126
Należności od banków	18	-	836 166	-	-	836 166	836 166
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	2 162 040	-	-	-	2 162 040	2 162 040
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	20	-	-	17 439 439	-	17 439 439	17 439 439
Inwestycje kapitałowe	21	-	-	26 171	106 368	132 539	201 002
Należności od klientów	22	-	19 766 803	-	-	19 766 803	19 727 148
		2 162 040	21 065 095	17 465 610	106 368	40 799 113	40 827 921
Zobowiązania finansowe							
Zobowiązania wobec banków	28	-	-	-	1 568 261	1 568 261	1 568 359
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 351 031	-	-	-	1 351 031	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające		50 191	-	-	-	50 191	50 191
Zobowiązania wobec klientów	29	-	-	-	32 172 441	32 172 441	32 171 614
		1 401 222	-	-	33 740 702	35 141 924	35 141 195

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.
Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego;
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych;
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego.
- poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

W 2018 roku Bank nie dokonywał zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziom II i poziom III).

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe instrumentów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii:

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	931 893	1 281 956	-	2 213 849
instrumenty pochodne		722	1 281 955	-	1 282 677
dłużne papiery wartościowe		931 171	1	-	931 172

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	20	14 241 363	-	-	14 241 363
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	21	770		47 741	48 511
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	348 130	1 258 059	-	1 606 189
krótka sprzedaż papierów wartościowych		348 130	-	-	348 130
instrumenty pochodne		-	1 258 059	-	1 258 059

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 144 095	1 017 945	-	2 162 040
instrumenty pochodne		188	1 017 944	-	1 018 132
dłużne papiery wartościowe		1 143 907	1	-	1 143 908
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	20	16 007 151	1 432 288	-	17 439 439
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży	21	987	-	23 062	24 049
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	65	1 350 966	-	1 351 031
instrumenty pochodne		65	1 350 966	-	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	50 191	-	50 191

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 28 520 tys. zł oraz wartość innych udziałów mniejszościowych w wysokości 19 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 23 062 tys. zł

Sposób oszacowania wartości godziwej akcji Visa Inc uwzględnia wartość akcji Visa Inc. oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych), których stroną byłaby Visa lub Bank. Udziały mniejszościowe w spółkach Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. wyceniane zostały do wartości godziwej na podstawie wartości księgowej aktywów netto według sprawozdań finansowych Spółek.

Według założeń strategicznych Banku, zakłada się stopniową redukcję posiadanych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

Zmiany aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

	01.01.-31.12.2018
	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
w tys. zł	
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	23 062
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	18 186
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	41 248
Aktualizacja wyceny	6 493
Stan na koniec okresu	47 741
	01.01.-31.12.2017*
	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
w tys. zł	
Stan na dzień 1 stycznia 2017 roku	18 965
Aktualizacja wyceny	4 097
Stan na koniec okresu	23 062

**Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.*

W 2018 roku i w 2017 roku Bank nie dokonywał transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

Określanie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest zasadniczo równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Udziały w jednostkach zależnych

W przypadku aktywów finansowych stanowiących udziały w podmiotach zależnych jako wartość godziwą zaprezentowano procent aktywów netto podmiotu przypadający na udziały Banku w danym podmiocie. Zdaniem Zarządu Banku jest to najlepsze możliwe do ustalenia przybliżenie wartości godziwej dla tych instrumentów.

Należności od banków i klientów

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa kredytów i pożyczek jest wyliczana jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych, a także zmiany marż dla danego okresu sprawozdawczego. Zmiany marż dla kredytów wyliczane są w oparciu o faktyczne transakcje. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredytów w rachunku bieżącym) jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Powyższe techniki wyceny są kwalifikowane do poziomu III hierarchii wartości godziwej, czyli aktywów finansowych wycenianych w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry nie pochodzące z rynku.

Zobowiązania wobec banków i klientów

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi z uwzględnieniem bieżących marż, w sposób analogiczny jak w przypadku kredytów.

Jak opisano powyżej, modele zastosowane do ustalenia wartości godziwej należności i zobowiązań wobec banków i klientów, wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według zamortyzowanego kosztu, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. Bank kwalifikuje zatem wycenę tych instrumentów finansowych dla potrzeb ujawnień do poziomu III hierarchii wartości godziwej. Dla pozostałych instrumentów finansowych niewycenianych w wartości godziwej Bank uważa, że ich wartość godziwa jest zasadniczo zbliżona do wartości bilansowej.

38. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” będącymi wynikiem wejścia w życie MSSF 9, Bank zobligowany jest do ujawnienia wyniku z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów finansowych. W Banku na wartość tą składa się wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, który w 2018 roku wyniósł 112 631 tys. PLN (w 2017 r.: 35 772 tys. PLN).

Wynik z tytułu wyłączenia z bilansu składników aktywów finansowych ujawniany w niniejszej notcie wynika ze sprzedaży inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, zgodnie z opisem w notcie 2, w sekcji „Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje”. W Jednostkowym rachunku zysków i strat wyniki te ujmowane są w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (przed wdrożeniem MSSF 9 w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży”)

Ze względu na specyfikę działalności Banku, zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych wykazywana jest w działalności operacyjnej.

39. Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W 2018 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wierzytelności lub zobowiązań Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowań sądowych z udziałem Banku dotyczących wierzytelności w 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość zobowiązań Banku z tytułu postępowań sądowych w zakresie zobowiązań w 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Bank, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Bank utworzone są odpowiednie rezerwy.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank był między innymi stroną 19 postępowań sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 12 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku.

Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku przedsiębiorcom nie należącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Na skutek wniesionej przez Bank skargi kasacyjnej w dniu 25 października 2017 r. roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, a sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozpoczęło się ponownie postępowanie apelacyjne. W pierwszym kwartale 2018 roku Bank otrzymał zwrot kary, który został ujęty w rachunku zysków i strat. Podczas rozprawy w dniu 24 października 2018 roku nie zapadły żadne istotne rozstrzygnięcia. Rozprawa została odroczone bez terminu.

W styczniu 2019 r. Bank powziął informację o złożeniu przez dwóch byłych agentów banku, tj. spółkę Rigall Arteria Management spółka z o.o. z siedzibą w Warszawie oraz spółkę Rotsa Sales Direct sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, pozwów dotyczących roszczeń związanych z umowami agencyjnymi, które w przeszłości łączyły agentów z Bankiem, a które wygasły na skutek wypowiedzenia przez Bank w 2014 r.

Według stanu na dzień sporządzenia niniejszego raportu, pozwy te nie zostały Bankowi doręczone.

W ocenie Banku pozwy mogą dotyczyć roszczeń z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego od umów zawartych w czasie trwania umowy agencyjnej z klientami, pozyskanymi przez agentów dla umów tego samego rodzaju (tzw. prowizja za cross-sell) oraz o zapłatę świadczenia wyrównawczego.

W ocenie Banku, wysokość roszczeń zgłaszanych przez spółki nie jest zasadna. Potwierdzeniem takiego stanowiska Banku są korzystne dla Banku prawomocne rozstrzygnięcia wcześniej podejmowanych przez spółki kroków prawnych przeciwko Bankowi.

Z tytułu spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem w 2018 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia.

Zobowiązania z tytułu udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Wartości udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych według poszczególnych kategorii produktów prezentowały się następująco:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone		
Akredytywy	137 669	167 983
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 589 013	2 312 023
Linie kredytowe udzielone	14 103 607	14 373 084

	16 830 289	16 853 090
<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Akredytywy według kategorii		
Akredytywy importowe wystawione	137 669	148 607
Akredytywy eksportowe potwierdzone	-	19 376
	137 669	167 983

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Bank tworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2018 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 26 481 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 12 789 tys. zł).

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	12 789
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	22 886
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	19 061	10 837	5 777	35 675
Transfer do Etapu 1	149	(149)	-	-
Transfer do Etapu 2	(278)	278	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(5 086)	(676)	(3 693)	(9 455)
Różnice kursowe i inne zmiany	237	28	(4)	261
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku	14 083	10 318	2 080	26 481

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Zmiany wartości udzielonych zobowiązań warunkowych, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu utraty wartości przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych				
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	15 320 016	1 495 682	37 392	16 853 090
Transfer do Etapu 1	28 287	(28 287)	-	-
Transfer do Etapu 2	(548 835)	548 835	-	-
Transfer do Etapu 3	-	(156 025)	156 025	-
Wzrost/spadek	404 636	(343 928)	(161 049)	(100 341)
Inne zmiany	88 212	(10 694)	22	77 540
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	15 292 317	1 505 582	32 390	16 830 289

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane		
Finansowe	-	-
Gwarancyjne	19 278 757	18 142 380
	19 278 757	18 142 380

40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania podlegające zabezpieczeniu		
Zobowiązania wobec banków		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	115 208	9 085
zobowiązania z tytułu otrzymanego kredytu	1 668	36 970
	116 876	46 055

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie przedstawione są poniżej:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017*
Aktywa stanowiące zabezpieczenie		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	88 806	9 079
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	170 908	334 396
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (transakcje reverse repo)	25 166	-
Należności od banków		
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami pochodnymi i transakcje giełdowe	118 364	505 526
Należności od klientów		
fundusze gwarancyjne i lokaty zabezpieczające transakcje giełdowe	312 695	286 432
	715 939	1 135 433

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji ‘Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży’ według MSR 39.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody stanowiły zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w kwocie 168 106 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 183 843 tys. zł), oraz zabezpieczenie otrzymanego kredytu w kwocie 2 802 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 150 553 tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Więcej informacji o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu transakcji repo znajduje się w nocie 34.

Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia transakcji instrumentami pochodnymi oraz transakcji giełdowych. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

41. Działalność powiernicza

Bank oferuje usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych oraz usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank prowadził ponad 14,3 tys. rachunków papierów wartościowych (31 grudnia 2017 roku: ponad 9,2 tys. rachunków).

42. Leasing operacyjny

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingobiorcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Poniżej 1 roku	3 234	4 399

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Od 1 do 5 lat	28 154	28 734
Powyżej 5 lat	27 331	18 974
	58 719	52 107
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	173	341

Bank leasinguje powierzchnię biurową oraz samochody, zgodnie z umowami leasingu operacyjnego.

Większość umów leasingowanych powierzchni biurowych zawierana jest na okres 5 lat z możliwością przedłużenia na kolejne 3 lata, niektóre umowy jednak zawarte są na okres do 1 roku lub na okresy dłuższe niż 10 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2018 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 21 074 tys. zł (w 2017 roku: 21 548 tys. zł).

Umowy leasingowe samochodów zawarte są na okres 3 lat. Płatności leasingowe ustalone są według stałej stopy odsetkowej przez cały okres leasingu. W 2018 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 2 030 tys. zł (w 2017 roku: 4 951 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu”.

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Poniżej 1 roku	41	28
Od 1 do 5 lat	6 976	2 958
Powyżej 5 lat	-	3 363
	7 017	6 349
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	5 780	6 974

Bank wynajmuje część powierzchni biurowych na podstawie umów najmu, które spełniają ekonomiczne znamiona leasingu operacyjnego.

Prawie połowa umów leasingowanych powierzchni biurowych zawarta jest na czas nieokreślony. Pozostałe umowy zawarte są na okres od 2 do 5 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2018 roku łączna kwota otrzymanych opłat z tego tytułu wyniosła 8 431 tys. zł (w 2017 roku: 9 919 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

43. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	422 064	431 574
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	6 850 088	29 031
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	202 665	53 872
	7 474 817	514 477

44. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

w tys. zł	31.12.2018		31.12.2017	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	165	-	174	48
Depozyty				
Rachunki bieżące	8 969	2 307	9 246	3 508
Depozyty terminowe	7 695	380	7 935	450
	16 664	2 687	17 181	3 958

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Banku z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę Członek Zarządu jest obowiązany powstrzymać się od zajmowania działalnością konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

45. Jednostki powiązane

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation, podmiot zależny od Citibank N.A., który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc. oraz jednostkami zależnymi.

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Banku i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje oraz transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami zależnymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek zależnych przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Należności		
Kredyty w rachunku bieżącym	-	21
	-	21
Należności		
Stan na początek okresu	21	5
Stan na koniec okresu	-	21
Depozyty		
Rachunki bieżące	111 354	80 094
Depozyty terminowe	151 486	141 895
	262 840	221 989
Depozyty		
Stan na początek okresu	221 989	256 593
Stan na koniec okresu	262 840	221 989
Zobowiązania warunkowe udzielone		
Linie kredytowe udzielone	80 550	80 550
<i>w tys. zł</i>	2018	2017
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	7 287	11 607
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	1 748	2 846
Pozostałe przychody operacyjne	2 185	2 593

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku na należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie utworzono odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Transakcje z pozostałymi jednostkami powiązanymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Należności, w tym:	172 180	347 515
Lokaty	-	-
Zobowiązania, w tym:	722 185	1 032 018
Depozyty*	179 854	220 304
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi:		
Aktywa przeznaczone do obrotu	449 183	446 178
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	379 293	716 669
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	17 507
Zobowiązania warunkowe udzielone	439 748	373 018
Zobowiązania warunkowe otrzymane	34 834	71 587
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (wartość nominalna instrumentów), z tego:	57 380 600	40 741 781
Instrumenty stopy procentowej	28 293 455	25 946 494
swapy odsetkowe (IRS)	6 740 216	9 456 993
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	20 561 934	15 566 804
opcje na stopę procentową	963 107	894 863
kontrakty futures	28 198	27 834
Instrumenty walutowe	28 881 240	14 591 578
FX forward/spot	605 006	745 294
FX swap	26 994 552	11 687 926
opcje walutowe	1 281 682	2 158 358
Transakcje na papierach wartościowych	101 504	100 674
papiery wartościowe zakupione do otrzymania	48 266	79 250
papiery wartościowe sprzedane do wydania	53 238	21 424
Transakcje związane z towarami	104 401	103 035
swap	104 401	92 688
opcje	-	10 347

* w tym depozyty jednostki dominującej w kwocie 9 tys. zł. (31 grudnia 2017 roku: 7 tys. zł)

<i>w tys. zł</i>	2018	2017
Przychody z tytułu odsetek i prowizji*	28 029	39 598
Koszty z tytułu odsetek i prowizji*	30 061	42 914
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	168 913	182 785
Pozostałe przychody operacyjne	7 092	8 467

* w tym przychody z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 1 505 tys. zł (2017 rok: 1 431 tys. zł) oraz koszty z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 2 tys. zł. (za 2017 rok: 5 tys. zł) dotyczą jednostki dominującej

Bank osiąga dochody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back to back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Banku oraz domykające pozycję własną Banku. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi z podmiotami powiązanymi wynosiła 69 890 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: (287 998) tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecaną przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Bank ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Bankiem umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Banku podatek VAT) w 2018 roku oraz w 2017 roku, z tytułu zawartych umów dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Banku usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Bank na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

W 2018 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 32 912 tys. zł (w 2017 roku: 79 805 tys. zł).

46. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia). Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostała do wypłaty przewidywaną niezdykontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy Bank ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów;
- świadczenia po okresie zatrudnienia – w ramach tego typu świadczeń Bank oferuje pracownikom odprawy, opisane w nocie 2 oraz przedstawiony poniżej program emerytalny.

Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania”. Rezerwa ta jest okresowo weryfikowana przez niezależnego aktuariusza z zastosowaniem przepisów MSSF EU.

Program emerytalny oferowany przez Grupę stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie Grupa odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Opis Pracowniczego Programu Emerytalnego

Bank prowadzi dla swoich pracowników pracowniczy program emerytalny („PPE”, „Program”) zarejestrowany przez Organ Nadzoru pod numerem RPPE 178/02. Umowa zakładowa oparta jest na zapisach o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego. Program jest prowadzony i zarządzany przez Esaliens TFI S.A. (dawniej pod nazwą Legg Mason TFI S.A.).

Składka podstawowa finansowana przez pracodawcę określona jest jako procent wynagrodzenia uczestnika Programu. Stawka składki podstawowej wynosi 7%. Składka dodatkowa- dobrowolna, finansowana jest przez pracownika - uczestnika Programu. Minimalna wysokość miesięcznej składki dodatkowej wynosi 10,00 zł, a maksymalna wysokość składki dodatkowej jest ograniczona do kwoty wynikającej z Obwieszczenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości kwoty odpowiadającej sumie składek dodatkowych wniesionych przez uczestnika jednego programu w danym roku, na podstawie art. 25 ust. 4a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1449). Składka podstawowa stanowi przychód uczestnika Programu, od którego obowiązany jest on zapłacić podatek dochodowy od osób fizycznych (art. 12 i 13 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych Dz. U. z 2016 r. poz. 2032, z późn. zm.).

Wypłata środków z Programu następuje na wniosek uczestnika Programu lub osoby uprawnionej w trybie i na zasadach ściśle określonych w programie.

Uczestnik Programu może zrezygnować z udziału w Programie. Pracodawca zaprzestaje naliczania i odprowadzania na rzecz uczestnika Programu składek podstawowych i składek dodatkowych, a środki dotychczas zgromadzone na rejestrach Uczestnika Programu pozostają na tych rejestrach do czasu wypłaty, wypłaty transferowej, przeniesienia lub zwrotu.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy oraz odroczone nagrody pieniężne. Od 1 stycznia 2015 r. pracownicy o długoletnim stażu pracy (10, 20, 30 itd.) są uprawnieni do nagrody w formie rzeczowej;
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie S.A., a także w formie programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. Zasady wyceny oraz prezentacji tych programów w sprawozdaniu finansowym przedstawione zostały w nocie 2 w punkcie „Płatności w formie akcji”. W 2017 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod programem tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	54 795	53 233
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	11 480	13 535
Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	55 849	49 832
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	15 010	14 885
	137 134	131 485

Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Bank dokonał aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2018 roku, wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Przyjęto stopę dyskonta na poziomie 3,00% oraz współczynnik przyrostu płac na poziomie 2,5%.

Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalno-rentowe przedstawiała się następująco:

w tys. zł	2018	2017
	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe
Stan na dzień 1 stycznia	49 832	40 290
Zwiększenia (z tytułu):	8 919	11 379
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny	3 257	256
w tym wynikające ze:		
zmiany założeń ekonomicznych	4 448	1 885
zmiany założeń demograficznych	92	216
korekty założeń aktuarialnych ex post	(1 283)	(1 845)
koszt wynagrodzenia	4 042	3 006
koszt odsetek	1 620	1 410
koszt przeszłego zatrudnienia	-	6 707
Zmniejszenia (z tytułu):	(2 902)	(1 837)
wykorzystanie rezerw	(2 902)	(1 837)
Stan na dzień 31 grudnia	55 849	49 832

Analiza wrażliwości dla istotnych założeń aktuarialnych:

w tys. zł	2018	2017
	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe
Wartość centralna	55 849	49 832
Zmniejszenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	49 165	44 150
Zwiększenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	63 709	56 524
Zmniejszenie rotacji o 10%	58 563	56 524
Zwiększenie rotacji o 10%	53 367	47 693
Zmniejszenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	57 611	51 388
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	3 772	5 034
Zwiększenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	54 087	48 343
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	3 770	5 034

Więcej informacji o ujęciu programu określonych świadczeń w sprawozdaniu finansowym Banku znajduje się w nocie 2.

Koszty poniesione przez Bank w 2018 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wynosiły 23 752 tys. zł (w 2017 roku: 23 485 tys. zł).

Zatrudnienie w Banku:

w etatach	2018	2017
Średnie zatrudnienie w roku	3 364	3 511
Stan zatrudnienia na koniec roku	3 227	3 438

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom oferowane są akcje fantomowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. oraz w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP).

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup. „Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. „Akcje odroczone” pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. „Akcje odroczone” przekształcają się w akcje zwykłe po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Co do zasady, pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup, chyba że rozwiązanie umowy o pracę następuje w trybie gwarantującym zachowanie prawa do przyznanych akcji. Szczegółowe warunki opisane są w dokumencie „Capital Accumulation Program – Prospectus”. Akcje przyznane w poprzednich latach będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy pierwszego roku po przyznaniu akcji.

W 2018 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod tym Programem.

Program akcji pracowniczych podlega wewnętrznej kontroli w Biurze Polityki Wynagradzania.

W dniu 22 grudnia 2017 roku Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Polityka”), Polityka ta zastąpiła obowiązującą wcześniej „Politykę zmiennych składników wynagrodzenia osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Handlowym w Warszawie S.A.”.

Zgodnie z Polityką, Zarząd Banku oraz osoby zajmujące stanowiska kierownicze, mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku, otrzymują zmienne wynagrodzenia na podstawie wyników indywidualnych oraz całego Banku.

Część zmiennych wynagrodzeń przyznanych warunkowo w 2018 roku osobom objętym Polityką będzie wypłacana w transzach przez kolejne 3,5 roku lub 6 lat dla Prezesa Zarządu Banku. Polityka przyjęta w dniu 22 grudnia 2017 roku, wprowadzająca zmiany między innymi w zakresie okresu odroczenia i retencji miała zastosowanie dla wynagrodzeń zmiennych przyznanych warunkowo w 2018 roku.

Zmienne wynagrodzenia – Akcje Fantomowe

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2
Data przyznania nagrody w postaci akcji fantomowych	18 stycznia 2016 roku 16 stycznia 2017 roku 15 stycznia 2018 roku
Liczba instrumentów przyznanych	Została ustalona w dacie przyznania nagrody akcji fantomowych
Data zapadalności	• Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: ○ w 2016 i 2017 - co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60, 72 • Dla nagród przyznanych w latach 2016-2018 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych;
Data nabycia uprawnień	• Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: ○ w 2016 i 2017 - co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 • Dla nagród przyznanych w latach 2016-2018 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w • 2016: w latach 2016- 2019 • 2017: w latach 2017- 2020 • 2018: ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2018- 2023 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2018- 2021
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej najniższej i najwyższej ceny akcji Banku na GPW w dniu zapadalności nagrody. Nabycie uprawnień będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie

Zmienne wynagrodzenia – Akcje Fantomowe

zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.

Innym elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego w oparciu o Politykę jest Odroczone Nagroda Pieniężna.

Zmienne wynagrodzenia – Odroczone Nagroda Pieniężna

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Inne długoterminowe świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19
Data przyznania nagrody w postaci Odroczonej Nagrody Pieniężnej	18 stycznia 2016 roku 16 stycznia 2017 roku 14 stycznia 2018 roku
Przyznana kwota	Została ustalona w dacie przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej
Data zapadalności	• Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: ○ w 2016 i 2017 - co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 roku - co najmniej 18, 30, 42, 54, 66 • Dla nagród przyznanych w latach 2016-2018 pozostałym pracownikom – co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania odroczonej nagród pieniężnych;
Data nabycia uprawnień	• Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: ○ w 2016 i 2017 - co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 • Dla nagród przyznanych w latach 2016-2018 pozostałym pracownikom – co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania odroczonej nagród pieniężnych
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w • 2016: w latach 2016- 2019 • 2017: w latach 2017- 2020 • 2018: ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2018- 2023 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2018- 2021
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca transzę Odroczonej Nagrody Pieniężnej powiększona o kwotę odsetek za okres odroczenia aż do dnia wypłaty. Wysokość odsetek została ustalona w styczniu 2016, 2017 i 2018 roku Uchwałą Rady Nadzorczej Banku dla Członków Zarządu i Uchwałą Zarządu Banku dla pozostałych pracowników. Nabycie uprawnienia do nagrody będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny przedstawione są poniżej:

Program CAP	Data przyznania	Cena wykonania/Wartość akcji na moment przyznania (w USD)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	16.02.2015	50,07	1	112

Program Akcje Fantomowe	Data przyznania	Cena wykonania/Wartość akcji na moment przyznania (w PLN)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	18.01.2016	72,21	43	20 202
2	16.01.2017	77,31	43	32 474
3	15.01.2018	83,02	43	59 712

	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
Okres nabywania uprawnień (lata)	25% po każdym kolejnym roku	40% po 0,5 roku i 20% w ciągu trzech kolejnych lat, 40% po jednym roku i 12% w ciągu 5 kolejnych lat lub 60% po 0,5 roku i 13,33% w ciągu 3 kolejnych lat, 60% po jednym roku i 8% w ciągu 5 kolejnych lat
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	W momencie nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych pracowników)	0,00%	8,70%
Wartość godziwa jednego instrumentu*	50,24 (USD)	69,30 (PLN)

*różni się w zależności od daty wykonania

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2018		31.12.2017	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)
Występujące na początek okresu	1 413	49,73	4 251	48,09
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	1 301	-	2 838	-
Występujące na koniec okresu	112	50,07	1 413	49,73

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji fantomowych przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2018		31.12.2017	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)
Występujące na początek okresu	107 713	80,21	118 489	88,03
Przyznane w danym okresie	115 643	83,02	114 484	77,31
Wykonane w danym okresie	110 294	71,55	123 807	68,37
Umorzone/wygasłe w danym okresie	1 570	-	1 453	-
Występujące na koniec okresu	111 492	79,49	107 713	80,21

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych oraz programów CAP wyniosła 25 457 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 24 558 tys. zł). Koszty ujęte z tego tytułu wyniosły w 2018 roku 8 818 tys. zł (w 2017 roku: 7 364 tys. zł).

47. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Bank dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza wszystkimi rodzajami ryzyka związanymi z jego działalnością, wynikającymi z przyjętej strategii biznesowej. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany we wszystkich jednostkach i wszystkich poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta, ryzyko rezydualne związane z przyjmowanymi zabezpieczeniami i ryzyko koncentracji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

Głównym założeniem strategii zarządzania ryzykiem w Banku jest podejmowanie wyważonego ryzyka przy zachowaniu zasad wspólnej odpowiedzialności. Koncepcja zarządzania ryzykiem w oparciu o wspólną odpowiedzialność zorganizowana jest na trzech niezależnych poziomach („trzech liniach obrony”):

- Poziom 1 tj. jednostki organizacyjne odpowiedzialne za prowadzenie działalności, z której wynika podejmowanie ryzyka oraz odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku, jak również za identyfikowanie i raportowanie ryzyka do jednostek 2-giej linii,
- Poziom 2 tj. zarządzanie ryzykiem w Jednostkach organizacyjnych, niezależnie od zarządzania ryzykiem na pierwszej linii oraz działalność komórki do spraw zgodności – jednostki lub osoby odpowiedzialne za ustanawianie standardów zarządzania ryzykiem w zakresie identyfikowania, pomiaru lub oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania oraz nadzór nad mechanizmami kontrolnymi stosowanymi przez inne jednostki organizacyjne Banku w celu ograniczenia ryzyka – jednostki organizacyjne Sektora Zarządzania Ryzykiem, Departament Zgodności, Sektor Zarządzania Finansami, Pion Prawny, Pion Zarządzania Kadrami,
- Poziom 3 tj. jednostki Audytu zapewniające niezależną ocenę procesów zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Banku oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem, uwzględniających strategię zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku,
- zatwierdzania ogólnego, dopuszczalnego poziomu ryzyka w Banku („Ogólnego Apetytu na ryzyko”) w ramach procesu szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego w danym roku (ICAAP),
- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Banku ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Ponadto, Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym Banku oraz realizuje obowiązki Rady wynikające z w/w strategii/regulacji lub innych zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą dokumentów.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- Strukturę organizacyjną Banku z dobrze określonymi, przejrzystymi i spójnymi zakresami odpowiedzialności, dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka oraz zapewnia oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od jednostek prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka;
- Profil Ryzyka Banku poprzez określenie istotnych rodzajów ryzyka, jednocześnie zapewniając wdrożenie procesów zarządzania nimi i/lub alokację kapitału wewnętrznego;
- Strategię działalności Banku, zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem stanowiące strategię zarządzania ryzykiem w Banku, w tym ryzykiem operacyjnym;
- Ogólny akceptowalny poziom ryzyka w Banku („Ogólny Apetyt na ryzyko”) w ramach dokumentu podsumowującego proces szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego na dany rok.

Zarząd Banku powołuje niezależnego Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem (ang. Chief Risk Officer), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu i odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego, a w szczególności za:

- wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem w Banku, metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka;
- kształtowanie polityki zarządzania ryzykiem i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka;
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Banku;
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego;
- zarządzanie portfelem kredytów trudnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Ponadto odpowiada za:

- opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację pisemnych polityk, strategii i procedur w zakresie systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej oraz szacowania kapitału wewnętrznego,
- dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz polityki zmiennych składników wynagrodzeń.

Procesy zarządzania ryzykiem są wdrażane w Banku na podstawie pisemnych polityk i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania ryzyka, na które Bank jest narażony, zatwierdzonych przez Zarząd, osoby upoważnione zgodnie z zasadami wydawania aktów normatywnych w Banku lub odpowiednio powołane Komitety.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem w Banku działają następujące Komitety:

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ang. ALCO),
- Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem, zawierający Komisję ds. Modeli oraz,
- Komisja ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej,
- Komitet ds. Nowych Produktów.

Wiceprezes Zarządu Banku, pełniący jednocześnie funkcję Członka Zarządu Nadzorującego Sektora Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględnia specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione jednostki organizacyjne odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykiem rynkowym, z uwzględnieniem ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej,
- zarządzanie ryzykiem płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- zarządzanie procesem kapitałowym i ryzykiem modeli,
- walidację modeli,
- wsparcie zarządzania ryzykiem w wyżej wymienionych obszarach, w tym w ramach funkcji kontrolnych,
- proces całościowej i ciągłej oceny ryzyka kredytowego (Fundamentalna Ocena Ryzyka Kredytowego).

Menedżerowie z Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w odpowiednich jednostkach biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy w nich występujące.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji,
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego,
- monitorowania i raportowania zabezpieczeń,
- kalkulacji i raportowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Istotne rodzaje ryzyka

Bank zarządza wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka, wynikającymi z realizacji przyjętej strategii biznesowej. W ramach procesu identyfikacji istotnych rodzajów ryzyka w 2018 roku Zarząd Banku uznał za istotne następujące rodzaje ryzyka:

- Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta,
- Ryzyko płynności,
- Ryzyko rynkowe,
- Ryzyko operacyjne, w tym:
 - Ryzyko braku zgodności,
 - Ryzyko modeli,
 - Ryzyko outsourcingu,
 - Ryzyko bezpieczeństwa informacji (włączając ryzyko cyberbezpieczeństwa).

Bank monitoruje wszystkie powyższe rodzaje ryzyka. Z uwagi na charakterystykę portfela, w niniejszym rozdziale zostaną przedstawione zasady związane z procesem monitorowania ryzyka kredytowego (w tym ryzyka kontrahenta i koncentracji), operacyjnego, płynności, rynkowego w księdze handlowej i stopy procentowej księgi bankowej.

Ryzyko kredytowe, obejmujące również ryzyko kredytowe kontrahenta, wynika z zaangażowania kredytowego lub związanego z zawieraniem i rozliczaniem niżej wymienionych transakcji, i jest to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Banku zwanych dalej produktami, takich jak:

- kredyty i pożyczki;
- transakcje walutowe oraz na instrumentach pochodnych;
- transakcje na papierach wartościowych;
- finansowanie i obsługa rozliczeń, w tym handlowych (krajowych i zagranicznych);
- transakcje, w których Bank występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Zasady opisane w sekcji „Ryzyko kredytowe” niniejszego dokumentu dotyczą różnych rodzajów ekspozycji, które zostały zdefiniowane w odpowiednich Politykach Kredytowych Banku.

Dodatkowo w ramach systemu zarządzania ryzykiem Bank stosuje zasady ograniczania ryzyka kredytowego (w tym poprzez przyjmowanie zabezpieczeń, ograniczając związane z tym **ryzyko rezydualne**) oraz zarządza **ryzykiem koncentracji**, przy uwzględnieniu istotnych czynników ryzyka koncentracji.

Ryzyko płynności to ryzyko, że Bank może być niezdolny do wypełnienia w określonym terminie swoich zobowiązań finansowych wobec klienta, kredytodawcy lub inwestora. Pomiar ryzyka płynności prowadzony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z ustawą Prawo bankowe, opiera się o standardy wyznaczone przez regulatora (regulacyjne miary płynności) oraz o wewnętrzne miary ułatwiające zarządzanie tym ryzykiem.

Ryzyko rynkowe to ryzyko utraty zysków wskutek zmian stóp procentowych, kursów wymiany walut i cen towarów oraz ich wahań. Ryzyko rynkowe jest związane z portfelem bankowym oraz handlowym. Pomiar ryzyka rynkowego jest prowadzony zgodnie z ustalonymi standardami w celu zapewnienia spójności pomiarów we wszystkich jednostkach oraz możliwości agregacji ryzyka.

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

RYZIKO KREDYTOWE

Głównym celem w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym jest wspieranie długoterminowego planu stabilnego rozwoju portfela kredytowego przy zachowaniu jego odpowiedniej jakości. Służą temu obowiązujące w Banku regulacje i wdrożone procesy kontrolne.

Zasady polityki zarządzania ryzykiem kredytowym

Za ustalanie zasad Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Polityki Kredytowej Bankowości Przedsiębiorstw, oraz polityk kredytowych Bankowości Detalicznej, a także pozostałych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie indywidualnie znaczących limitów ryzyka kredytowego odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane do strategii Banku, ogólnego akceptowanego poziomu ryzyka, wyników portfela kredytowego oraz wyników kontroli wewnętrznej.

W przypadku klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych jednostek zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe;
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu zapewnienia jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem;
- wprowadzenie systemu kompetencji kredytowych, który zakłada, iż kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom jednostek zarządzania ryzykiem na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz umiejętności i zdolności oceny ryzyka;
- wymóg podejmowania decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników Banku posiadających stosowne limity kompetencyjne dla wszystkich istotnych ekspozycji;
- uzależnienie wymaganego szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – ekspozycje związane z większym ryzykiem (uwzględniające wielkość i poziom ryzyka) wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym;
- stosowanie zróżnicowanych i adekwatnych standardów oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, w tym w ramach działań naprawczych;
- określenie ratingu ryzyka dla każdego dłużnika i ekspozycji w spójnym procesie ratingowym w oparciu m.in. o wyniki modeli ratingowych lub scoringowych;
- okresowe monitorowanie wyników z działalności klientów oraz identyfikowanie negatywnych zmian w ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań klasyfikujących należność lub działań naprawczych;
- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad Polityki Kredytowej na wyższych szczeblach organizacyjnych, w celu zapewnienia kontroli realizacji jej zasad przez kierownictwo wyższego szczebla, z zachowaniem zgodności z wewnętrznymi aktami normatywnymi obowiązującymi w Banku, przepisami prawa powszechnie obowiązującymi oraz regulacjami wydawanymi przez właściwych regulatorów.

W Sektorze Bankowości Detalicznej (SBD) Bank posiada zatwierdzone przez Zarząd polityki kredytowe dla poszczególnych produktów kredytowych oferowanych przez SBD.

Ryzyko kredytowe w tym obszarze zarządzane jest przy pomocy:

- szczegółowych polityk kredytowych określających zasady badania zdolności kredytowej i wiarygodności kredytowej;
- systemu przyznawania kompetencji kredytowych oraz niezależnego nadzorowania jakości pracy analityków kredytowych;
- systemu monitorowania jakości narzędzi informatycznych wspomagających analizę zdolności i wiarygodności kredytowej;

- systemu pomiaru i kontroli ryzyka w portfelach kredytowych, na które składają się m.in: szczegółowy system informacji zarządczej o jakości portfela kredytowego oraz czynności windykacyjnych, identyfikacja ekspozycji z utratą wartości, monitorowanie przeterminowań, monitorowanie benchmarków itp., zatwierdzonych przez Zarząd limitów wewnętrznych określających parametry portfela kredytowego;
- zatwierdzonych przez Zarząd zasad polityki windykacyjnej oraz politykę ochrony przed nadużyciami oraz politykę autoryzacji transakcji dokonanych na kartach kredytowych i debetowych;
- sprawozdań, informacji na temat jakości portfela kredytowego na Komisji ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej, Komitecie ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitecie ds. Ryzyka i Kapitału przy Radzie Nadzorczej;
- zasad przeprowadzania testów warunków skrajnych;
- monitoringu działania modeli scoringowych oraz pomiaru i identyfikacji ekspozycji z utratą wartości;
- monitoringu zachowań klientów Banku w Biurze Informacji Kredytowej (BIK);
- polityki wyceny zabezpieczeń kredytów zabezpieczonych hipotecznie oferowanych przez SBD.

Każdy portfel jest poddawany minimum raz w roku testom warunków skrajnych.

Ocena i pomiar ryzyka kredytowego

Bank stosuje spójną metodykę ratingową w stosunku do całego portfela kredytów w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, co ułatwia porównanie zaangażowania kredytowego w ramach wszystkich sektorów działalności, regionów geograficznych i produktów.

Rating ryzyka dłużnika i rating limitu dłużnika są elementami oceny ryzyka kredytowego związanego z udzielonymi produktami. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika ze zobowiązania w ciągu 1 roku i jest obliczany zazwyczaj przy wykorzystaniu modeli statystycznych, ocen zewnętrznych agencji ratingowych lub modeli scoringowych.

Rating limitu dłużnika, jako miara oceny ryzyka w horyzoncie średnio i długoterminowym, uwzględnia również dodatkowe parametry jakościowe, między innymi: cykliczność branży, jakość zarządu, strategię biznesową klienta, ryzyko oddziaływania na klienta niekorzystnych zmian regulacyjnych czy jawność i jakość procesów kontroli.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka limitu, który uwzględnia rating ryzyka dłużnika i parametry transakcji np. zabezpieczenie prawne, pomniejszające straty poniesione w wyniku niewykonania zobowiązania bądź rodzaj produktu. W ten sposób rating ryzyka limitu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu transakcji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- na poziomie limitu, który może obejmować jeden lub więcej kontraktów, dyspozycji lub transakcji;
- na poziomie dłużnika, w przypadku przyznania dłużnikowi kilku limitów, co pozwala ocenić łączne ryzyko braku spłaty zobowiązań przez dłużnika;
- na poziomie grupy powiązanych dłużników;
- na poziomie portfela, przy czym rating ryzyka portfela jest obliczany jako średnia indywidualnych ratingów ekspozycji ważonych wielkością ekspozycji.

W zakresie ekspozycji kredytowych klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw Bank wykorzystuje modele ratingowe o różnym stopniu skomplikowania m.in. w zależności od wielkości portfela i branży klienta.

W zakresie detalicznych ekspozycji kredytowych Bank wykorzystuje modele oceny punktowej, opracowane na podstawie historii zachowania własnych klientów. Modele te analizują zachowanie klienta w Biurze Informacji Kredytowej, zachowanie własnych danych oraz cechy demograficzne klientów. Jakość działania modeli scoringowych podlega ocenie bieżącej oraz monitorowaniu rocznemu. W jej wyniku wprowadzane są zmiany w modelu lub polityce kredytowej.

Pomiar ryzyka kredytowego portfela detalicznego opiera się o dedykowane modele scoringowe oraz techniki raportowania obejmujące analizę wskaźników dotyczących nowych klientów oraz istniejących portfeli bez utraty wartości i z utratą wartości.

Skuteczność modeli scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilność populacji, raportów KS (Kolmogorowa-Smirnowa) i sprawozdań dotyczących jakości portfela (wskaźniki przeterminowań i strat). Każdy model scoringowy podlega corocznej walidacji.

Monitoring ryzyka kredytowego

Za monitorowanie prawdopodobieństwa niewywiązania się z zobowiązań przez dłużnika odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem, przy wsparciu jednostek biznesowych odpowiedzialnych za współpracę z klientem.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta, (b) na poziomie portfela.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na poziomie klienta odbywa się m.in. poprzez okresowe raporty kontrolne, proces wczesnego ostrzeżenia, okresowe analizy sytuacji klienta.

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy regularnej informacji zarządczej i raportów kontrolnych, które umożliwiają także aktywne reagowanie w przypadku niepokojących sygnałów lub trendów.

Oprócz analizy raportów informacji zarządczej, menedżerowie ryzyka odbywają regularne spotkania dotyczące portfela z udziałem przedstawicieli jednostek biznesowych, w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych.

W Sektorze Bankowości Detalicznej monitoringowi podlegają modele ocen scoringowych, pomiaru utraty wartości, poziom przeterminowań, efektywność działań windykacyjnych, limity wewnętrzne, zachowania klientów w BIK, benchmarki itp.

Ograniczanie ryzyka

Ograniczanie ryzyka kredytowego w ramach określonego apetytu na ryzyko jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem w Banku. Jest ono prowadzone poprzez:

- selekcję klientów i zatwierdzanie kredytów:
 - wyznaczanie rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów;
 - wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka;
 - ustanowienie i monitorowanie odpowiednich limitów, w celu ograniczenia ryzyka koncentracji zaangażowań;
 - wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence);
 - ustanawianie standardów w zakresie procesu kredytowego w celu zapewnienia spójnego podejścia do danych segmentów;
 - stosowanie określonych standardów dokumentacji kredytowej;
- stosowanie zabezpieczeń w celu ograniczenia ryzyka i zarządzanie ryzykiem rezydualnym:
 - określanie akceptowalnych zabezpieczeń oraz ich klasyfikacja ze względu na możliwość odzysku w przypadku egzekucji;
 - ustanawianie zabezpieczeń w odpowiedniej formie prawnej (standardy dokumentacji);
 - określanie oczekiwanej struktury zabezpieczeń lub relacji wartości kredytu do wartości zabezpieczenia;
 - wycena rzeczowych zabezpieczeń przez dedykowane i wyspecjalizowane służby w Banku z wykorzystaniem wycen zewnętrznych tam, gdzie zachodzi taka potrzeba;
- monitorowanie i system wczesnego ostrzegania:
 - okresowe monitorowanie ekspozycji kredytowych i stosowanie systemu wczesnego ostrzegania;
 - regularne przeglądy portfela zapewniające identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji;
 - aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu o przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych.

Polityka stosowania zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka kredytowego, Bank posiada zdefiniowane zasady, specyficzne dla obszaru korporacyjnego i detalicznego, dla przyjmowania, oceny, ustanawiania i monitorowania różnych rodzajów zabezpieczeń, przede wszystkim ustanawianie hipotek, przyjmowanie gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia ale również zastawu na środkach trwałych i przewłaszczenia należności, (zwanym dalej łącznie: zabezpieczeniami). Zasady te służą minimalizowaniu ryzyka rezydualnego związanego z przyjmowaniem zabezpieczeń.

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym to ryzyko jest fakt, że w odniesieniu do finansowania przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą podstawowym źródłem spłaty wierzytelności Banku są przychody z bieżącej działalności klientów, będące kluczowym elementem oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

W celu zdywersyfikowania ryzyka związanego z zabezpieczeniami, Bank przyjmuje różne rodzaje zabezpieczeń:

- w obszarze Bankowości Detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne,
- w obszarze Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw przyjmowane są przede wszystkim:
 - gwarancje i poręczenia,
 - zabezpieczenia gotówkowe,
 - papiery wartościowe,
 - należności,
 - zapasy,
 - nieruchomości,
 - maszyny i urządzenia (w tym pojazdy mechaniczne).

Szczegółowe procedury określające rodzaje akceptowanych przez Bank zabezpieczeń i zasady ich ustanowienia i określania ich wartości oraz wydzielenie specjalistycznej jednostki ryzyka odpowiedzialnej za proces zarządzania zabezpieczeniami pozwoliło na wypracowanie odpowiednich standardów dla tego procesu, obejmujących m.in.:

- kryteria akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,

- zasady oraz częstotliwość monitoringu i aktualizacji wartości zabezpieczeń (w tym inspekcji).

Ponadto w regulacjach kredytowych Bankowości Przedsiębiorstw określone są takie parametry jak:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w portfelu wierzytelności kredytowych.

Bank okresowo kontroluje, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń w Bankowości Przedsiębiorstw jest zgodna z założeniami oraz czy wartość zabezpieczeń jest wystarczająca.

W ramach Bankowości Korporacyjnej oczekiwana wartość kredytu do wartości zabezpieczenia określana jest każdorazowo w decyzji kredytowej. Relacja ta jest również przedmiotem okresowej kontroli/monitorowania.

Podstawowym zabezpieczeniem w przypadku Sektora Bankowości Detalicznej jest wpis w księdze wieczystej uzyskiwany dla kredytów zabezpieczonych hipotecznie. Bank stosuje również ubezpieczenie pomostowe chroniące od ryzyka zaprzestania obsługi zadłużenia przez dłużnika w okresie od wypłaty kredytu do ustanowienia zabezpieczenia w postaci wpisu w księdze wieczystej.

Ocena wartości zabezpieczenia dokonywana jest każdorazowo na podstawie operatu szacunkowego nieruchomości, zleconego przez Bank. Operaty szacunkowe są weryfikowane przez niezależny, wewnętrzny zespół wycen, zgodnie z wytycznymi w zakresie wycen nieruchomości stanowiących zabezpieczenie kredytów na nieruchomości dla Klientów Indywidualnych Sektora Bankowości Detalicznej. Jakość pracy zespołu wycen podlega monitorowaniu.

Ryzyko koncentracji w działalności kredytowej

W celu zapobiegania niekorzystnym zdarzeniom wynikającym z nadmiernej koncentracji, Bank ogranicza ryzyko koncentracji ustanawiając limity wynikające z przepisów zewnętrznych oraz norm koncentracji przyjętych wewnętrznie, tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu. Bank ustanawia Ogólne i Szczegółowe limity ograniczające ryzyko koncentracji kredytowej, adekwatnie do zaakceptowanego apetytu na ryzyko Banku i strategii biznesowej.

W ramach zarządzania ryzykiem kredytowym Bank w szczególności uwzględnia ryzyko wynikające z:

- ekspozycji wobec pojedynczych podmiotów (w tym uwzględniania wpływu zaangażowania wobec pojedynczej izby rozliczeniowej – KDPW_CCP na poziom ponoszonego ryzyka koncentracji, w szczególności w sytuacji potencjalnego braku możliwości wywiązania się izby rozliczeniowej ze zobowiązań) lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub ekonomicznie (ryzyko koncentracji kontrahenta),
- ekspozycji wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących podobny rodzaj działalności lub prowadzących obrót podobnymi towarami (ryzyko koncentracji branży),
- ekspozycji wobec podmiotów z tego samego regionu geograficznego, jak również poszczególnych krajów (ryzyko koncentracji geograficznej),
- ekspozycji wobec podmiotów należących do Grupy kapitałowej Banku
- ekspozycji wobec kontrahentów w ramach transakcji pochodnych,
- stosowanych technik ograniczania ryzyka kredytowego (ekspozycji zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia), w tym z tytułu dużych pośrednich ekspozycji kredytowych takich jak pojedynczy wystawca (ryzyko koncentracji zabezpieczenia),
- specyfiki produktowej/portfeli Banku oraz długości trwania ekspozycji,
- poszczególnych produktów, rynków lub walut.

Wyznaczone ogólne limity koncentracji zatwierdzone są na poziomie Zarządu Banku i monitorowane zgodnie z zasadami odpowiedniej Polityki, głównie przez Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem. Menedżerowie poszczególnych jednostek zarządzania ryzykiem kredytowym i jednostek biznesowych określają (o ile jest to adekwatne) szczegółowe wewnętrzne limity koncentracji oraz częstotliwość ich kontroli i raportowania, a także zasady akceptacji przekroczeń tych limitów wraz z planem działania. Przekroczenia limitów są raportowane, w zależności od szczegółowych wymogów Polityki, do akceptacji odpowiednich osób, Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i Zarządu Banku wraz z planem działania.

W obszarze koncentracji zabezpieczeń, zgodnie z Rekomendacją S, są ustanowione i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowań zabezpieczonych hipotecznie.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec dłużnika

Bank dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych. Według danych z dnia 31 grudnia 2018 roku zaangażowanie Banku w transakcje z grupami klientów dotyczące portfela bankowego, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku (zdefiniowanych w dalszej części sprawozdania), wynosi 9 286 610 tys. zł, czyli 189 % tych funduszy (31 grudnia 2017 roku: 7 286 844 tys. zł, tj. 148%). W 2018 roku, jak i w 2017 roku, Bank spełniał przepisy dotyczące limitów koncentracji zaangażowań.

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych największych niebankowych kredytobiorców Banku:

w tys. zł	31.12.2018			31.12.2017		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie
GRUPA 1	799 072	202 774	1 001 846	828 101	115 658	943 759
KLIENT 2	1 000 000	-	1 000 000	1 000 000	-	1 000 000
KLIENT 3	310 424	628 978	939 402	251 522	475 980	727 502
GRUPA 4	332 064	472 010	804 074	261 317	574 317	835 634
KLIENT 5	263 100	486 900	750 000	191 400	558 600	750 000
GRUPA 6	537 517	180 813	718 330	557 053	83 530	640 583
GRUPA 7	107 523	521 365	628 888	18	618 348	618 366
GRUPA 8	369 570	253 147	622 717	140 852	150 639	291 491
KLIENT 9	523 638	81 562	605 200	396 000	205 185	601 185
KLIENT 10	600 000	-	600 000	600 000	-	600 000
GRUPA 11	-	-	-	74 439	495 376	569 815
Razem	4 842 908	2 827 549	7 670 457	4 300 702	3 277 633	7 578 335

*Nie obejmuje zaangażowania z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

Limity maksymalnego zaangażowania Banku określa Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („Rozporządzenia nr 575/2013”). Przy zachowaniu warunków określonych przepisami Rozporządzenia nr 575/2013 dopuszcza się utrzymywanie przez Bank przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z Rozporządzeniem nr 575/2013.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał zaangażowanie wobec jednego podmiotu przekraczające ustawowe limity koncentracji zaangażowań. Przekroczenie limitu dotyczyło zaangażowania wynikającego z transakcji zaliczanych do portfela handlowego. Z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań wyznaczony został dodatkowy wymóg kapitałowy, który włączony został do rachunku całkowitego wymogu kapitałowego na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży*

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane dotyczące zaangażowań (brutto) Banku w branży gospodarki.

Branża gospodarki według NACE*	31.12.2018		31.12.2017	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	4 695 369	17,4%	4 458 077	18,2%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	3 385 386	12,6%	3 039 423	12,4%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 760 531	10,2%	2 645 822	10,8%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	1 084 312	4,0%	825 311	3,4%
Produkcja artykułów spożywczych	1 065 354	4,0%	1 071 761	4,4%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	1 028 293	3,8%	592 729	2,4%
Górnictwo rud metali	939 402	3,5%	727 502	3,0%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	929 839	3,5%	657 375	2,7%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	893 827	3,3%	884 023	3,6%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli	862 454	3,2%	633 978	2,6%
„10” branż gospodarki	17 644 767	65,5%	15 536 001	63,5%
Pozostałe branże	9 290 483	34,5%	8 936 498	36,5%
Razem	26 935 250	100,0%	24 472 499	100,0%

*Zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe brutto wobec klientów instytucjonalnych (w tym banków), w oparciu o NACE Revision 2 (statystyczną klasyfikację działalności gospodarczych w Unii Europejskiej).

Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków		
finansowa	3 515 374	2 809 513
produkcyjna	4 281 519	4 041 837
usługowa	4 793 637	4 528 131
pozostała	3 730 136	2 718 123
	16 320 666	14 097 604
Należności brutto od klientów indywidualnych	7 534 795	7 092 085
	(patrz nota 18, 22)	
	23 855 461	21 189 689

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 22.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Bank dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, dla wszystkich aktywów finansowych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one dla każdego z 3 Etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych oraz liczby dni zaległości.

Bank grupuje instrumenty finansowe dla potrzeb wyceny oczekiwanych strat kredytowych w ujęciu produktowym w obszarze Bankowości detalicznej i w ujęciu segmentacyjnym dla homogenicznego portfela mikroprzedsiębiorstw z minimalnym udziałem w sumie należności brutto Banku.

Przeterminowanie spłaty o ponad 30 dni dla aktywów finansowych jest przez Bank brane pod uwagę przy identyfikowaniu wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. W przypadku ekspozycji kredytowych z obszaru bankowości detalicznej, kryterium przeterminowania powyżej 30 dni jest bezpośrednią przesłanką dla zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Dla ekspozycji kredytowych w obszarze bankowości instytucjonalnej, przeterminowanie o ponad 30 dni jest brane pod uwagę podczas oceny potencjalnego wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, natomiast jest to czynnik wspierający ocenę i mający charakter pośredni.

Bank zweryfikował przypadki przeterminowań aktywów finansowych o ponad 30 dni i potencjał tej miary do identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Wyniki analizy wskazały, że rozszerzony przegląd ekspozycji klienta w ramach okresowych procesów kredytowych, a w jego wyniku przegląd wewnętrznej klasyfikacji jest miarą bardziej adekwatną w stosunku do dni przeterminowania. Proces nadpisań Etapów dla portfela bankowości instytucjonalnej również potwierdził to założenie. Analiza przypadków 30 dni przeterminowania wykazała brak związku z podwyższonym ryzykiem kredytowym z racji wykazywania zaległości przede wszystkim na produktach niekredytowych

Bank stosuje ogólną zasadę, że niewykonanie zobowiązania przez wierzyciela ma miejsce w przypadku wystąpienia jednego lub obu z poniższych zdarzeń:

- a) zwłoka w wykonaniu przez dłużnika wszelkich istotnych zobowiązań kredytowych wobec Banku wynosi 90 dni i więcej,
- b) istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku, bez konieczności podejmowania przez instytucję działań takich jak realizacja zabezpieczenia.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Instytucjonalnej, Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. rating ryzyka dłużnika),
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Detalicznej, Bank cyklicznie, w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia. Dodatkowo, uwzględniane są przesłanki jakościowe oparte o bieżącą długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

Oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu rezerwy, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

W obszarze bankowości instytucjonalnej głównymi źródłami parametrów wchodzących w skład metodyki oczekiwanych strat kredytowych ('ECL') są wyniki wewnętrznych procesów oceny klienta oraz rezultaty modeli kredytowych.

- Stopa utraty wartości jest pochodną ratingu klienta ustalonego na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych. Metodyka ECL opisuje proces nakładania na istniejące ratingi, przewidywane w danym scenariuszu makroekonomicznym, rozkładów migracji. Uzyskuje się w ten sposób, w kolejnych okresach prognozy, prawdopodobieństwo migracji do danego przedziału ratingowego.
- Wartość parametru LGD wynika bezpośrednio z modelu dedykowanego dla klientów z utratą wartości.
- Wartość ekspozycji na kolejne okresy prognozy bazuje na dostępnych harmonogramach spłat jak i (dla produktów odnawialnych) na przewidywanej zmianie ekspozycji opisywanej wartością parametru CCF. Bazą do oszacowania tego parametru były wewnętrzne dane o kwotach wykorzystanych przez klientów przed identyfikacją przez Bank utraty wartości.
- Przypisanie do etapu bazuje na istniejącym w Banku procesie oceny klienta używanym do zarządzania klientem. Proces ten uwzględnia zarówno czynniki ilościowe (np. rating klienta) jak i szereg czynników jakościowych (np. Sygnały Wczesnego Ostrzegania).
- Przyjęte przez Bank terminy zapadalności wynikają bezpośrednio z umów z klientami oraz okresów w jakich Bank jest narażony na ewentualne ryzyko.

W obszarze bankowości detalicznej podstawą parametrów wchodzących w skład metodyki ECL są istniejące w Banku wewnętrzne modele oceny wiarygodności kredytowej klienta, informacje o etapie postępowania windykacyjnego oraz informacje z hurtowni danych Banku.

- Stopa utraty wartości jest złożeniem szeregu modeli oceny wiarygodności kredytowej klienta, połączonych ze sobą za pomocą procesu nazwanego logiką integracyjną. Metodyka ECL, na podstawie prognoz makroekonomicznych, przekształca rezultaty logiki integracyjnej tak, by wynik odzwierciedlał przewidywane zmiany w gospodarce. Tak uzyskane parametry, są następnie przykładane do wektorów utraty wartości w okresie życia produktu, oszacowanych na podstawie historycznie obserwowanych stóp utraty wartości.
- Wektory wartości odzysków są rezultatem analizy wysokości historycznie windykowanych należności dla homogenicznych populacji. Populacje zostały posegmentowane względem podobnych cech jak typ produktu, czas od odpisu, typ przeprowadzonej restrukturyzacji czy historycznie obserwowane spłaty.
- Wartość parametru EAD bazuje dla produktów ratalnych na przewidywanych harmonogramach spłat wygenerowanych w oparciu o długość kontraktu i oprocentowanie produktu. Dla produktów odnawialnych EAD bazuje na oszacowanym wewnętrznie wektorze parametru CCF odzwierciedlającym przewidywane w kolejnych okresach prognozy zmiany w wielkości ekspozycji.

W części detalicznej Banku stosowane jest, oprócz kryterium 30 dni zaległości oraz kategorii foreborne, kryterium ilościowe – analiza zmiany poziomu PD od momentu powstania ekspozycji. Zgodnie ze standardem Bank nie stosuje stałego progu, powyżej którego wzrost ryzyka automatycznie byłby uznawany za istotny. Wynika to z faktu, że ten sam wzrost parametru PD w wartościach bezwzględnych byłby bardziej znaczący dla ekspozycji o niższym początkowym ryzyku niż dla tych o wyższym. Wobec powyższego w banku stosowany jest dedykowany model, którego celem jest wyznaczenie progu, powyżej którego wzrost ryzyka będzie uznawany za istotny. W celu określenia relatywnego wzrostu bank stosuje zmienną będącą ilorazem prawdopodobieństwa defaultu w aktualnej dacie raportowej, oraz prawdopodobieństwa warunkowego wyliczonego na ten sam okres w momencie początkowego ujęcia. Próg określony jest jako punkt odcięcia, gdzie maksymalizowane jest prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia default w przypadku wzrostu wartości zmiennej objaśniającej.

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywów finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów, w obszarze bankowości instytucjonalnej, zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej¹
- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych;
- przyznania kredytobiorcy przez Bank, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Banku o nadanie oświadczeniu Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności;
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłaceniem zobowiązań przez dłużnika,
- opóźnienie w spłacie płatności z tytułu umowy 90 dni i więcej,

oraz inne zdarzenia, które mogą mieć negatywny wpływ na możliwe do oceny przyszłe przepływy gotówkowe z tytułu ekspozycji kredytowej.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów w obszarze detalicznym zalicza się spełnienie nawet jednej z niżej wymienionych przesłanek przez jakąkolwiek z posiadanych przez klienta ekspozycji:

- wystąpienie opóźnień w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych, minimalnej kwoty do zapłaty, prowizji lub przekroczenie dozwolonego limitu. Na potrzeby rozpoznania utraty wartości przyjmuje się, że opóźnienie w spłacie jest równe lub przekracza 90 dni na moment wyliczania odpisu (niezależnie od wysokości ekspozycji oraz kwoty przeterminowania);
- udzielenie modyfikacji warunków umowy (restrukturyzacja), w rezultacie których wartość bieżąca przepływów pieniężnych spada poniżej wartości księgowej sprzed modyfikacji;
- wypowiedzenie umowy z przyczyn innych niż opóźnienie w spłacie w przypadku produktów hipotecznych;
- wystąpienie przesłanek jakościowych:
 - śmierć,
 - bankructwo,
 - trwałe kalectwo lub poważna choroba,
 - nadużycie finansowe,
 - uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego klienta lub ogłoszenie przez klienta upadłości,
 - utrata wartości lub zagrożenie utraty wartości zabezpieczenia,
 - pobyt klienta w areszcie lub więzieniu,
 - częściowe umorzenie kapitału,
 - wypowiedzenie umowy,
 - wniosek Banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta.

W przypadku klientów, którzy nie spełniają kryteriów restrukturyzacyjnych, a w szczególności dla których wdrożono ścieżkę prawną (upadłość, egzekucja, spór sądowy) bez perspektyw powrotu formuły spłat z podstawowej działalności operacyjnej klienta, prowadzony jest proces windykacji, a należności podlegają spisaniu w straty. Głównym celem tego procesu jest maksymalizacja odzyskiwanych przez Bank kwot zaległych ekspozycji. W procesie windykacji Bank wypracuje z klientem formułę współpracy, w trakcie której aktywność Banku nie ogranicza się tylko do działań prawnych, ale również w miarę możliwości prowadzona jest bieżąca współpraca. W przypadku, jeśli spłata ekspozycji jest zagrożona z uwagi na słaby standing finansowy dłużnika lub poprzez transfer aktywów poza zasięg windykacji, w wyjątkowych przypadkach możliwa jest sprzedaż ekspozycji.

Bank korzysta ze scenariuszy makroekonomicznych zawierających zmienne objaśniające w modelach wykorzystywanych do pomiaru utraty wartości. Scenariusze przygotowywane są przez Głównego Ekonomistę Banku min. raz na kwartał w horyzoncie 3 letnim w podziale na kwartały (scenariusz bazowy z wagą 60% oraz odchylenie pozytywne i negatywne od tego scenariusza z wagą 20%).

W obszarze bankowości instytucjonalnej Bank podzielił portfel kredytowy na branże pod kątem ich wrażliwości na warunki makroekonomiczne, zidentyfikował te zmienne makroekonomiczne, które najlepiej wyjaśniały historyczne zmiany jakości kredytowej oraz przeanalizował zależności od czynników makroekonomicznych za pomocą metod

¹ poniżej poziomu odpowiadającemu ratingowi wewnętrznemu 7- (czyli dla CCC- Standard & Poors i Caa3 Moody's)

statystycznych. Finalnie, Bank dla każdej klasy wrażliwości ustalonej dla branży zbudował model pozwalający na uzależnienie współczynnika determinującego poziom migracji klientów pomiędzy ratingami od tych czynników.

Scenariusze makroekonomiczne w obszarze bankowości instytucjonalnej obejmują dwie zmienne:

- stopę referencyjną NBP,
- roczną zmianę indeksu WIG20,

natomiast bankowość detaliczna wykorzystuje w modelowaniu oczekiwanych strat kredytowych trzy zmienne:

- stopę bezrobocia,
- stopę bezrobocia „BAEL”,
- roczną zmianę indeksu WIG.

W obszarze bankowości detalicznej, na poziomie homogenicznych portfeli produktowych, Bank, za pomocą metod statystycznych zbudowała równania uzależniające wysokości rocznych stóp strat od czynników makroekonomicznych. Tak powstałe modele pozwalają na dynamiczne kształtowanie wysokości odpisów z tytułu utraty wartości w zależności od przewidywanych zmian w gospodarce.

Scenariusze i zmienne makroekonomiczne są aktualizowane w cyklach kwartalnych.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy, Bank regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Bank rozpoznaje i zarządza ryzykiem kredytowym kontrahenta w transakcjach instrumentami finansowymi w oparciu o wewnętrzne limity na zaangażowanie przedzaliczeniowe i rozliczeniowe. Ekspozycjom tym nadawane są również ratingi kredytowe.

Poniżej zaprezentowano zestawienie określające maksymalną ekspozycję Banku na ryzyko kredytowe:

w tys. zł	Nota	31.12.2018	31.12.2017*
Należności od Banku Centralnego	17	6 850 129	30 552
Należności od banków (brutto)	18	1 337 726	837 277
Należności od klientów instytucjonalnych (brutto)**	22	14 982 940	13 260 327
Należności od klientów indywidualnych (brutto)***	22	7 534 795	7 092 085
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	931 172	1 143 908
Instrumenty pochodne	19	1 282 677	1 018 132
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody****	20	14 241 363	17 439 439
Inne aktywa finansowe	27	126 357	98 110
Zobowiązania warunkowe udzielone	39	16 830 289	16 853 090
		64 117 448	57 772 920

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

** Na koniec 2018 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów instytucjonalnych wyniosła 2 708 768 tys. PLN w porównaniu do 2 279 820 tys., PLN w 2017.

*** Na koniec 2018 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów indywidualnych wyniosła 1 676 541 tys. PLN w porównaniu do 1 481 839 tys., PLN w 2017.

****Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 22.

Modyfikacja aktywów finansowych

Wpływ modyfikacji na wartość aktywów finansowych, dla których przepływy pieniężne wynikające z umowy uległy modyfikacji jednak nie zaprzestano ich ujmowania na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniósł 36 tys. PLN, zaś strata z tytułu modyfikacji w 2018 roku wyniosła 4 tys. PLN.

Wartość brutto aktywów finansowych, które od momentu początkowego ujęcia uległy modyfikacji w momencie, w którym rezerwa na straty była wyceniana w kwocie równej oczekiwanym stratom kredytowym w całym okresie życia, i w przypadku których rezerwa na straty uległa w 2018 roku zmianie na kwotę równą 12-miesięcznym oczekiwanym stratom kredytowym na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 63 tys. PLN.

Poniżej został zaprezentowany portfel Banku, pogrupowany na należności klientów ze stwierdzoną utratą oraz należności bez utraty wartości. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu utraty wartości.

Zgodnie z podejściem do zarządzania ryzykiem kredytowym, Bank wyodrębnia portfel zarządzany na podstawie indywidualnej klasyfikacji (należności oceniane indywidualnie) oraz na podstawie portfelowej klasyfikacji (należności oceniane portfelowo).

Ekspozycje oceniane indywidualnie, bez rozpoznanej utraty wartości klasyfikowane są na podstawie wewnętrznych ratingów ryzyka przyjmujących wartości od 1 do 7, przy czym kategoria ryzyka 1 jest ratingiem najlepszym.

Ekspozycjom ocenianym indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości nadawane są ratingi od 8 do 10.

Wewnętrzne ratingi ryzyka są otrzymywane w kompleksowym procesie oceny kredytowej, na który składają się modele i metodyki ratingowe, dodatkowe korekty wynikające m.in. z posiadanego wsparcia i z zabezpieczenia oraz wszelkie inne zdefiniowane procesy stosowane, w celu uzyskania ratingów ryzyka.

Rating ryzyka określa prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika z zobowiązań w okresie jednego roku. Ratingi od 1 do 4- włącznie są traktowane jako odpowiednik ratingów z poziomu inwestycyjnego zewnętrznych agencji oceny wiarygodności kredytowej, co oznacza, że świadczą o niskim bądź średnim poziomie ryzyka kredytowego. Ratingi poniżej 4- świadczą o podwyższonym poziomie ryzyka kredytowego, przy czym rating 7 oznacza wysokie ryzyko kredytowe i niską zdolność do obsługi zobowiązań nawet przy sprzyjających warunkach makroekonomicznych.

Struktura portfela zaangażowań wobec klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	31.12.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)			
Wartość brutto	345 865	378 450	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(242 015)	(291 485)	-
Wartość netto	103 850	86 965	-
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	56 158	-	2
rating ryzyka +5-6-	632 681	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	143 279	-	-
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	657 366	-
1-30 dni	-	105 640	-
31-90 dni	-	46 976	-
Wartość brutto	832 118	809 982	2
Odpisy z tytułu utraty wartości	(16 387)	(58 389)	-
Wartość netto	815 731	751 593	2
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	11 480 608	-	822 767
rating ryzyka +5-6-	2 324 349	-	514 957
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 140 736	-
1-30 dni	-	205 627	-
31-90 dni	-	-	-
Wartość brutto	13 804 957	6 346 363	1 337 724
Odpisy z tytułu utraty wartości	(28 882)	(27 228)	(3 910)
Wartość netto	13 776 075	6 319 135	1 333 814
Łączna wartość brutto	14 982 940	7 534 795	1 337 726
Odpisy z tytułu utraty wartości	(287 284)	(377 102)	(3 910)
Łączna wartość netto	14 695 656	7 157 693	1 333 816

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 22.

Struktura portfela zaangażowań wobec banków i klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2017 roku:

w tys. zł	31.12.2017		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości			
Należności oceniane indywidualnie			
Wartość brutto	376 854	10 897	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(254 975)	(6 633)	-

w tys. zł	31.12.2017		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Wartość netto	121 879	4 264	-
Należności oceniane portfelowo			
Wartość brutto	23 258	309 418	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(17 632)	(227 001)	-
Wartość netto	5 626	82 417	-
Należności bez utraty wartości			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	9 634 012	-	805 754
rating ryzyka +5-6-	3 070 022	-	31 523
rating ryzyka +7 i powyżej	156 181	-	-
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 436 616	-
1-30 dni	-	283 109	-
31-90 dni	-	52 045	-
Wartość brutto	12 860 215	6 771 770	837 277
Odpisy z tytułu utraty wartości	(17 463)	(61 905)	(1 111)
Wartość netto	12 842 752	6 709 865	836 166
Łączna wartość netto	12 970 257	6 796 546	836 166

Struktura instrumentów pochodnych z punktu widzenia ryzyka kredytowego:

w tys. zł	31.12.2018			31.12.2017		
	Transakcje z klientami instytucjonalnych	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami	Transakcje z klientami instytucjonalnych	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami
Instrumenty pochodne wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	579 490	5 006	676 910	234 724	4 632	753 408
rating ryzyka +5-6-	7 178	-	14 088	25 090	-	2
rating ryzyka +7 i powyżej	5	-	-	276	-	-
Razem	586 673	5 006	690 998	260 090	4 632	753 410

Poniżej zaprezentowano podział ekspozycji w portfelu dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz w portfelu dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody według ratingów agencji Fitch:

w tys. zł	31.12.2018		31.12.2017	
	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
Rating emitenta agencji Fitch				
A (w tym: od A- do AAA)	931 172	14 241 363	1 143 908	17 439 439
Razem	931 172	14 241 363	1 143 908	17 439 439

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018:

w tys. zł	31.12.2018		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	30 988	1 401	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	30 988	-	-

Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	410 128	1 095 455	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	17 754	-	-
rating ryzyka +5-6-	380 297	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	12 077	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	10 037 725	4 798 669	455 923
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	8 457 729	-	449 124
rating ryzyka +5-6-	1 579 996	-	6 799
Razem	10 478 841	5 895 525	455 923

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2017 roku:

w tys. zł	31.12.2017*	
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone wg ratingu ryzyka		
rating ryzyka 1-4-	7 261 959	383 555
rating ryzyka +5-6-	2 696 078	6 326
rating ryzyka +7 i powyżej	58 102	-
Razem	10 016 139	389 881

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Praktyki „forbearance”

W Banku w ramach zarządzania ryzykiem kredytowym identyfikuje się ekspozycje „forborne”. Bank uwzględnia ekspozycje „forborne” zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi wynikającymi ze Standardów Technicznych EBA/ITS/2013/03.

Bank jako „forborne” traktuje ekspozycje, gdzie Bank udziela dłużnikowi doświadczającemu trudności finansowych preferencyjnych warunków finansowania (np. na warunkach nierynkowych), które w innej sytuacji nie byłyby rozważane. Bank poprzez preferencyjne warunki finansowania rozumie sytuację, w której np. zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż umowna wartość oprocentowania sprzed restrukturyzacji i/lub zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż oprocentowanie rynkowe dla danego okresu finansowania i ryzyka kredytowego.

Zakres, w którym zmieniane są warunki finansowania, ustalany jest indywidualnie dla każdego dłużnika, którego dotyczy przedmiotowa sytuacja. W szczególności działania takie obejmują:

- przejęcie aktywów,
- udzielenia nowego, zrestrukturyzowanego zaangażowania w celu częściowej lub całkowitej spłaty istniejącego zaangażowania,
- modyfikację warunków istniejącego zaangażowania, w tym zmiany harmonogramu spłat (np. wydłużenie okresu kredytowania), zmiany oprocentowania należności lub sposobu spłaty, lub redukcji kwoty do spłaty (kwoty głównej lub narosłych odsetek).

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

W przypadku klientów instytucjonalnych Bank nadaje status „forborne” dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, co wiąże się z koniecznością dokonania odpisu.

W przypadku ekspozycji detalicznych status „forborne” może dotyczyć zarówno ekspozycji z portfela z utratą wartości jak i z portfela bez utraty wartości. Bank jako „forborne” bez utraty wartości traktuje ekspozycje na których były przeprowadzone działania restrukturyzacyjne, natomiast zmiana warunków finansowania nie implikowała pogorszenia przyszłych strumieni płatności. W takich przypadkach zmiana statusu ekspozycji na „forborne” nie stanowi dowodu utraty wartości.

Bank przyjmuje, że ekspozycje pozostają w statusie „forborne” aż do ich całkowitej spłaty.

Ekspozycje ze zmodyfikowanymi warunkami podlegającymi zasadom w zakresie forbearance (ekspozycje forborne) są przedmiotem raportowania regulacyjnego oraz wewnętrznego.

Wartości ekspozycji w statusie „forborne” na dzień 31 grudnia 2018 roku:

<i>w tys. zł</i>	Wg stanu na dzień
	31.12.2018
Należności bez rozpoznanej utraty wartości,	21 793 420
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1), w tym:	20 151 320
podmiotów sektora niefinansowego	18 098 556
klientów instytucjonalnych	11 752 193
klientów indywidualnych	6 346 363
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2), w tym:	1 642 100
podmiotów sektora niefinansowego	1 642 100
klientów instytucjonalnych	832 118
klientów indywidualnych	809 982
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3), w tym:	724 315
podmiotów sektora niefinansowego	724 315
klientów instytucjonalnych, w tym:	345 865
„forborne”	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	378 450
„forborne”	19 791
Należności od klientów brutto razem, w tym:	22 517 735
podmiotów sektora niefinansowego	20 464 971
klientów instytucjonalnych, w tym:	12 930 176
„forborne”	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	7 534 795
„forborne”	19 791
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	(664 386)
na należności „forborne”	(59 555)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	21 853 349
należności „forborne”	38 517

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 22.

Wartości ekspozycji w statusie „forborne” na dzień 31 grudnia 2017 roku:

<i>w tys. zł</i>	Wg stanu na dzień
	31.12.2017*
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	19 631 985
podmiotów sektora niefinansowego	17 717 273
klientów instytucjonalnych	10 945 503
klientów indywidualnych	6 771 770
Należności z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	720 427
podmiotów sektora niefinansowego	703 293
klientów instytucjonalnych, w tym:	382 978
„forborne”	77 706
klientów indywidualnych, w tym:	320 315
„forborne”	19 556
Należności od klientów brutto razem, w tym:	20 352 412
podmiotów sektora niefinansowego	18 420 567
klientów instytucjonalnych, w tym:	11 328 482
„forborne”	77 706
klientów indywidualnych, w tym:	7 092 085
„forborne”	19 556
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	(585 609)
na należności „forborne”	(58 855)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	19 766 803
należności „forborne”	38 407

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

RYZIKO PŁYNNOŚCI

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo nie wywiązania się Banku z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest terminowe wywiązanie się Banku z wszystkich zobowiązań wobec swoich klientów oraz zabezpieczenie środków, w celu terminowego rozliczenia wszystkich transakcji na rynku pieniężnym.

Zarządzanie ryzykiem płynności opiera się na:

- obowiązujących przepisach prawa w szczególności ustawie Prawo bankowe,
- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko płynności w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego.

Zarządzanie płynnością

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi dostępu do środków płynnych, w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych.

Bank analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długoterminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka. Przyjęte miary oraz limity mają na celu ograniczenie nadmiernej koncentracji w zakresie przyjętej struktury bilansu, czy też źródeł finansowania.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań ALCO i jest określone w strategii Banku. Jest ono prowadzone w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmuje analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań ALCO i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Banku plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Bank analizuje także poziom płynności w sytuacjach kryzysowych, przyjmując jako warunek konieczny brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Banku, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz bank centralny.

W 2018 roku w Banku nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem płynności.

Plan finansowania i zabezpieczania płynności

Roczny Plan Finansowania i Płynności (Plan) jest przygotowywany dla Banku przez Szefa Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej. Odpowiada on również za uzyskanie aprobaty ALCO dla tego Planu. Plan powinien obejmować wszystkie istotne elementy dotyczące finansowania i płynności wynikające z planów biznesowych, a w szczególności w obszarze depozytów i kredytów dla klientów, tak jak to zostało określone w budżetach rocznych poszczególnych jednostek biznesowych, a także istotnych zmian otoczenia regulacyjnego oraz sytuacji rynkowej.

Narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

Bank dokonuje pomiaru i zarządza ryzykiem płynności poprzez zastosowanie zarówno zewnętrznych miar nadzorczych, jak i miar dodatkowych wypracowanych wewnętrznie.

Regulacyjne miary płynności

Regulacyjne miary płynności, wskaźniki M1-M4 i LCR, kształtowały się na bezpiecznym poziomie i wynosiły:

	31.12.2018	31.12.2017	Zmiana
M1 – Luka płynności krótkoterminowej (w tys. PLN)	6 517 776	8 380 500	(1 862 724)
M2 – Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,18	1,37	(0,19)
M3 - Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych funduszami własnymi	6,08	9,78	(3,70)
M4 - Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,44	1,54	(0,10)
LCR	167%	145%	22 pp

Wewnętrzne narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

W uzupełnieniu do nadzorczych miar płynności Bank stosuje zestaw narzędzi zarządzania ryzykiem płynności obejmujący:

- analizę luk –MAR/S2;
- scenariusze kryzysowe,
- strukturalne wskaźniki płynności,
- rynkowe czynniki ostrzegawcze,
- znaczące źródła finansowania,
- awaryjny plan finansowania.

Scenariusze kryzysowe

Testy warunków kryzysowych są przeprowadzane, w celu zbadania potencjalnego wpływu określonego zdarzenia na bilans Banku oraz skumulowaną lukę w horyzoncie 12 miesięcy, a także określenia, jakie dodatkowe finansowanie działalności jest konieczne w każdym z określonych scenariuszy. Scenariusze te są przygotowywane przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i Ryzyko Rynkowe Banku oraz zatwierdzone przez ALCO.

Bank przeprowadza testy warunków kryzysowych w cyklu miesięcznym. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- Highly Stressed Market Disruption ("S2") – poważne zakłócenia na rynkach światowych,
- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Awaryjny plan finansowania

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej przygotowuje oraz aktualizuje w cyklu rocznym „Plan pozyskania funduszy i utrzymania płynności w sytuacji zagrożenia płynności” (Plan awaryjny), który określa sposób działania Banku w sytuacji kryzysowej, w tym szczególnie w przypadkach zakładanych w scenariuszach kryzysowych i opisanych w „Rocznym planie finansowania i zabezpieczenia płynności”. Awaryjny plan finansowania jest zatwierdzany przez ALCO.

Plan awaryjny określa:

- warunki/symptomy wskazujące na wystąpienie sytuacji kryzysowej;
- kompetencje do podejmowania działań w ramach realizacji planu;
- źródła pozyskania funduszy, a w szczególności zasady utrzymywania portfela aktywów płynnych do użycia w przypadku wystąpienia problemów płynnościowych;
- zasady przeprowadzania sprzedaży aktywów i zmiany struktury bilansu;
- zasady postępowania w celu przywrócenia zaufania klientów do instytucji.

Poniżej przedstawione zostały wielkości skumulowanej urealnionej luki płynności w warunkach stresowych oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku.

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	20 949 048	424 245	928 496	-	26 940 235
Zobowiązania i kapitał własny	8 842 965	4 852 306	20 039	-	35 526 714
Luka bilansowa w danym okresie	12 106 083	(4 428 061)	908 457	-	(8 586 479)
Transakcje warunkowe z tytułu	22 005 562	9 318 228	10 587 090	7 196 028	17 354 174

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
instrumentów pochodnych – wpływy					
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	21 989 621	9 329 696	10 812 183	7 219 376	17 308 080
Luka pozabilansowa w danym okresie	15 941	(11 468)	(225 093)	(23 348)	46 094
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	693 740	861 272	591 626	-	(2 146 676)
Luka skumulowana	11 428 284	6 127 483	6 219 221	6 195 873	(197 836)

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2017 roku*:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	16 313 128	339 462	430 219	267 538	25 513 617
Zobowiązania i kapitał własny	6 975 759	4 079 318	41 636	1 636	31 765 615
Luka bilansowa w danym okresie	9 337 369	(3 739 856)	388 583	265 902	(6 251 998)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	12 590 330	4 304 593	6 233 163	4 916 257	15 623 622
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	12 595 726	4 368 335	6 280 196	5 114 065	15 629 018
Luka pozabilansowa w danym okresie	(5 396)	(63 742)	(47 033)	(197 808)	(5 396)
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	693 057	658 001	191 750	-	(1 542 773)
Luka skumulowana	8 638 916	4 177 317	4 327 117	4 395 211	(319 410)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017*	Zmiana
Aktywa płynne, z tego:	22 229 407	18 805 370	3 424 037
rachunek nostro, depozyty w NBP i stabilna część gotówki	7 056 872	222 023	6 834 849
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	931 172	1 143 908	(212 736)
dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	14 241 363	17 439 439	(3 198 076)
Skumulowana luka płynności do 1 roku	6 219 221	4 327 117	1 892 104
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	Pozytywna luka	Pozytywna luka	-

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Banku według umownych terminów wymagalności. Prezentowane kwoty nie uwzględniają wpływu stopy efektywnej na wartości zobowiązań z tytułu odsetek.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 124	1 384 456	2 668	15 000	-	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	348 130	348 130	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	38 395 886	36 861 909	1 075 856	436 919	21 202	-
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	7 213 788	7 211 320	396	2 072	-	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	30 945 201	29 500 233	1 061 639	363 370	19 959	-
Pozostałe zobowiązania	29	236 897	150 356	13 821	71 477	1 243	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	1 404 897	31 043	36 410	55 593	864 397	417 454
Pochodne instrumenty zabezpieczające							
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii	39	14 103 607	11 214 127	7 008	578 036	2 132 056	172 380

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
kredytowych							
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 589 013	2 589 013	-	-	-	-
		58 243 657	52 428 678	1 121 942	1 085 548	3 017 655	589 834
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		65 735 761	22 003 732	9 558 726	10 313 851	15 521 711	8 337 741
Wyływy		65 529 703	21 987 856	9 546 774	10 300 415	15 373 789	8 320 869
		206 058	15 876	11 952	13 436	147 922	16 872

Na dzień 31 grudnia 2017 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	1 568 261	1 512 791	6 624	42 594	6 252	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	-	-	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	32 172 442	30 852 688	924 643	363 892	31 219	-
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	4 977 728	4 798 459	174 300	4 957	12	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	27 003 168	25 950 649	696 794	325 734	29 991	-
Pozostałe zobowiązania	29	191 546	103 580	53 549	33 201	1 216	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	749 655	11 601	32 601	62 037	406 488	236 928
Pochodne instrumenty zabezpieczające		50 191	-	-	-	49 392	799
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	14 373 083	11 461 259	2 174	176 805	2 231 647	501 198
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 312 023	2 312 023	-	-	-	-
		51 225 655	46 150 362	966 042	645 328	2 724 998	738 925
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		42 812 185	12 660 817	4 245 328	6 358 651	12 219 978	7 327 411
Wyływy		43 030 215	12 663 748	4 310 234	6 370 062	12 391 474	7 294 697
		(218 030)	(2 931)	(64 906)	(11 411)	(171 496)	32 714

RYZYKO RYNKOWE**Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym**

Ryzyko rynkowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Banku zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji, cen towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Banku odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, a także zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym. Przyjęte miary oraz limity ryzyka rynkowego mają na celu zapobieganie nadmiernej koncentracji ekspozycji na pojedynczy czynnik ryzyka lub grupę powiązanych czynników ryzyka, a także aby określić ogólny maksymalny poziom podejmowanego ryzyka w księdze handlowej lub Bankowej.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Banku opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego;
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku;

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Banku.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem rynkowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem rynkowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowy i bankowy.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak: dłużne papiery wartościowe kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zawierane, w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych prowadzona jest przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne, opcje na stopy procentowe oraz struktury opcyjne, będące odzwierciedleniem ekonomicznej natury oraz ryzyka wynikającego z produktów oferowanych klientom Banku. Działalność Banku w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednocześnie (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku z czym portfel transakcji opcyjnych nie generuje otwartej ekspozycji ryzyka rynkowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka rynkowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, niezaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku przejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Banku. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej ceny funduszy.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (Value-at-Close)/całkowitego zwrotu z portfela (Total Return),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (Interest Rate Exposure, IRE);
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia ekonomiczne, w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności;
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę rynkową/bazową np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania;
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Banku), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). W Banku do tych transakcji/pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych;
- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/zobowiązania, kwalifikuje się do najdłuższego pasma przeszacowania;
- transakcje bezpośrednio zawierane przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Sektora Rynków Finansowych i

Bankowości Korporacyjnej) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (Value-at-Close) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (Factor Sensitivity) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Banku.

w tys. zł	31.12.2018		31.12.2017	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	10 444	87 021	29 217	163 736
USD	16 798	31 102	18 002	32 083
EUR	(3 103)	1 973	(409)	(6 467)

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Bank dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Banku.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Transakcji Rynku Międzybankowego prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody:

- zarządzanie płynnością finansową;
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej z innych jednostek organizacyjnych Banku;
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Banku przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Banku, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 (Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym), spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Program stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka rynkowego, w szczególności ryzyka stóp procentowych, Bank posiada zdefiniowane zasady stosowania rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Podstawowym rodzajem ryzyka zabezpieczanym w ramach rachunkowości zabezpieczeń jest ryzyko zmiany stóp procentowych, na jakie narażony jest portfel papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o stałej stopie procentowej. Na koniec każdego miesiąca, w którym występowała relacja zabezpieczająca, Bank dokonywał oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego oraz instrumentu zabezpieczającego z tytułu zabezpieczanego ryzyka.

Pozycją zabezpieczaną była część portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody na stałą stopę procentową, denominowaną w PLN i EUR. We wszystkich przypadkach instrumentem zabezpieczającym był swap stopy procentowej (IRS), zamieniający stałą stopę procentową na zmienną. Zyski i straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz zmiany w wycenie do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych odzwierciedlone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych, w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawiony jest w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2018			Ogółem w okresie 01.01.2018 – 31.12.2018		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(2 538)	(2 538)	-	(2 471)	(1 461)	(3 032)
USD	-	-	-	(14)	-	(18)
EUR	(316)	(316)	-	(392)	(316)	(450)

w tys. zł	31.12.2017			Ogółem w okresie 01.01.2017 – 31.12.2017		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(1 813)	(2 560)	747	(1 337)	(487)	(2 215)
USD	(18)	(18)	-	(125)	(18)	(255)
EUR	(451)	(451)	-	(539)	(423)	(593)

Działalność Banku w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (Factor Sensitivity),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Miarą zintegrowaną ryzyka rynkowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Banku wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Bank notuje ekspozycje ryzyka rynkowego portfeli handlowych w ponad dwudziestu walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko rynkowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 w 2018 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017	w okresie 01.01.2018 – 31.12.2018		
			Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	671	313	194	1 106	(710)
EUR	100	73	56	168	(61)
USD	54	9	53	384	(21)

W 2018 roku średnia wielkość ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w walucie krajowej była wyższa w porównaniu z poziomem z roku ubiegłego i wyniosła 433 tys. zł. Średnia ekspozycja na ryzyko stóp procentowych w EUR była wyższa w porównaniu z rokiem 2017 (DV01 wyniosło 70 tys. zł, podczas gdy rok wcześniej 57 tys. zł). Średnia ekspozycja w USD była wyższa w porównaniu do roku 2017 (DV01 wyniosło 68 tys. zł, w porównaniu do 46 tys. zł w 2017 r.). Jeśli chodzi o największe wielkości ekspozycji przyjmowanych przez Departament Skarbu to maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła 1106 tys. zł w porównaniu z 839 tys. zł w roku 2017, zaś maksymalna pozycja w EUR osiągnęła wielkość 168 tys. zł w porównaniu z 127 tys. zł w roku ubiegłym.

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej, prowadzący w ramach Banku działalność handlową na instrumentach finansowych, kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2018 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017	w okresie 1.01.2018 – 31.12.2018		
			Średnia	Maksimum	Minimum
Ryzyko walutowe	174	289	738	3 592	105
Ryzyko stóp procentowych	6 889	3 499	5 609	14 274	1 682
Ryzyko spreadu	2 612	6 202	4 294	7 509	1 619
Ryzyko ogółem	7 334	7 347	7 780	15 043	4 371

Ogólny średni poziom ryzyka rynkowego portfeli handlowych w roku 2018 był o 4% niższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2017, w ujęciu kwotowym to około 300 tys. zł, głównie jako wynik zmniejszonych poziomów ekspozycji na zmianę spreadu. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 15 043 tys. zł, podczas gdy w 2017 roku był na poziomie 15 198 tys. zł.

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Bank nie ponosi ryzyka zmiany cen instrumentów kapitałowych w ramach prowadzonej działalności handlowej. Posiadany przez Bank portfel inwestycji kapitałowych ma charakter niehandlowy.

Ekspozycja walutowa Banku

Ekspozycję walutową Banku według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

31.12.2018

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	4 623 988	4 574 873	15 661 387	15 672 613	37 890
USD	1 530 170	3 765 163	22 219 596	19 954 563	30 040
GBP	12 269	445 558	894 004	461 895	(1 180)
CHF	607 154	215 197	2 352 073	2 748 500	(4 470)
Pozostałe waluty	88 204	234 376	2 046 088	1 892 725	7 191
	6 861 785	9 235 167	43 173 148	40 730 296	69 471

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

31.12.2017

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	3 739 727	4 465 703	15 467 548	14 648 480	93 092

USD	1 103 587	3 751 783	11 883 166	9 222 515	12 455
GBP	14 450	396 013	412 574	31195	(184)
CHF	339 293	223 461	1 685 061	1 791 647	9 246
Pozostałe waluty	38 542	211 370	1 872 809	1 680 813	19168
	5 235 599	9 048 330	31 321 158	27 374 650	133 777

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

RYZIKO OPERACYJNE

Cele strategiczne oraz założenia systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

Celem strategicznym zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapewnienie spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania oraz sprawozdawczości w zakresie tego ryzyka, jak również efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcję ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych).

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym ma również na celu pełną integrację procesów zarządzania tym ryzykiem z procesami podejmowania decyzji biznesowych (tzn. strategia biznesowa wspierana jest oceną ryzyka operacyjnego, a biznes oceniany na podstawie wcześniej ustalonych wskaźników kontroli i ryzyka operacyjnego).

Organizując proces zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank bierze pod uwagę strategię biznesową, Profil ryzyka Banku, otoczenie makroekonomiczne, dostępne zasoby kapitału i płynności oraz wymogi regulacyjne (w tym zwłaszcza Rekomendacji M) stanowiące ramy dla przygotowania systemu kontroli i zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku.

Zarząd Banku odpowiada za opracowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji wewnętrznych, zapewnia spójność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym ze Strategią Banku oraz jego właściwe funkcjonowanie w organizacji poprzez analizę informacji umożliwiających ocenę, czy system jest adekwatny do profilu ryzyka operacyjnego. W przypadku zaistnienia konieczności system zarządzania ryzykiem operacyjnym jest usprawniany poprzez wprowadzenie niezbędnych korekt.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku jest zbudowany w sposób, który zapewnia prawidłowe zarządzanie ryzykiem na każdym etapie, tj.: identyfikacji, oceny/pomiaru, ograniczania, monitorowania i raportowania.

Realizacja założeń strategii przez Zarząd Banku oceniana jest przez Radę Nadzorczą, wspieraną przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, na podstawie syntetycznych raportów przedkładanych przez Zarząd z częstotliwością skorelowaną z częstotliwością spotkań komitetów, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, prawdopodobieństwo jego występowania, ocenę potencjalnego negatywnego wpływu metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też wyniki monitorowania profilu ryzyka operacyjnego i apetytu na ryzyko operacyjne. Rada Nadzorczą, po dokonaniu oceny, w razie konieczności może zlecić poddanie rewizji całości lub części systemu zarządzania ryzykiem.

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

Definicja ryzyka operacyjnego w Banku obejmuje: ryzyko technologiczne, ryzyko outsourcingu, ryzyko nadużyć/defraudacji, ryzyko prania pieniędzy, ryzyko bezpieczeństwa informacji, ryzyko ciągłości działania, ryzyko podatkowe i rachunkowe, ryzyko produktu, ryzyko braku zgodności, ryzyko prawne, ryzyko modeli, ryzyko kadrowe, ryzyko koncentracji, ryzyko niewłaściwego postępowania (conduct risk).

W ramach ryzyka operacyjnego następujące ryzyka zostały uznane za istotne: ryzyko braku zgodności, ryzyko modeli, ryzyko outsourcingu i ryzyko bezpieczeństwa informacji (włączając ryzyko cyberbezpieczeństwa).

Zasady identyfikacji ryzyka operacyjnego

Każda jednostka organizacyjna Banku identyfikuje wszystkie istotne rodzaje ryzyka operacyjnego, związane z działalnością jednostki. W procesie identyfikacji ryzyka Kierownictwo Banku uwzględnia istotne ryzyko związane ze wszystkimi procesami, produktami, czynnikami ludzkimi, systemami informatycznymi, zgodnością z obowiązującym prawem, regulacjami i zaleceniami instytucji nadzorczych, regulacjami wewnętrznymi oraz strategią Banku, uwzględniając również ryzyko związane z zależnością Banku od innych podmiotów w Grupie.

Jednostki organizacyjne Banku oraz Departament Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego wykorzystują w procesie identyfikacji ryzyka procesy regularnego analizowania informacji generowanych przy użyciu narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym (np. apetyt na ryzyko, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapę ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany

procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów).

Profil ryzyka operacyjnego

Profil ryzyka operacyjnego rozumiany jest jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określająca stopień narażenia na ryzyko operacyjne. Wyrażany jest on w wybranych przez Bank wymiarach strukturalnych (takich jak m.in. rodzaje zdarzeń operacyjnych, rodzaje linii biznesowych, istotne procesy) oraz w wymiarach skali (takich jak m.in. oszacowana potencjalna wielkość straty). Do ustalenia profilu ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje posiadane informacje na temat zdarzeń operacyjnych oraz informacje pochodzące z wykorzystywanych narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Docelowy profil ryzyka operacyjnego, umożliwiający m.in. identyfikację obszarów koncentracji ryzyka operacyjnego, ustalony jest z uwzględnieniem skali i struktury ryzyka operacyjnego, zaakceptowanego apetytu/tolerancji na ryzyko operacyjne, analiz danych historycznych i wykorzystujący wdrożone narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym. Dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz głównych obszarów działalności Banku monitorowane są wyznaczone wskaźniki.

Pomiar i ocena

W procesie oceny ryzyka Bank wykorzystuje kombinację różnych metod pomiaru lub szacowania ryzyka. Ocena ryzyka polega na określeniu prawdopodobieństwa wystąpienia i wielkości możliwych przyszłych strat z tytułu ryzyka operacyjnego. W tym celu wykorzystuje się mierniki ilościowe i jakościowe (np. apetyt na ryzyko, wymogi kapitałowe, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapę ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów). Ocena uwzględnia analizę zagrożeń zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Trafna ocena ryzyka operacyjnego umożliwia odpowiednie określenie profilu ryzyka i właściwe nim zarządzanie.

Oszacowany wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego pokrywa wszystkie kategorie ryzyka uwzględnione w definicji ryzyka operacyjnego.

Ramy akceptacji ryzyka, kontrola ryzyka, ograniczanie ryzyka

Bank wyznacza poziomy tolerancji dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz obszarów biznesowych w ramach ustalonego apetytu na ryzyko. Przekroczenie przyjętych progów tolerancji dla poszczególnych kategorii zdarzeń wymaga podjęcia działań naprawczych, zgodnie z decyzją Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i/lub Zarząd Banku mogą podjąć decyzje w zakresie traktowania zidentyfikowanego ryzyka poprzez:

- akceptowanie (świadome niepodejmowanie działań mających na celu ograniczenie prawdopodobieństwa lub skutków zmaterializowania się danego zagrożenia, wraz z ewentualnym zapewnieniem środków na pokrycie potencjalnie związanych z nim strat);
- ograniczanie (przede wszystkim poprzez odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów, ich opis/procedury oraz wprowadzenie mechanizmów kontrolnych);
- transferowanie (przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń);
- unikanie (niepodejmowanie działań, z którymi wiąże się dane zagrożenie).

Procesy identyfikacji ryzyka, samooceny, pomiaru, monitorowania oraz raportowania, w zasadniczych aspektach, są ujednolicone i ogólnie przyjęte we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku. Procesy ograniczania ryzyka są określone dla każdej jednostki organizacyjnej i mogą być różne dla poszczególnych jednostek.

Stosowane procesy kontrolne służą ograniczaniu przyczyn występowania negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka czyli przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń, z zastrzeżeniem, że transfer nie może być traktowany jako alternatywa dla właściwego zarządzania ryzykiem. Bank ocenia i monitoruje prawidłowość funkcjonowania mechanizmów transferu ryzyka.

Monitorowanie i raportowanie

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności. Jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Banku są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

W ramach nadzoru skonsolidowanego, dane o ryzyku operacyjnym Banku i spółek zależnych prezentowane są Komisjom i Komitetom, wspierającym Zarząd Banku i Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jego adekwatność

i skuteczność. Rada Nadzorcza jest wspierana przez Komitety Rady Nadzorczej - Komitet ds. Audytu, Komitet ds. Ryzyka i Kapitału oraz Komitet ds. Wynagrodzeń.

Na podstawie syntetycznych raportów ryzyka operacyjnego przedkładanych przez Zarząd Banku co najmniej 2 razy w roku, przygotowywanych w oparciu o dane wynikające z monitorowania ryzyka operacyjnego, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, prawdopodobieństwo jego występowania, jego skutki i metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też profil ryzyka operacyjnego i obszary koncentracji ryzyka, Rada Nadzorcza, wspierana przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, monitoruje skuteczność systemów kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w szczególności w odniesieniu do zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym) oraz dokonuje oceny realizacji przez Zarząd założeń strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Założenia dotyczące systemu kontroli wewnętrznej w zakresie ryzyka operacyjnego.

W ramach Zarządu Banku jeden z jego członków – Członek Zarządu nadzorujący Sektor Zarządzania Ryzykiem - sprawuje nadzór nad Departamentem Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego.

Zarząd jest wspierany przez Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności oraz Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do poziomu ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może zaakceptować i zaproponowania odpowiednich działań w celu jego ograniczenia lub transferu.

Ustalanie standardów kontrolnych oraz monitorowanie ryzyka dla istotnych kategorii ryzyka wspierane są przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne Banku.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych, polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych mechanizmów kontrolnych, z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny), monitorowaniu pionowym kluczowych mechanizmów powiązanych z istotnymi procesami oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowalnego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli.

Departament Audytu odpowiada za niezależną ocenę efektywności procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym i ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym za jego regularne przeglądy.

Rezultaty badań audytu wewnętrznego oraz zewnętrznego są uwzględniane w systemie informacji zarządczej i w procesie podejmowania decyzji związanych z zarządzaniem ryzykiem i zarządzaniem Bankiem.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał własny Banku wynosił 7 007 052 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 6 874 618 tys. zł), zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) wynosił 4 907 581 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 4 916 526 tys. zł). Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany przy wykorzystaniu do tego celu współczynnika adekwatności kapitałowej.

Od 2008 roku Bank rozpoczął proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Bank określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak: zyski Banku, oczekiwania Banku w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, a także uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

Poniższa tabela prezentuje dane finansowe do wyliczenia współczynnika wypłacalności Banku.

Adekwatność kapitałowa*

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał podstawowy Tier I	4 907 581	4 916 526
Całkowity wymóg kapitałowy, z tego:	2 373 377	2 237 431
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	1 910 386	1 759 541
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kontrahenta	50 713	57 098
wymóg kapitałowy z tytułu korekty wyceny kredytowej	28 466	49 033

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	31.12.2017
wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	14 469	5 353
suma wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego	94 799	81 813
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	274 544	284 593
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	16,5%	17,6%

* Łączny współczynnik kapitałowy obliczony został według zasad określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („CRR”).

W 2018 roku, jak i w 2017 roku Bank spełniał wszystkie regulacyjne normy ostrożnościowe dotyczące adekwatności kapitałowej.

48. Zdarzenia po dacie bilansowej

Z dniem 1 lutego 2019 roku decyzją Rady Nadzorczej Banku z dnia 7 grudnia 2018 roku Pan James Foley został powołany do pełnienia funkcji członka Zarządu Banku na trzyletnią kadencję. Pan James Foley w ramach podziału kompetencji, będzie odpowiedzialny za obszar bankowości transakcyjnej.

Po dniu 31 grudnia 2018 roku nie wystąpiły inne zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Banku.

podpisy Członków Zarządu

21.03.2019 roku Data	Sławomir S. Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	Natalia Bożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	Maciej Kropidłowski Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	David Mouillé Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	Barbara Sobala Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	James Foley Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja
21.03.2019 roku Data	Katarzyna Majewska Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja